

Март, 2016 | Жумадус соний, 1437

Күёш фақат кундуз, ой тун нур сочар,
Зиёингиз порлар сизнинг эрта-кеч.
Фасллар алмашар, йиллар маҳв ўлар,
Диллардан аримас баҳорингиз ҳеч.

Омина

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Бу сафар «Омина» муслималар электрон мажалласи шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф раҳимаҳуллоҳ ҳазратларининг мухлислагига ўзига хос бир гулдаста тақдим этади. Ушбу гулдастадаги гулларнинг баъзиси Ҳазратимизнинг ўз бўстонларидан бўлса, бошқалари ўзга гулзорлардан. Ҳазратга аталган бу ажойиб гулдастанинг ифорида баҳраманд бўлар экансиз, у зотдаги янгича гўзалликлардан хушнуд бўлиб, хуш бўйларидан сармаст бўлсангиз ажаб эмас. Баҳра олганлардан Ҳазратни дуода ёд этишларини сўраб қоламиз.

Камоли эҳтиром ила мажалла ходималари

Бош муҳаррир:
Одинахон Муҳаммад Содиқ

Таҳрир ҳайъати аъзолари:
Ҳусайнхон Яҳё Абдулмажид
Барно Саидрахмон, Салима Рустамий
Дилафруз Юсупова, Назокат Қосимова, Гўзал Дадамуҳаммедова

Техник муҳаррирлар: Муяссар Қаюмова, Даврон Мадийёров
Саҳифаловчи: Ҳабибуллоҳ Шукруллоҳ
Дизайнер: Беҳзод Вафоев

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 1952 йилнинг 15 апрель куни (21.07.1371 ҳ.) Ўзбекистоннинг Андижон вилояти, Асака тумани, Ниёзботир қишлоғида дунёга келди.

Ҳазратнинг оталари устоз Муҳаммад Юсуф домла Бойбўта ўғли (раҳматли) Андижон вилоятининг кўзга кўринган аҳли илмларидан, тақво ва ибодатда мустаҳкам, дину эл хизматида камарбаста инсон бўлиб, оналари Тилакберди қизи Собирахон она (Аллоҳ раҳматига олсин) ҳам жуда содда, парҳезкор, ибодатгўй, фидокор, самимий аёл эдилар.

Муҳаммад Юсуф домла фарзанди Муҳаммад Содиқнинг илм олишига бор эътиборларини қаратганди. Мактабда аъло баҳоларга ўқишига, уйда мустақил мутолаа қилишига алоҳида аҳамият берар эди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 1969 йили Булоқбоши қишлоғидаги ўрта мактабни тугатгач, 1970 йили Бухородаги Мир Араб Мадрасасига ўқишга кирди.

У 1971 йили мадрасадан Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институти (Олий Маъҳад)га ўтказилди. 1975 йили институтни аъло баҳоларга битирди. У институт барномасидан ташқари махсус устозлардан алоҳида дарс ҳам оларди. Институтнинг энг илғор талабаси сифатида танилганди. У нафақат ҳордиқ кунларини, балки ўн дақиқалик танаффусни ҳам, азон

билан такбир орасидаги қисқа вақтни ҳам китоб мутолааси билан ўтказар эди.

Шайх Муҳаммад Содиқ 1975-1976 йиллар «Совет шарқи мусулмонлари» журнали ходими бўлиб ишлади, 1976 йили Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний идорасининг йўлланмаси билан Ливиянинг Триполи шаҳридаги «Исломий даъват факультети» номли дорулфунунга ўқишга кирди. У Ливияда бутун дунёдан келган талабалар орасида ҳам энг тиришқоқ ва энг итёодли талаба сифатида намоён бўлди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 1980 йилда ўқишни тамомлаб, Ливиядан Ўзбекистонга қайтиб келгач, «Совет шарқи мусулмонлари» журнали ходими (1975–1976), Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний идораси Халқаро бўлим катта таржимони (1980–1982), Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институти мудир муовини (1982–1986), мазкур институти мудирини (1987–1989) вазифаларида ишлади.

У институтда тафсир, ҳадис, улуми Қуръон, ақида фанларидан дарс берди ҳамда институт барномасига талайгина ижобий янгиликлар киритди, бир қанча исломий фанлар ва «Қуръон илмлари», «улумул ҳадис», ақийда фанларини ҳамда ҳадис ва тафсир фанларидан «Ровайиул байан», «Манҳалул ҳадис» каби бир қанча кўлланмаларни илк марта жорий қилди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 1989 йили 6 февралда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний идораси муфтийси бўлди, 1989 йил декабр ойида СССР Олий Кенгашининг халқ депутати этиб сайланди ва 1993 йил 1 август куни муфтийлик лавозимидан истеъфога чиқди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ўзининг муфтийлик даврида мусулмонлар учун улкан хизматларни амалга оширди. У Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раиси ҳамда СССР Олий Кенгашининг халқ депутати сифатида собиқ шўро ҳукуматидан мусулмонларнинг кўплаб ҳақ ҳуқуқларини талаб қилиб чиқди ва мақсадга эришди. Мусулмонлар учун минглаб масжид мадрасалар очилишида улкан ташаббус кўрсатди. Шўро ҳудудидаги мусулмонлар учун асрий орзу бўлган муборак Ҳаж сафарининг очилишига сабаб бўлди. Катта сондаги мусулмонларнинг ҳаж ибодатини эмин эркин адо этиб келишларига рухсат олди. У кишининг муфтийлик даврида биринчи марта 1990 йилда Юртдан борган ҳожилар Саудия Арабистони ҳукумати тарафидан «Подшоҳнинг меҳмонлари» сифатида қабул қилиндилар, алоҳида эътибор, меҳмоннавозликка мушарраф бўлдилар ва бу ҳолат 1993 йилгача давом этди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф илмий соҳада ҳам самарали ва баракали ижод қилди. Унинг илк мақолалари 1975 йили «Совет шарқи мусулмонлари» нашриётида ишлаган кезлари нашр қилина бошлаган бўлиб, кейинчалик 1991-1993 йиллари «Тафсири Ҳилол» номли Қуръони Карим тафсирининг 28-30 жузлари ҳамда «Поклик иймондандир» китоби, 1992 йили «Иймон» ва «Шоядки тақводор бўлсак», 1997 йили «Ислом мусаффолиги йўлида» асарлари чоп қилинди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 1993-2001 йиллар орасида ўз юрти ташқарисида яшаб, ижод қилди. Дастлабки бир ярим йил Маккаи Мукаррамада, 1994 йил ноябридан 2001 йилгача Ливияда истиқомат қилди. Бу саналар Шайх Муҳаммад Содиқ учун улкан ижодий ютуқларга бой бўлди. Қуръони Карим тафсирига бағишланган йирик 6 жилддан иборат «Тафсири Ҳилол», ҳадиси шариф шарҳига бағишланган 39 жилддан ташкил топган «Ҳадис ва Ҳаёт» асарларини айнаи ўша йилларда яратди. У «Тафсири Ҳилол» китобининг қолган 27 жузини Қуръони Карим илк нозил бўлган Маккаи Мукаррамада, Ҳарам олдида таълиф этди. «Ҳадис ва Ҳаёт» асарини эса Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг равзаларида, у зотнинг изнлари билан бошлади ва қолган қисмини Ливияда ёзиб тугатди. Ундан ташқари, кўплаб давлатларда бўлган халқаро конференцияларда, илмий анжуманларда фаол иштирок этди, Ислом оламининг кўплаб олимлари билан ижодий мулоқотлар, учрашувлар ўтказди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 2001 йили Ўзбекистонга қайтиб келди. Ўзбекистонликлар Шайхни жуда катта қувонч билан кутиб олишди. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ўз юртида 2001-2015 йиллар орасида кўплаб китоблар, овозли ҳамда тасвири ёзувларда илмий суҳбатлар, мавъизалар, туркум дарслар, маърака йиғинлардаги маърузалари, халқаро интернет саҳифасидаги 25000 дан ортиқ турли мавзулардаги савол жавоблари билан халқнинг диний саводи ошишига, кишиларнинг соф Исломни англашига улкан ҳисса қўшди. Унинг раҳбарлигида халқаро интернет тармоғида ўзбек тилидаги соф исломий саҳифага илк бор асос солинди. Ушбу islom.uz сайти ўзбек тилидаги энг фаол ва аъзоси энг кўп саҳифа ҳисобланади. Islom.uz портали асосида турли йўналишлардаги йигирмадан ортиқ мустақил саҳифа яратилиб, уларнинг ҳар бири ўз мавзусида энг бой ва энг фаол сайтларга айланди. У тўққизта ҳадис тўплами таржимасидан иборат «Олтин силсила» ҳамда катта «Ислом қомуси» лойиҳалари асосчисидир.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг асарлари, суҳбатлари кўплаб илм аҳлига илҳом бахш этди. У ўз асарларининг бошида бериб борадиган «Аҳли сунна ва жамоа мазҳаби асосида пок ақида ва мусаффо Исломга интилиш, Қуръон ва Суннатни ўрганиб амал қилиш, исломий маърифат таратиш, салафи

солиҳ – улуғ мужтаҳидларга эргашиш, кенгбағирлик ва биродарлик руҳини таратиш, диний саводсизликни тугатиш, ихтилоф ва фирқачиликка барҳам бериш, мутаассиблик ва бидъат-хурофотларни йўқотиш» шиорига ҳар доим амал қилди. У соф Исломни ўрганиш ва ўргатиш йўлида янги бир мактабга асос солди. Юзлаб шогирдларни тарбиялади. Унга ғойибона шогирд бўлганларнинг эса сон саноғи йўқ. Бир қанча асарлари рус тилига таржима қилинди. Унинг ташаббуси билан русийзабон халқларга ҳам улкан исломий илмлар етиб бормоқда. Шунингдек, унинг асарлари уйғур, қирғиз, қozoқ, қорақалпоқ каби қардош тилларга ҳам таржима қилинган ва қилинмоқда.

Шайх ҳазратлари илмий салоҳият ва тинимсиз меҳнатлари натижаси ўларoқ бутун дунё исломшунослари эътиборига тушди. У киши Маккаи Мукаррама шаҳридаги Ислом олами Робитаси таъсис мажлиси, Бутун дунё тасаввуф уюшмаси, Бутун дунё исломий халқлар бошқарувининг бош қотибияти, Бутун дунё даъват уюшмаси, Бутун дунё уламолар кенгаши уюшмаси, Исломобод шаҳридаги Бутун дунё Ислом уюшмаси, Маккаи Мукаррамадаги Бутун дунё мутафаккир уламолари йиғинининг ижроий қўмитаси, Бутун дунё масжидлар уюшмаси, Иорданиядаги Оли Байт «Исломий тафаккур» қироллик академияси кабиларнинг аъзоси бўлди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 05.05.1436/10.03.2015 куни Тошкентда юрак хуружидан вафот этди. Эртаси куни пешинда Кўкча даҳасидаги Шайх Зайнуддин масжидида жанозаси ўқилди. Жанозага мамлакатнинг турли минтақаларидан 200 мингдан ортиқ киши етиб келди. У киши масжид ёнидаги Шайх Зайнуддин қабристонига дафн этилди.

Шайх Муҳаммад Содиқ бой ва гўзал маънавият эгаси эди. У киши юраги тоза, кўнгли кенг, хушхулқ, адолатпарвар, ҳақгўй, бағоят самиймий, ниҳоятда ҳолис, қалби салим, руҳан улуғвор, пок ниятли инсон эди. Ҳазрат оилапарвар, болажон, ватанпарвар, халқпарвар, олийжаноб эди. У Доим буюк ишларнинг пайида бўларди, ўзининг хайрли ишларини, ҳар қанча салмоқли бўлмасин, буюк санамас, барчасини ёлғиз Аллоҳдан кўрарди. Шайх Муҳаммад Содиқнинг ҳар бир сўзи, ҳар бир иши илм асосида бўлар, унинг илмга муҳаббати чексиз эди. У Қуръону Сунатга имкон қадар тўла амал қилган ҳолда мазҳабга ҳам доим риоя қилар эди.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф нафақат сермахсул ижод қилиб, кишиларни тўғри йўлга бошлашга хизмат қилди, балки мана шу илмда бир қанча шогирдлар ҳам қолдирди. У Ислом дини соҳасидаги илмий ижод - китоблар нашри, халқаро тармоқларда диний таълим тарбия ишларини олиб бориш каби бир мунча хайрли фаолиятларни ҳам изга солиб кетди.

Аллоҳ Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфни Ўзининг хузуридаги энг олий мақомларга етказсин!

«Мусибатларингизда мени эсланглар...»

Шайх ҳазратларининг падари бузрукворлари Муҳаммад Юсуф ҳожидаданинг жанозаларида қилган хутбалари (2004 йил 4 апрель)

Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ!

Бисмиллаҳир роҳманир роҳим.

«Иннаа лиллааҳи ва иннаа илайҳи рожиъун».

«Албатта, биз Аллоҳникимиз ва албатта, биз Унга қайтувчимиз» (Бақара сураси, 156-оят).

«Куллу нафсин зааиқотул-мавт, сумма илайнаа туржаъун».

«Ҳар бир жон ўлимни тотувчидир» (Оли Имрон сураси, 185-оят).

Азиз мўмин-мусулмон биродарлар, қиблагоҳимизни охирги йўлга кузатиш учун келган юртдошлар!

Ҳозир сизлар жанозаларини ўқимоқ учун тўпланиб турган зот буюк бир зот эди. У киши бундан саксон бир йил олдин дунёга келдилар. Мўмин-мусулмон оилада ҳалол меҳнат билан ўсдилар. Бухородаги Мир Араб мадрасасида, сўнгра Тошкентдаги Бароқхон мадрасасида ўша вақтдаги кўзга кўринган уламолардан шаръий илмларни ўргандилар. Ҳали талабалик чоғларидаёқ катталарнинг назарига тушдилар, янги очилиб, ислоҳ қилинаётган Хожа Баҳоуддин Нақшбанд даргоҳида бир йил давомида хизмат қилдилар. Бу ерда у кишида кўпгина файзу футуҳ, тариқату сулук, зикру ибодат файзи ҳосил бўлди. Сўнгра таътиллардан бирида, фақат таътил пайтида туриш шарт билан, ушбу масжидга вақтинчалик ишга қўйилдилар. Лекин қисқа муддат ичида бу ерда турган мўмин-мусулмонларнинг ота-боболари Диний идорага арз билан бориб, у кишининг шу ерда қолишларини қаттиқ талаб қилдилар. Шундан сўнг улар шу ерда қолиб, қирқ беш йил давомида мана шу

масжидда имомлик қилдилар, халқнинг хизматкори бўлдилар. Қиблагоҳимиз 1967 санада оз сонли кишилар ичида биринчи марта ҳаж ибодатини адо этдилар. Шундан кейин Аллоҳ имкон бериб, ҳаж йўллари очилгандан сўнг бир неча марта ҳаж ва умрага бориб, ибодатларни қилиш бахтига мушарраф бўлдилар. Мана шундай сафарлардан бирида Каъбаи Муаззаманинг ичига кириб, сиз азизларнинг ҳақларингизга дуо қилиш шарафига ҳам муяссар бўлдилар.

«Олимнинг ўлими – оламнинг ўлими» дейишади. Бугун бир олим вафот этдилар, ичимизда катта бир мусибат бўлди. У киши ўзларининг илмларини ватан, халқ, мўмин-мусулмонлар учун сарфлашга умрларининг охиригача ҳаракат қилдилар. Олган илмларини шогирдларига, фарзандларига бериб, умр бўйи таълим-тарбия билан хизмат қилдилар. Кишиларнинг таълим-тарбияли бўлиб ўсиб-унишларига ҳаракат қилдилар. Шунингдек, биз фарзандларни ҳарфма-ҳарф, сўзма-сўз, жумлама-жумла ўқитиб, орқамиздан юриб ўргатиб, шу даражага етказдилар.

Бугун улўғ бир инсондан ажраб қолдик. У киши олим бўлишлари билан бирга

обид ҳам эдилар. Нафл ибодатларни жуда кўп қиладиган зот эдилар. Кечалари юзлаб ракъат таҳажжуд намозларини ўқишни одат қилган эдилар. Ўзлари олган сабоқлардаги зикрларни ўрнида адо этар эдилар. Аллоҳ таоло ибодатларини қабул қилиб, ўзларининг мезонларида тош босадиган амаллардан қилган бўлсин!

Қиблагоҳимиз халқнинг хизматида эдилар. Дин хизматини ўз шахслари ва оилаларидан устун кўярдилар. Ҳатто оилаларига кеча айтган охирги сўзлари ҳам: «Болам, халқ кутиб қолмасин, тезроқ борайин», деган гаплари бўлди. Халққа охирги айтган сўзлари: «Фақат пок инсон жаннатга киради», деганлари бўлди. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Ўзининг пок бандалари қаторида жаннатдан жой олишларини насиб қилсин!

Азизлар! Биз бугун нафақат бир имомдан, бир олимдан, балки юртимизнинг бир дуоғўйдан ҳам ажраб қолдик. Бу киши умр бўйи катталарнинг дуосини олиб яшадилар, ўзлари ҳам ҳаммага дуоғўй эдилар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло дуоларини қабул қилган бўлсин! Бундан кейин ҳам у зотнинг қилиб юрган дуоларининг мақбул бўлишини доим насиб этсин!

Азизларим! Сиз билан биз жанозаларини ўқиш учун тўпланиб турган зот ўта камтарин зот эдилар. Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассаломнинг суннатларига амал қилиш учун бутун вужудлари билан ҳаракат қилардилар. Парвардигори оламнинг Каломини ўқишни, ўқитишни, татбиқ қилишни ўзларига шиор қилиб олган эдилар. Парвардигори олам бу қилган хизматларининг ҳаммасига берадиган ажрни, савобни кўпайтириб берган бўлсин!

Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг дини йўлида 45 йил имом бўлиб хизмат қилиб, ўз ҳамкасбларига, аҳбобларига: «Мен 45 йил имомлик қилдим, Аллоҳга беҳад ҳамду санолар бўлсин. Энди ниятим масжид хизматининг охирида, масжидда вафот этиш», деган эдилар. Кеча Аллоҳнинг улуғ кунда, мискинларнинг ҳажи бўлган кунда, жума кунининг севимли халқига маъруза қила туриб жон бердилар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло у кишини ҳусни қабул айлаб, жойларини жаннатдан қилган бўлсин!

Азизларим! Сиз билан биз бугун жанозаларини ўқишга тайёрланиб турган зот жуда кўп яхшиликларни қилган эдилар. Мана шу масжидларининг қурилишини охирига етказишга астойдил ҳаракат қилган эдилар. Бошқа масжидларнинг битими бўлганида ҳам

шунинг орқасидан юрган эдилар. Доим амаллари садақаи жория бўлиши учун ҳаракат қилар эдилар. У кишининг тавозеълари, хайр-эҳсонлари ва камтарликлари ҳаммангизга маълум. У киши ҳаммангизнинг хизматингизда бўлганлар, ҳаммангизни хурсанд қилиш учун ҳаракат қилганлар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бу ҳаракатларнинг, қилган хизматларининг ҳам ажрини, савобини Ўзи кўпайтириб берган бўлсин!

* * *

Азизим, дадажон! Қиблагоҳим! Қирқ беш йил беш вақт намозга қатнаган йўлингиздан ҳозир сизни севган қавмингиз елкаларида кўтариб олиб келишди. Қирқ беш йиллик охират йўлингиз охирига етди.

Азизим, дадажон! Қиблагоҳим! Қавмингизнинг кўзида сизга бўлган муҳаббатни кўряпман.

Азизим, дадажоним! Қиблагоҳим! Мўмин-мусулмонлар сизга дуо қилгани, жаноза ўқигани келишди. Қирқ беш йил уларнинг жанозаларини ўқиб, хизмат қилдингиз. Энди бу қавм сизга мағфират сўрамоқда. Уларнинг кўзларидаги ёш иймон ёшларидир. Сиздан ажралиб қолганларига йиғлашмоқда.

Азизим, дадажоним! Қиблагоҳим! Қирқ беш йил ҳар намозга чиққанингизда кўшни қабристондагиларнинг ҳаққига дуо қилар эдингиз, энди бу он ўзингизни шу қабристонга қўймоқчимиз. Токи масжидга кирган ҳар бир киши, чиққан ҳар бир киши ҳаққингизга дуо қилсин, деган ниятимиз бор. Парвардигори олам, Ўзинг дадамизни мағфират айлагин!

Бу кишининг илм йўлида қилган хизматлари кўп. Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассалом: «Одам боласи вафот эса, унинг амаллари кесилди, фақат уч нарсдан кесилмайди: садақаи жориядан, манфаатли илмдан ва дуо қиладиган солиҳ фарзанддан».

Азизим, дадажон! Сиз садақаи жорияни жуда кўп қилган эдингиз, садақаи жориянгиз, иншааллоҳ, бардавомдир. Модомики, қилган садақаи жориянгиздан мўмин-мусулмонлар манфаатдор бўлар экан, иншааллоҳ, савоблари сизга етиб боради.

Азизим, дадажон! Қиблагоҳим! Сиз олим эдингиз, илм тарқатган эдингиз.

Илмингиз манфаатли эди. Орқангиздан илмли фарзандларингиз қолди, шогирдларингиз қолди. Илмиларга ёрдам ҳам бердингиз. Буларнинг ҳаммаси, иншааллоҳ, тарозингизни босадиган, хайрга олиб борадиган ишлар бўлади. Иншааллоҳ, бундан кейин ҳам то қиёматгача қолдирган манфаатли илмингиздан ўзингизга ажр-савоб бориб туради!

Азизим, дадажон! Қиблагоҳим! Солиҳ фарзандлар қолдирдингиз, иншааллоҳ, фарзандларингиз доимо сизнинг ҳақингизда дуода бўладилар, ҳар ўқиган намозларида, ўқийдиган дуоларида сизни эслайдилар. Бошқа пайтларда ҳам дуони ҳеч қанда қилмайдилар. Қолаверса, қавмингиз турибди, уларнинг ҳаммалари ҳаққингизга дуо қилишга тайёрлар. Иншааллоҳ, бу дуолар Парвардигори оламнинг мағфиратига сабаб бўлади!

Азиз ва қадрли мўмин-мусулмон биродарлар! Мана шундай улуғ бир зотдан ажраб, мусибатда турган эканмиз, ушбу мусибатга сабр қилмоғимиз даркор.

Бундай мусибатларга учраган мусулмон «Роббана ажирна фии мусибатина вахлуф ланаа хойрон минҳа», деган дуони ўқийди: «Эй Роббимиз! Бизга мусибатимизда ажр бергин ва бадалига бу мусибатга учраган нарсамиздан яхшироғини бергин». Буни Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассалом сиз билан бизга ўргатганлар. Ким шундай дуони ўқиса, иншааллоҳ, ажру савоби кўп бўлади, учраган мусибатининг ўрнига Аллоҳ таоло ундан яхши бир нарсани ато қилади.

Азиз ва муҳтарам биродарлар, мўмин-мусулмонлар! Жанозанинг одобларидан бири жаноза пайтида сукут сақлаш, жим туриш, сокин бўлишдир. «Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассалом жанозага ҳозир бўлсалар, жимгина ерга боқиб турардилар. Бир нарсани пичирлаётганга ўхшардилар», дейишади саҳобалар. Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассаломнинг асҳоблари, Ислому умматининг дурдоналари бўлган саҳобаи киромлар розияллоҳу анҳум уч жойда сукут сақлардилар: уруш пайтида, Қуръон тиловати пайтида ва жаноза пайтида. Мана шундай одобларнинг риоясини қилсак, иншааллоҳ, Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассаломнинг суннатларига амал қилган бўламиз, жанозанинг суннатини бажарган бўламиз

ва оладиган ажримиз, савобимиз янада зиёда бўлади. Ана шу маъноларни яхши эслаб, жанозаларда шунга амал қилиб борсак, иншааллоҳ, хайр бўлади, барака бўлади. Айниқса, жанозада сабр қилиш, Аллоҳдан бу мусибатга ажр сўраш мўмин-мусулмонларнинг доимий қилиб келаётган ишларидан ҳисобланади.

Пайғамбаримиз алайҳиссалату вассалом, юқорида зикр этилганидек, «Ким мусибатга учраса ва бунга сабр қилиб, «Роббана ажирна фии мусибатина вахлуф ланаа хойрон минҳа» (*«Роббимиз! Бизга мусибатимизда ажр бергин ва бадалига бу мусибатга учраган нарсамиздан яхшироғини бергин»*) деса, Аллоҳ таоло унга ҳам ажр беради, ҳам учраган мусибатида ундан яхши эваз беради», деганлар. Буни Умму Салама розияллоҳу анҳо эшитган эканлар. У кишининг эрлари Абу Салама розияллоҳу анҳу вафот этганларида Расули Акрамнинг мана шу ҳадислари эсларига тушиб, мазкур дуони ўқибдилар. Ўқиб туриб, хаёлларидан «Мен мусибатга учрадим. Абу Салама Расули Акрам алайҳиссалату вассаломнинг саҳобалари бўлса, Бадр урушида қатнашиб, буюк бир мартабага эришган шахс бўлса, ундан яхши яна ким бўлиши мумкин эди?» деган фикр ўтибди. Лекин, «бу бир хаёл-да» дебдилару, Расули Акрам алайҳиссалату вассаломнинг айтганларидан қолмай, «У зот беҳудага айтмайдилар» деб, дуода бардавом бўлибдилар, мазкур дуони тинмай ўқийверибдилар: «Роббана, ажирна фии мусибатина вахлуф ланаа хойрон минҳа»...

Умму Саламанинг ўзлари айтадилар: «Абу Саламани дафн қилдик. Бир муддат ўтди, иддам чиқди. Кейин қарасам, Расули Акрам алайҳиссалату вассалом менга совчи бўлиб турибдилар. Уша дуонинг шарофатидан Парвардигори олам менга Абу Саламанинг ўрнига Расулуллоҳни берди. Мўминларга она бўлиш шарафига эга қилди».

Мусибат вақтида сабр қилиб, Аллоҳдан ажр сўраш бандани буюк мартабаларга эриштиради.

Улуғ зотлардан ҳазрати Зубайр ибн Аввом розияллоҳу анҳунинг ўғиллари Урва ибн Зубайрнинг оёқларига қорасон касали тушди. Қорасон юқорига қараб кўтарилди бошлади. Уша вақтнинг кўзга кўринган табиблари келиб, Урва ибн Зубайрни кўриб, «Оёқни кесмаса бўлмайди, сондан кесиш керак. Шундагина

қорасон ажратиб олинади, тананинг қолган қисми соғ қолади», дейишди. Шунда Урва ибн Зубайр раҳматуллоҳи алайҳ: «Майли, кесинглар», деган эди, «Кесишдан олдин банж берамиз», дейишди. Урва ибн Зубайр: «Йўқ, банж ҳаром нарса, одамни ҳушидан кетказадиган нарса, мен буни қабул қилмайман», дедилар. Табиб: «Бусиз иложи йўқ, оёғингизни сонидан кесамиз», деди. Шунда Урва ибн Зубайр: «Узим сизларга ёрдам бераман. Сизлар асбоб-ускуналарингизни тўғрилаб, тайёр туринглар. Мен туриб, таҳорат қиламан, намоз бошлайман. Намозда бир мақомга етганимда, баданим титрай бошлайди. Шунда бемалол оёғимни кеса бошлайсизлар», дедилар. Урва ибн Зубайр таҳорат қилиб, намозни бошладилар. Намозда бир мақомга етиб, баданларини титроқ босганида табиблар ўша пайтнинг услувидаги табиблик пичоқлари билан оёқларини сонидан кесишди. Кесиб бўлиб, қонини тўхтатиш учун ёғ қиздириб, кесилган жойга босишди. Шунда Урва ибн Зубайр ҳушларидан кетдилар. Унгача ҳеч нарсани билмасдан намозни ўқийвердилар. Эртасига кўзларини очиб, ўзларига келганларида ўн етти ёшли ўғилларини от тепиб, вафот этганининг хабари келди. Одамлар Мадина ва унинг атрофларидан оқиб кела бошлашди. Урва ибн Зубайр улўғ зот эдилар. Ҳар ким келиб, ўзининг таъзиясини айтди. Кимлардир «Сизнинг ўрнингизда мен бўлсам бўлмасмиди», деганга ўхшаш таъзияларни айтди. Аммо бир одам келиб, «Битта аъзойингни олиб, қолганини соғ қўйганига шукр қил. Битта болангни олиб, қолганини қолдирганига шукр қил», деди. Шунда Урва ибн Зубайр: «Аллоҳга қасамки, менга бу мусибатда сендан кўра яхшироқ таъзия айтган одам бўлмади», дедилар.

Ҳақиқатда, ўйлаб қарайдиган бўлсак, Аллоҳ таоло бизга бир мусибат етказди. Лекин сабр қилсак, мана шу мусибат ҳам бизга ажру савобга айланади ва биз учраган мусибатнинг ўрнига бошқа яхши нарса келади. Биз динимизнинг ушбу таълимотларини ўрганиб, уларга амал қилиб борсак, иншааллоҳ, бу дунёлигимизга ҳам, охиратимизга ҳам манфаатли ишларни қилган бўламиз. Парвардигори олам Ўз бандаларидан бир банданинг, сизларнинг хизматингизда юрган банданинг ҳурматларини қилиб, узоқ-яқиндан жанозаларига келганларингиз учун босган ҳар

бир қадамларингизга битмас-туганмас ажру савобларни ато этсин. Бу ерга узоқ ерлардан – Бухоро, Тошкент ва бошқа турли вилоятлардан, қўшни жумҳуриятлардан келган азизларнинг ҳаммаларига, водийдаги мўмин-мусулмонларга ва бу ерга ҳозир бўлганларнинг ҳамма-ҳаммаларига яхши ният билан, савоб умидида, имомларидан бир имомнинг, олимларидан бир олимнинг жанозасига ҳозир бўлганлари учун берадиган ажру савобини қийрот-қийрот қилиб қўпайтириб берсин!

Азизлар! Ҳақиқатда, айтиб ўтганимиздек, мусибатимиз жуда улўғ, катта мусибат, лекин сабр қилишимиз керак. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам вафот этганларида Фотима Заҳро онамиз қаттиқ мусибатдан бир байт айтганлар:

Суббат ғалаййа масоибу, лав аннаҳаа суббат ғалал-аййаами, сирна лайаалийаа.

(«Бошимга шундай мусибатлар тушдики, агар бу мусибатлар куннинг бошига тушса, у тунга айланар эди»).

Бизнинг ҳам бошимизда шундай мусибат тушди, лекин аввал айтганимиздек, сабр-бардошли бўлишимиз керак. Қачон бир улўғимиз вафот этса, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни эслашимиз лозим. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Мусибатларингизда мени эсланглар», деганлар. Чунки дунёда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни йўқотишдек буюк мусибат бўлмайди. Мана шу сабр-бардошни ўзимизга лозим тутайлик. Мана, жаноза ўқиш вақти бўлиб, бизга ишора қилишяпти, шу ерда ҳозир бўлган барча мўмин-мусулмонларнинг гувоҳлигида мен айтманки, агар қиблагоҳимизнинг бирор кишида қарзлари бўлса, бирор киши омонат қўйган бўлса, ҳужжат-далиллар билан келишса, уни адо этишга биз ҳозирмиз. Ман ҳозирман, укам ҳозир. Шу билан Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига мувофиқ бу гапни ҳам айтган бўлдик. Энди қиблагоҳимиз, иншааллоҳ, банданинг ҳаққидан озод бўлдилар. Агар бирор банданинг ҳаққи бўлса, бизнинг елкамизга юкланди. Аллоҳ таолонинг барчамизда ҳаққи кўп, кечадиган Ўзи. Ушундай ҳақларини қиблагоҳимиздан кечишини сўраб, жаноза намозини ўқиймиз...

Онажоним, волидаи меҳрибоним...

*Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг волидалари
Собирахон онанинг хотираларига бағишлаб ёзган марсияларидан парчалар*

Онажоним!!!

Сиз дорул фанони тарк айлаб, дорул бақога рихлат қилдингиз. Бадан – жисмга, моддий нарсаларга боғлиқ бўлган бу тор дунё ташвишларини ортда қолдириб, уфқлари чексиз бўлган, ҳеч қандай моддий нарсага боғлиқ бўлмаган руҳий оламга етишдингиз. Энди мен – Сизнинг жигарбандингиз Сиз азизамнинг жисмингизга, бу моддий дунёга тегишли бўлган жонибингизга хитоб қила олмайман. Энди мен – Сизнинг жигарбандингиз Сиз меҳрибоним ила фақатгина кўзим тўла ёш, қалбим тўла соғинч билан, хаёлимдагина гаплаша оламан.

Волидаи меҳрибоним!!!

Фарзандлар ҳижрони дарди қандай бўлишини билиш учун муҳожир фарзандлар ҳижронини татиб яшаган она бўлиш керак. Сиз онажонимнинг ўз фарзандларингиз ҳижрони дардини қандай кечирганингизни билиш учун эса ҳам Сизни, ҳам фарзандлар ҳижронини билиш керак. Чунки Сиз ҳамма оналардан бошқача ОНА эдингиз, Сиз фарзанд ҳижрони дардини ҳаммадан кўра ўзгача кечирар эдингиз.

Бизнинг ҳижратимиз воқе бўлганидан сўнг кўнгил сўрагани келганлар ҳам ўзингизнинг ҳолаҳволингизни сўраб, дардингизни янгиласлик мақсадида биздан сўз очмай, Аллоҳ таолодан ҳаммаси яхши бўлишини сўраб, дуо қилиб кетишибди. Маҳалла-кўйда, турли маросим ва йиғинларда ҳам Сизнинг кўнгилгизга тегадиган бир оғиз сўз айтмасликка ҳаракат қилишибди. Бир куни Сизнинг ҳузурингизда бегона бир аёл билмасдан шу

масалада сўз очиб қўйган экан, овозингиз борича йиғлаб, ўрнингиздан туриб, чиқиб кетибсиз.

Қиблагоҳимизнинг дардлари ўзларига етиб турган бўлса ҳам, Сизга тасалли беришга ҳаракат қилибдилар. Сиз эса кечалари ҳеч кимга билдирмасдан, бизни чақириб йиғлар экансиз. Ушбу табиат ила яна чидаб юриш учун фақат Аллоҳга бўлган улкан Иймон, Аллоҳнинг розилигидан чексиз умидворлик ва қазои-қадарга ишонч бўлиши керак, холос.

Онажоним!!!

Волидаи меҳрибоним!!!

Бизнинг муҳожирликдаги ҳаётимиз олдингисидан кўра яхши кечаётгани ҳақидаги хабар Сизни тинчлантира олмади. Келиб, бизни кўриб кетганларнинг айтган гаплари ҳам Сизга тасалли бера олмади. Сиз азизамнинг Аллоҳнинг муҳаббатидан, Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг муҳаббатидан кейин фарзанд муҳаббатига тўлиб-тошган буюк қалбингиз бизни ўз кўзингиз билан кўрмагунингизча тинчимасди. Бизнинг ҳижратимиздан кейин келган биринчи ҳаж мавсумида муқаддас ерларни яна бир бор зиёрат қилиш бахтига муяссар бўлдингиз. Бизни эса ўзингизни зиёрат қилдириш бахти ила мушарраф этдингиз. Одатдагидек, Сиз бизни кўргани келганингизда ёки биз Сизнинг зиёратингизга борганимизда бўладигандек, ҳар биримизга ўзингизни таъбирингиз ила айтганда «арзимаган» совға келтирибсиз. Ушбу одатингизни бизга нисбатан меҳрингиз чексиз уммон қадар эканлигининг рамзи деб биламан.

Онажоним!!!
Волидаи меҳрибоним!!!

Ҳаж ибодатидан бошқа вақтда доимо биз билан ўтирдигиз. Иккимиз ёлғиз қолиб, роса «ҳасратлашдик» ҳам. Болалигимдан қолган одат бўйича бошимни тизангизга қўйдим, Сиз эса бошимни қучоқлаб, юмшоқ қўлларингиз билан силадингиз. Ўшанда умримда энг охири марта шундай бахтли онларни кечириётганимни билмас эдим. Бундан кейин умр бўйи Сизнинг меҳр тўла қучоғингизни қўмсаб ўтишимни хаёлимга ҳам келтирмас эдим. Бундан кейин ғариб бошим ва елкаларим умрим бўйи Сизнинг майин қўлларингизга зор бўлиб ўтишини билмас эдим.

Онажоним!!!
Волидаи меҳрибоним!!!

Сизга осон бўлишини кўзлаб, йўл қисқа бўлиши учун ҳожиларнинг самолётларидан биридан бўш жой топиб, ортиқча ижроатлар қилиб кузатдик. Самолётга чиқишингиздан олдин мени ортиқча уринтириб қўйганингизни айтиб, узрнома гап айтдингиз. Сўнг ҳаққимга дуо қилдингиз. Меҳр билан қучоқлаб, самолёт томон юриб кетдингиз. Олдинда бу ҳолатлардан сўнг яна тўрт йил вақт ўтиши бор эди. Мен эса Сиз меҳрибонимни охири марта кўриб турганимни ҳис қилмас эдим. Ўшандаги хайрлашув олдидан қучоқлашингиз охири қучоқлашингиз экани, кейин умрим бўйи Сизнинг қучоқлашингиздан маҳрум бўлиб қолаётганим хаёлимга ҳам кел-

мас эди. Ўшандаги мунаввар юзингизга термулиб боқишим охири боқиш эканини, энди умрим бўйи бу азиз юзларга қайта боқа олмаслигимни билмас эдим. Ўшанда Сизнинг маъюс ва маъсум кўзларингизга сўнгги бор боқаётганимни, бундан кейин умр бўйи бу кўзлар менга, мен эса уларга боқмаслигимни, Ўзингизга хос гавдангизни ва Ўзингизга хос юришингизни ҳорғин назарим билан сўнгги бор кузатиб қолаётганимни билмас эдим.

Онажоним!!!
Волидаи меҳрибоним!!!

Сиз бизни кўриб, қайтиб кетдингиз. Йўқ, Сиз бизга ўзингизни кўрсатиб кетдингиз. Ўша сафарингиз оналик жасоратингиз, оналик меҳрингиз, оналик ғайратингиз, оналик фидокорлигингиз, оналик фазилатингиз ва яна бир қанча хислатларингиз мажмуаси эканини энди англаб турибмиз.

Онажоним!!!
Волидаи меҳрибоним!!!

Мен ўзимни дийдаси қаттиқ, кўзидан ёш чиқиши қийин шахслар қаторига қўшиб юрардим. Бу фикрим тўғри эмас экан. Хабарни эшитганимдан кейин кўп йиғлайдиган бўлиб қолдим. Ҳолимни кўрган баъзи кишилар: «Бир марта қаттиқ йиғлаб юборинг, барча дардингиз чиқиб кетади», дейишди. Аммо мен ундай қилмадим. Йиғлаб юриб, Сизнинг номингиздан Байтуллоҳни қайта-қайта тавоф қилдим, ўша ерда намоз ўқидим ва дуолар қилдим. Ҳижрий 1419 сананинг 9 муҳаррам куни эди. Шом намозидан кейин яна Байтуллоҳни Сизнинг номингиздан қайта-қайта тавоф қилдим. Сўнг Ҳижри Исмоилда икки рақъат намоз ўқидим. Бу ер ҳам Каъбаи Муаззаманинг ичидан ҳисобланади. Шу сабабдан кўпчилик бу ерда намоз ўқишга алоҳида эҳтимом беради. Мен ҳам имкон топсам, шундай қиламан. Бу сафар Сиз учун ўша шарафли жойда намоз ўқидим, дуолар қилдим. Одатда қўлимдан келганча Каъбаи Муаззамани ўша Исмоил девори томонидан қучоқлаб, истиғфор айтиб, дуо қилиб юрардим. Бу сафар ҳам бўш жой топиб, Каъбаи Муаззаманинг деворини кучдим. Одатдагидек, димоғимга пўшишнинг хушбўй ҳиди урилди. Аммо қиладиган дуоим одатдагидек бўлмади. Балки «Эй Роббим! Эй Парвардигори олам! Эй Фафуру Раҳим бўлган Зот! Онажонимни мағфират қилгин! Волидаи меҳрибонимни раҳмат айлагин!» деб дуо қила бошладим. Шу пайт ичимдан бир йиғи келдики, уни васф қилишга сўз ожиз. Худди Сизнинг фироғингиз дардини тўкиб соладиган маконни энди топгандек эдим.

Умримда ҳеч қачон бундай йиғламаганим ўзимга аён. Худди шу кўйда Каъбаи Муаззамани кўп бор қучиб туриш, мана ўн йилча бўлдики, ҳар йили бир ёки икки марта Байтуллоҳнинг ичига кириб ибодат қилиш, Аллоҳ таолога ёлвориш имконига ҳам эга бўлмоқдаман. Аммо ушбу кунга ўхшаш ҳолат ҳеч қачон бўлган эмас. Мен Аллоҳнинг Байтини қучоқлаган ҳолимда Сиз азизамга раҳмат сўраб ёлворар эдим. Шу билан бирга, юзимни босиб турганим Байтуллоҳнинг деворини худди Сизнинг тиззангиз ва Каъбанинг хушбўй пўшишини худди Сизнинг юмшоқ қўйлагингиздек ҳис қилар эдим. Худди бир оннинг ўзида ҳам Байтуллоҳни, ҳам Онажонимни қучиб, юзимни суртиб, ҳам ёлвориб, ҳам эркаланаётгандек эдим. Аллоҳ таолодан Сизга мағфирату раҳмат сўраб, дилдан чиқариб йиғладим. Ўзимни четга олганимда энди йиғламасам керак, деб ўйладим. Лекин бу фикрим хато экани кейин аён бўлди. Сиз вужудимга жойлаган туйғулар шунчалар қучли эканки, ўзимни ўзим тушунолмайд қолдим.

Онажоним!!!

Волидаи меҳрибоним!!!

Сиз азизамнинг дорул фанодан дорул бақога риҳлат қилганингиз хабари етганидан бир неча кун ўтиб, Байтуллоҳ живорида туриб, Сиз ҳақингизда бир нарса ёзишни ният қилган эдим. Очиғини айтсам, яхши бир нарса ёза олмадим. Умуман, фарзанд учун она ҳақида марсия ёзиш осон иш эмас шекилли. Энди, бошимизга тушган пайтда бу масала юзасидан бирор нарса ўқимаганим, ҳаттоки учратмаганим аён бўлмоқда. Эҳтимол... онаси вафот этгандан сўнг унга атаб бир нарса ёзиш осон бўлмагани учун ҳам ўтган салафи солиҳлардан бирор нарса топа олмаётгандирмиз. Лекин аҳд қилганим учун, кўнглимдагидек чиқмаса ҳам ёзаверишни ўзимга эп билиб, йиғлаб ўтириб ёзмоқдаман. Оддий ҳолатларда бир кунда ўн-ўн икки саҳифа ёзиш мен учун ҳеч гап эмас эди. Ҳозир эса бир кунда бир саҳифа ҳам ёза олмайд қолдим. Сўз топсам, жумла тополмайман, жумла топсам, йиғимни боса олмаймаман. Чунки мен оддий нарса эмас, Сиз Волидаи меҳрибонимни эслаб ёзмоқчи эдим. Сизсиз ўтган кунларимни ёзмоқчи эдим. Сизнинг мени соғинганларингизни ёзмоқчи эдим. Беморлигингизда Сизни бориб кўра олмаганларимни ёзмоқчи эдим. Вафотингиздан олдин Сизнинг бир оғиз сўзингизни эшита олмайд қолганимни эслаб ёзмоқчи эдим. Вафотингиздан олдин Сизга бир оғиз «Алвидо Онажоним», дея олмаганимни эслаб

ёзмоқчи эдим. Чунки мен Сиз вафот этганингизда ҳозир бўлмаганимни ёзмоқчи эдим. Сиз вафот этганингизда жасадингиз ёнида туриб, кўзимдан ёш тўка олмаганимни эслаб ёзмоқчи эдим. Сиз вафот этганингизда таъзиянгизда иштирок эта олмаганимни эслаб ёзмоқчи эдим. Сиз вафот этганингизда жанозангизни ўқиганлар, тобутингизни кўтарганлар ичида бўлмаганимни эслаб ёзмоқчи эдим. Сиз вафот этганингизда ўз қўлларим билан Сизни қабрингизга қўя олмаганимни, қабрингиз устида тўйиб-тўйиб йиғлаб, тупроғингизни силай олмаганимни ёзмоқчи эдим. Ҳеч бўлмаса Сиз қўйилган қабрни кўра олмаганимни эслаб ёзмоқчи эдим.

Онажоним!!!

Волидаи меҳрибоним!!!

Ўзим сезмаган ҳолда ниҳоятда қийин бир ишни қилишни ирода қилган эканман. Ушбу ўзимнинг кўнглим тўлмаган сатрларни ёзиш давомида кўп нарсани англаб етдим. Аввало, Сиз азизамга бўлган чексиз муҳаббатимни англаб етдим. Шунингдек, Сизнинг улуғворлигингизни англаб етдим. Ҳа, Сизнинг улуғворлигингиз камтарлигингизда эканини англаб етдим. Сизнинг улуғворлигингиз камсўқумлигингизда эканини англаб етдим. Сизнинг улуғворлигингиз соддалигингизда эканини англаб етдим. Ушбу ва ҳозир мен айта олмаётган бошқа омиллар ҳисобга олинса, ёзаётган нарсам ҳеч кўнгилдагидек савияда чиқмаслиги турган гап эди. Шунинг учун ўзимни маъзур ҳисоб қилдим. Ушбу нарсани ўзимиз учун асраб қўйишга қарор қилдим. Кейинчалик нима бўлиши Аллоҳга аён.

Онажоним!!! Волидаи меҳрибоним!!!

Аллоҳ таоло Сизни раҳмат айласин! Қабрингизни пурнур айласин! Ётган жойингизни жаннат айласин! Савол-жавобингизни осон қилсин! Қилган ибодатларингизни ва амали солиҳларингизни ўзингизга ҳамроҳ айласин! Бизнинг Сизни йўқлаб қилаётган дуоларимизни қабул айласин! Қиёмат куни юзингизни ёруғ айласин! Ўшал кунда Сизга жаннати Фирдавсдан жой ато айласин! Ўшал жойда Сизни анбиёлар, шуҳадолар, авлиёлар ва сиддиқларга ҳамроҳ айласин! Омин!

Ҳижрий 1419 сана, 26 сафар. Яқшанба, соат 9:26.

Милодий 1998 сана, 21 июнь.

УСТОЗИМИЗ ХАҚЛАРИДА

Сайтимизда давримизнинг атоқли уламоларидан шайх Исмоил махдум мулла Сотти Охунд ҳақларида Аҳмад Муҳаммад ёзган китобдан парчалар эълон қилган эдик. Маълум бўлишича, китобни нашрга тайёрлаш чоғида муаллиф беназир устоз, фазилатли шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф роҳимахуллоҳ ҳазратларига мурожаат қилиб, китобга қўшиш учун устозлари ва қайноталари Исмоил махдум ҳақларидаги хотираларини ёзиб беришни илтимос қилган экан. Ҳазрат буни мамнуният билан қабул қилиб, ихчамгина хотира сатрларини битиб берган эканлар. Қуйида Ҳазратнинг ўша хотираларини эътиборингизга ҳавола қиламиз.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

Улуғ олим, қори ва фозил зот Исмоил махдум мулла Сотти Охунд ўғиллари раҳматуллоҳи алайҳ ҳақларида кўп гапириш мумкин. Аммо каминанинг бу борада гапирмоқчи бўлган гапи у кишининг фақат биргина хислатларига оиддир. Назаримда у зот раҳматуллоҳи алайҳнинг гўзал одатларидан бири тунги бедорлик эди. Эрта ётиб, кечаси бедор бўлиб, ўзларини ибодатга урар эдилар. Шу билан бирга, бу ишни бировга билдирмасликка ҳаракат қилардилар. Иложи бўлса, тунги бедорликнинг ўрнини тўлдириш учун кундузи бир оз ухлаб ҳам олар эдилар.

У киши кўп нарсаларни билишлари билан бирга, халқ табобатига ҳам қизиқар эдилар. Бу борада эски қўлёзмаларни ўқиб, ўзлари дори тайёрлашга ҳам уринардилар. Бир марта ўзларидаги Абу Али ибн Сино раҳматуллоҳи алайҳнинг «Тиб қонунлари» нодир қўлёзмаси ҳақида гапириб берган эдилар. Айтишларича, бир табиб мазкур китобни ёзиб олиб, ўзи унга суяниб олиб борган тажрибаларини шарҳ сифатида ёзиб борган экан. Бу қўлёзма фақат бир нусхадан иборат экан. Унинг биринчи жузини бир шаҳардан, иккинчисини бошқа шаҳардан топган эканлар.

У кишининг китобларга ва қўлёзмаларга қизиқишлари катта эди. Қаерга борсалар, ўша нарсалар ҳақида сўрар ва бирор маълумот олсалар, уни амалга оширишга ҳаракат қилар эдилар. У киши қиблагоҳимиз Муҳаммад Юсуф ҳожи домланинг таклифларига биноан бизникига ҳам бир неча бор ташриф буюрганлар. Ҳар сафар у киши келишларидан олдин у зот учун «жонини беришга ҳам тайёр» отамиз китобларни беркитишга ҳаракат қилар эдилар. Мабодо устозлари китобларни кўриб, бирортасини ёқтириб қолсалар, ўша китобдан махрум бўлиб қолишларидан қўрққанларидан шундай қилган бўлсалар керак. Бу улуғларимизнинг илмга ва илмнинг қуроли ҳисобланган китобга бўлган муносабатларидан бир намуна. Хусусан, ўша вақтларда диний китоблар қаҳатчилиги мавжуд эди. Аллоҳ таоло у кишини раҳмат қилсин!

*Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф
2015 йил 2 февраль*

Куёв эмас, ўфил эдилар

У кишининг мақомлари улуғлигидан
«куёвим» ёки «ўғлим» дейишга ҳам
хижолат бўляпман

Шайх ҳазратлари бизнинг хонадонимизга ҳақиқий ўғил бўлиб кирганлар. Бу одамлар тилида бот-бот такрорланадиган «куёв эмас, ўғил», қабилидаги баланд парвоз сўзлар эмас. Аллоҳ барчаларини раҳматига олган бўлсин, қудаларимиз ўзлари ажойиб, самимий инсонлар эди, хўжа кўрсинга иш қиладиган кишилардан эмасдилар. Ўзлари йироқда бўлсалар ҳам, мақсадлари олий бўлгани учун ҳеч иккиланмасдан, қуда-андачилик йўлидаги барча қийинчиликларга рози бўлишган. Ўша пайтнинг шароитига кўра, Андижон билан Тошкент орасидаги масофа анча узоқ ҳисобланар, йўл шароитлари ҳам ҳозиргидагидек қулай эмас эди. Масофа узоқ, кўришиш оз бўлса ҳам, биз улар билан қалбан жуда яқин эдик. Чунки уларнинг ҳам, бизларнинг ҳам орзу-умидларимиз бир – фарзандларимизнинг дин равнақи йўлида хизматларини қўллаб-қувватлаш, бу ишда уларга кўмак бериш эди.

Куёвимнинг ёшлик чоғлариданоқ илмга бўлган ўзгача муносабатлари яққол сезилиб турарди. Дадамиз Исмоил Махдум домла бўлажак куёвимизни бизга: «Бу йигит илмда пешқадам. Аллоҳ таоло унга ажойиб қобилият берган. Жўралари дам олиш кунларида ёки бўш пайтлари айланиб ёки фойдасиз ишлар билан вақт ўтказиб юришар, бу йигитнинг эса беҳуда юрганини ҳеч қачон кўрмаганмиз», деб таърифлаган эдилар. У киши олим одам бўлганлари учун куёвимиз ҳақларида кўп яхши башоратларни айтган, бу башоратлар ичида у кишининг келажакда китоблар таълиф қилишлари ҳам бор эди.

Туш ҳам ажойиб нарса-да. Куёвим ва қизимнинг умр савдолари ҳақида бош қотириб турганимизда, бир яқин отинча дугонам тушимга кирдилар. У киши илмлари билан танилган аёл эдилар. Тушимда катта яшил китобни келтириб, менга тутдилар. «Мен ўқишни билмайман», десам, у киши: «Ўқитиб, эшитиб юрасиз», дедилар.

Ҳозирда ҳар сафар боламнинг янги нашр бўлган китобларини олиб келишганда, ўша тушим ёдимга тушади (у кишининг мақомлари улуғлигидан «куёвим» ёки «ўғлим» дейишга ҳам хижолат бўляпман).

Шуни айтиб ўтиш лозимки, тўй хусусида истихора қилинганда, кўпчиликнинг тушига

китоб кирган, қизимнинг ўзи ҳам китоб кўрган экан. Аллоҳ таоло бизга шундай инсоннинг куёв бўлишини насиб қилиб, у кишидан жондан азиз, кўзимнинг қароси бўлган наби-раларимни ато этди.

Бир муддат улардан айрилиқда яшаганимиз ҳаммага аён.

Ўғлим оилалари билан хорижда яшаган кезлар Собирахон қудам билан бирга уларнинг зиёратига бордик. Қудамиз билан уларникида бир оз муддат яшаб, болаларимизнинг дийдорига тўйиш насиб қилди. Ўшанда куёвим билан бирга ҳамхона бўлиб яшаб, у кишининг илм, меҳнат ва ижодга ниҳоятда ҳарис эканликларига гувоҳ бўлдим.

У киши ҳар куни бомдодни масжидда жамоат билан адо этиб, уйга қайтишда афғонлар новвойхонасидан иссиқ нон кўтариб келардилар. Биз эса уйда нонушта ҳозирлаб турардик. Болам уйга қайтиб, тез нонушта қилардиларда, ишга шўнғиб кетардилар.

Жуда кўп ишлар эдилар. Вақтлари беҳуда ўтмасди. Биз меҳмонларнинг ташрифи у кишининг кун тартибларини, иш режаларини бузмаганди. Бир ёшларга кириб қолган кенжатоё Оминахон ишлаётган отасининг атрофларида ўйнаб юрар, у киши азбаройи ишга шўнғиб кетганларидан уни сезмай ҳам қолардилар.

Фурбатнинг ўзига яраша ташвишлари бор-

лиги сир эмас. Соғинч азоби ҳам енгил нарса эмас. Қизим ватандан турли хабарларни эшитиб сиқилганида, у киши: «Ҳаммаси яхши бўлади, иншааллоҳ. Бу ишларнинг ҳаммаси яхшиликка», дея рафиқаларини юпатардилар.

Авваллари ҳам овозлари ёзилган тасмаларни кўп тинглар эдим. Ўзлари биздан узоқда бўлганларида шуларни муттасил эшитиб, юпанардим. У кишининг ҳар бир соҳада чуқур билимга эга эканликларидан, айниқса диний уламо сифатида дунёвий билимлардан ҳам анчагина хабардорликларидан ҳайратга тушардим. Чунки ўзим билган диндор мулло кишиларнинг аксарияти бир томонлама илмга эга эканликларини кўп марта мулоҳаза қилганман.

Мана, вафотларига ҳам бир йил бўлай деб қолди. Лекин у кишига шунчалар суяниб қолган эканмизки, бир дақиқа ҳам унута олмаямиз. Ҳақиқатда, Аллоҳ таоло бу кишига буюк Устозлик шарафини инъом этиб, одамларга суянч қилиб, Ўзининг динини қувватлантириш учун сабаб қилган экан.

Ватандан йироқда яшашганда баъзан уларнинг бу ердаги камтарона ҳовлиларига бориб турардим. Шунда хоналарига кириб, у кишининг буюмларини, жавонлар тўла китобларини, чет эллардан келтирилган ажойиб нарсаларни кўрганимда, болаларимнинг соғинчи юрак-бағримни ўртар, лекин «Ҳар бир ишда Аллоҳнинг ҳикмати бор», дея ўзимни юпатардим. Шундай пайтларда уларнинг ҳаққига Роббимга дуо қилишдан, Ўзигагина ёлворишдан ўзга чорам йўқлигини сезардим.

Аллоҳга беадад шукрлар бўлсинки, бағримизни тўлдириб, қайтиб келишди.

Ватанга қайтган пайтлари ўғлим зиёратимга келиб турардилар. Ҳайит кунлари ийд намозидан кейин қиладиган илк ишлари мени зиёрат қилиш эди. Одатда бизнинг кулбамизга йўл олганларини билишса ҳам, то етиб келгунларича менга билдиришмасди. Чунки жуда ҳаяжонланиб кетардим. «Келдилар», дейишса ҳам, шошиб қолардим. У киши қиз-

фин кўришар, обдон ҳол-аҳвол сўрардилар. Юзларидан табассум аримасди. Ҳурмат, эътибор билан муомала қилардилар. Ҳазил-мутоъибани ҳам канда қилмасдилар. У киши қандам ранжида қилишлари билан бағрим тўлиб, уйимиз нурафшон бўлиб кетарди. Тобим бўлмаган кезларда дам солиб қўярдилар. Дуо қилиб, дардимга шифо сўрардилар. Ҳар сафарги зиёратлари таассуротлари бир неча кунгача давом этарди. Умуман, уйимизда у киши ҳақларидан кунда гаплашардик, ҳозиргача бирор кун уларни эсламай қўймаймиз.

Мен сизларга у кишининг олимликлари, дин учун қилган хизматларининг ақл бовар қилмас даражада улканлиги, халқаро уламолар орасидаги мавқеларининг кўлами ҳақида сўзламаяпман. Чунки бу мавзуни мендан чиройли ёритиб берувчилар бор. «Азага келган хотин ўз дардини айтиб йиғлайди», дейишади-ку. Жанозамни табарругим ўқийдилар, деб умид қилиб, хотиржам юраверибман. Аллоҳ мени у кишининг ортларидан дуо қилувчи қилиб қўйишини қайдан билибман?! Инсончилик экан-да, баъзан шундай азиз ўғлим орамиздан кетиб қолганларини ўйлаганимда ўкинч ҳислари бостириб келиб, юрагимни эзиб кетади. Ота-она учун фарзандини йўқотишдан кўра оғир мусибат йўқ.

Ёшим улуғлиги сабабли одатда яқинларимиздан бирорта одам ўтиб қолса, мендан яширишар, анча вақт ўтганидан кейин билардим. Лекин дунёларга баробар кўевимдан жудо бўлганимизни яширишмади, видолашиб қолмасам, армон бўлишини билиб шундай қилишди.

Ўшанда тўсатдан кириб келиб: «Тоблари йўқ экан» дейишса, осмон устимга қулагандек бўлди. «Сизлар яширяпсизлар. Нимадир бўлган! Эй Худо!!!» деб дод солиб юбордим. «Бора оласизми? Қийналиб қолмайсизми?» дейишди. «Нега бормайман?! Нега боламнинг олдига бормайман?! Ўлсам ҳам майли! Бораман! Мен ўлсам нима бўпти?!» дердим, холос. Боламни кўрганимда: «Сизни бундай аҳволда кўришга қандай чидайман?! Сизнинг ўрнин-

гизда мен ётсам бўлмасмиди?! Жанозамни ўқийсиз, деб юрардим-ку?!» дея зорландим. Кейин ҳар қанча оғир ҳолатда бўлсам-да, озор бермаслик учун бир амаллаб сукут сақлаб, дардимни ичимга ютдим.

Охирги йилларда Ҳазрат жуда-жуда кўп ишладилар. Устма-уст кунига бир неча учрашувлар, маросимлар... «У кишини толиқтирмасликнинг бир йўлини қилмайсизларми?» дер эдим. Вафотларидан кейин эса фурсатни бой бермасдан, ҳамма ишларга улгуриб қолай, деб шошган эканларми, деб ўйлаб қоламан.

Сўнги пайтларда тўлин ойдек бўлиб кетгандилар. Ой тўлганидан кейин унинг қайтиши ҳам бор, дея юрагимга ғулғула тушарди. Ишлари жуда силлиқ кетяпти. Бирорта камчилик йўқ, ишқилиб хайрли бўлсин-да, дея хавотирланиб кўярдим. Шундай бўлса ҳам яшнаб турган одамни Аллоҳ таоло бирданига, кутилмаганда бизлардан олиб қўйиши хаёлимга келмаган экан.

Жоним болам бизга энди қўшни бўлдилар (бизнинг кулба Кўкчада, масжидга яқин жойда). Ўзимча хона ичида у киши томон юзланиб олиб, ўртанаман. Хаёлан суҳбатлашаман. Соғинчдан ва мусибат шиддатидан куйиб, кўз ёши қилиб оламан.

Мана, вафотларига ҳам бир йилга яқинлашяпти. Лекин қизим билан ҳали бу мавзуда юзма-юз суҳбатлашишга юрак бетламайди. Учрашганда бир-биримизни аяб, шунчаки борди-келди гаплардан у ёғига ўта олмаймиз. Қалбимиздаги оғир дардни бир-биримиздан яширишга ҳаракат қиламиз. Қизимга қараб туриб, отаси оламдан ўтган пайтлардаги ўзимнинг ҳолатимни эслайман. Чунки улўф одамларнинг оиласи бўлиш аёл кишига нафа-

қат улар ҳаётликларида, балки улардан кейин ҳам катта масъулият юклайди. Аллоҳим, қизимга чиройли сабр, ҳикматли ҳаёт, гўзал натижаларни ато қил. Омин.

Зиёратимга келиб турадиган набираларимнинг кўзига қарайман. Исмоилжонимнинг елкасига тушган оғир юкларни ўйлайман. Ҳаққига дуо қиламан. Бундай отадан ажраш осон эмас. Энди ишлар унга қолди, оилада ҳам ота, ҳам ўғил. Кам гапириб, кўп ўйчан бўлиб қолган Одинахон қизимга қарайман. Охирги пайтларда «Ҳазратга қарашишим керак», деб кўп тиришарди, бу бежиз эмас экан. Кенжа-тойимиз Оминахоним энди битта фарзандли бўлганди, ҳали ўқиётганди, ёш эди. Минг шукрки, тўйини, фарзандини кўрдилар.

Улар оталаридан кейин гўё бир зумда улғайиб қолгандек. Аллоҳ уларни Ўз паноҳида асрасин. Оталарининг ишларини давом эттиришда Ўзи ёрдамчи бўлсин.

Нафақат Ҳазратнинг оилалари, балки менинг бошқа болаларим ҳам у кишидан кейин етимдек бўлиб, ҳувиллаб қолишди. Мендек бир муштипарнинг қиладиган асосий иши дуо экан, уларга тасалли бериб, қўлимдан келганича ҳақларига дуо қилиб яшяпман.

Боламини Ўз раҳматингга олгин. Улуғ ажрингдан умидвормиз. Қолдирган ишлари давомли бўлишини сўраймиз. Бизларга эса гўзал сабр бергин. Омин.

Саодатхон ҳожиона

УСТОЗЛАР УСТОЗИ

Тоҳир Малик

Ҳаётни тезоқар дарёга ўшатадилар. Сиртдан қарасак, сув сатҳида сира ўзгариш йўқдек. Чўққилардан шошиб келаётган сув тошдан-тошга урилиб оқаверади. Ҳаёт дарёси ҳам шундай: қуёш чиқади ва ботади, кун ўтаверади. Кимлардир худди кўз юмиб яшаётганга ўхшайдилар, ҳаётда маъно кўрмайдилар, ҳидоят нима эканини билмайдилар. Қалблари иймон нуридан илҳомланган одамлар эса атрофдаги барча нарсада Аллоҳнинг мўъжизасини кўрадилар, ўрганадилар ва ҳайратланадилар. Ўрганишнинг чеки йўқ, ҳайрат денгизининг соҳили йўқ. Қалби сўқир бандалар ҳам шу ҳаводан нафас оладилар, аммо бу ҳавонинг Аллоҳ берган буюк неъмат эканини фаҳм этмайдилар. Шу сувдан ичиб, ташналикларини қондирадилар, бироқ сув Аллоҳнинг улуғ мўъжизаси эканини ўйлаб ҳам кўрмайдилар. Ақл эгалари эса неъматларнинг, мўъжизаларнинг қадрига етадилар ва ҳар нафаслари учун, ҳар томчи сув учун шукрлар қиладилар. Сизу биз бу одамлар билан кўришамиз, суҳбатлашамиз, илмларидан баҳраманд бўламиз. Кун ўтган сайин билим хазинамиз бойиб боради. Каминанинг умри ҳам худди сизларники каби, ҳаётдан маъно териш билан ўтмоқда. Ўтмиш алломаларининг китобларини ўқиш, замондош олимларимиз билан бўлган суҳбатлар маъно хазиналарининг асосидир.

Аллоҳнинг сизу бизга берган улуғ неъматларидан бири – барчамизни муҳтарам уламолар билан замондош қилганидир. Шундай улуғлардан бири шайхур-раис – устозлар устози Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф эдилар. Аллоҳ таоло менга улуғ устознинг илмларидан баҳраманд бўлиш бахтини берди. Ҳазрати Ҳасаннинг «Кимки олимлар билан бирга юриб, бирга ўтирса, тили бийронлашади, зеҳни очилади, зеҳнига ўрнашган фикрлардан бениҳоя сурурланади, билганларидан фойдаланишда кучли бўлади, уларни бошқаларга ифодалаб бера олади», деган сўзлари нақадар ҳаётий ҳақиқат, нақадар ҳикматга бой эканига фаолиятим давомида жуда кўп мартаба амин бўлдим.

«Ҳақ таоло ҳар замонда олимларни ўшал замона халқининг амалларига муносиб сўзлар билан гапиртириб қўяди». Абу Туроб Нахшабийнинг бу ҳикматларига ҳам гувоҳ бўлдим. Мен устозлар устози билан чорак аср бирга бўлдим, бизларни ул аллома билан замондош қилган Аллоҳга шукроналар айтиб яшар эдик. Аллоҳ бизларни вақтинчалик фурсатга айирди. Лекин бу айрилиқ доимий эмас, улуғимиз билан Қиёматда ёруғ юз ила дийдор кўришмоқни илтижо қилиб яшаяпмиз.

Ғафлат қўйлагини йиртиб, ўзи туғилган оламнинг ҳақиқатларидан воқиф бўлган улуғ зотлар учун ҳаёт бир имтиҳон, ўлим эса «шаъби арус» –

никоҳ кечаси, яъни бир висолдир. Ҳазрати мавлоно Румий умр бўйи бу висол онини кутиб яшаган эканлар. Ўзимиз изтироб гулхани устида қолиб, устозлар устозини хайрли висолга кузатдик. Ҳазрати Алининг «Уламолар дунё қанча турса, шунча туради, уларнинг жисмлари йўқолган бўлса-да, мисоллари қалбларда мавжуддир», деган ҳикматлари юракларимизни умид нури билан ёритади.

Али ибн Абу Толиб айтганларидек, «Жаннатга кириш ҳайратланарли муваффақият эмас. Маърифат эса шу дунёнинг ўзида жаннатга эришиш демақдир». Бу ҳикматнинг нақадар ҳақиқат эканига шайхур-раиснинг ҳаётлари мисолида гувоҳ бўлдик.

Бир йиғинда биродарларга «Мен сизлардан кўра бахтлироқман», дедим. «Ҳа, сиз ҳазратнинг суҳбатларидан, илмларидан кўп баҳраманд бўлдингиз», дейишди. «Бу дунёвий бахт, лекин мен бундан улуғроқ бахтдан умидворман. Болалигим шайхимиз дафн этилган шу қабристон атрофида ўтган. Қиёматга қадар манзилим ҳам, иншааллоҳ, шунда. Дадажоним билан аяжоним, яна қариндошларим ҳам шу қабристонда ётишибди. Аллоҳ марҳамат этса, устоздан юз қадамча нарида, шайх Зайниддин бува, Алихонтўра Соғуний ётган қабрларга яқин жойдан менга ҳам кичик бир сўнгги маскан берар...»

Ҳазратим билан Ёзувчилар уюшмасидаги йиғинда танишган эдим. Учрашувларимиз, суҳбатларимизнинг ҳисоби йўқ. Охириги марта вафотларидан ўн кун олдин булоқбошилиқ Абдумутталиб ҳожи акамизнинг уйларида учрашган эдик. Устоз одатда бундай йиғинларда узоқ ўтирмас эдилар, лекин бу сафар шошилмадилар. Узоқ суҳбат курдик. Мен ёшлар учун мукамал Ислоҳ қомуси яратиш ҳақида кўп гапирардим. Сўнгги учрашувда ҳам бу ҳақда сўзлашдик. «Олтин силсила»нинг таржимаси ниҳоясига етди. «Йигитлар қомусга доир тайёргарлик ишларини бошладилар», деб мени қувонтирдилар.

Биринчи учрашув – 1989 йил...

Сўнгги мулоқот – 2015 йил...

Биринчи учрашув интиқ кутилган эди, зўр таасуротлар қалбга муҳрланган эди.

Сўнгги учрашув... Бу ҳам унутилмайди... Фақат... соғинч чўғи қалбни куйдириб туради...

Диний идорага сайланган янги муфтийнинг булоқбошилиқ эканини билиб, қувондим, у киши билан учрашиш истаги туғилди. Булоқбоши – она юртим. Тоғам, аяжоним туғилиб ўсган, мен учун табаррук қишлоқ. Гарчи ўзим у ерга илк бор ўттиз ёшимда борган бўлсам-да, юрагим ўша томон интилиб туради, бу масканга доир ҳар қандай қувончли воқеа хабари дилимни шодлантиради.

Янги муфтий билан қандай учрашсам экан, деб ўйлаб юрганамда ўзлари Ёзувчилар уюшмасига келдилар. Мен у дамда динга доир илмнинг алифбосини Анвар қоридан ўрганар эдим. Анваржон уюшмадаги таржима бўлимида ишлардилар, устоз Алоуддин Мансурнинг қаноти остида Қуръони Каримнинг таржимасини нашрга тайёрлаш билан шуғулланардилар. Муфтийни уюшмадаги учрашувга чорлаш ҳам Анваржоннинг иштироклари билан бўлган эди. Муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг ташаббуси билан Саудия мамлакатидан кўп миқдорда Мусхаф келтирилганда уюшма аъзоларига рўйхат бўйича олиб беришда ҳам Анваржон ҳаракат қилган эдилар.

Ўша йиллари Совет Иттифоқининг жанозасига оз қолган, Ўзбекистонда ҳам ижтимоий-сиёсий ҳаракат жонланган эди. Ўрта Осиё мусулмонларининг диний раҳбари билан бўлган учрашувга ёзувчилар билан биргаликда, ижодга алоқаси бўлмаган, лекин муфтийнинг суҳбатидан баҳраманд бўлишни истаган кўп одамлар қатнашишди. Катта залда оёқ кўйишга бўш жой қолмади. Муфтийнинг нотиқлиги, фикрларининг теранлиги ҳаммани қойил қолдирди. Суҳбат фақат диний масалада бўлмади, жуда кўп ижтимоий муаммоларни, хусусан, Орол фожиасини ҳам қамраб олди.

Суҳбат белгиланган мўлжалдан кўпроқ фурсат давом этди. Шом намозининг вақти кирганда «Муфтий намоз ўқимас эканми?» деган пичир-пичир қулоққа чалинди. Очиғини айтсам, бу савол менда ҳам туғилган эди. Муфтий намозни унутмаган эканлар. Берилган саволга мантқиқли жавоб қайтариб, хулоса ясагач, «Энди Аллоҳнинг фарзини бажариб олайлик, агар хоҳиш бўлса, суҳбатни кейин давом эттирамиз» деб, ўринларидан турдилар. Суҳбат намоздан кейин ҳам давом этди. Одамлар диний илмга чанқоқ эдилар. Назаримда, залда йиғилиш бўлмаётган эди, балки қақроқ даштга ҳаёт ёмғирининг томчилари тушаётганди.

Шундан сўнг муфтий иштирок этадиган йиғинларга боришга, маърузаларини эшитишга ҳаракат қиладиган бўлдим. Бир куни тақсир мени йўқлаётганларини эшитиб, қувониб кетдим. Уйларида бордик. Кўп йиллик қадрдонлардек кўришдилар. «Муҳаммад Аминнинг айтишича, биз қариндош эканмиз, суриштириб билибди», дедилар. Бу янгилик ҳам қувончли эди. Шундан сўнг ҳафтада икки-уч кўришадиган бўлдик. Бўш фурсат топсам, Ҳастимомга шошардим. Мен-ку, вақт топар эдим, аммо ҳазратимда бўш вақт сира-сира бўлмасди. Шунга қарамай, 5-10 дақиқа гаплашиб олишга улгурардик.

Кунларнинг бирида ҳазратимга шундай дедим: «Яхши кунларга кириб боряпмиз, Ўзбекистонда саодат тонги отай деб турибди. Тонг отгач, ёзувчиларнинг бурчи янада ошади. Совет тузуми тарихий

асар ёзишга ижозат бермас эди. Энди бу тўсиқлар йўқолади. Шунда адиблар олдида жиддий муаммо кўндаланг бўлади: тарихий асар ёзадиган адиб Ислон динини яхши билиши керак. Абдулла Қодирий, Ойбек устозлар эски мактаб, мадраса кўрган эдилар. Бизнинг авлод фақат атеистларни кўрди. Дин ҳақидаги тушунчамиз, халқ таъбири билан айтганда, «алиф»ни калтак дейдиган даражада эди. Бу камчиликка барҳам бериш учун дин илмига қизиқувчи ёзувчилар учун мадраса ҳузурида бир мактаб ташкил этилса. Ўқиш-ўрганиш «алиф»дан бошланса...»

Бу таклиф ҳазратимга маъқул тушди. Маса-ла тезлик билан ҳал қилинди. Муҳаммад Латиф, Зоҳиджон қори бу мактабни ташкил этишга масъул бўлдилар. Мактабда ўқишга қизиқувчилар кўпайди, ҳатто рассомлар ва бошқа соҳадаги зиёлилар кела бошлашди. Шунда мен бир оз хижолат билан ҳазратимга мурожаат қилдим:

– Ўқишга қизиқиш кучли, лекин намоз ўқимайдиганлар ҳам келишмоқчи, нима қиламиз?

Ҳазрат бу гапни эшитиб, кулимсираб қўйдилар:

– Келишувурсин, ароқ ичадиганлари ҳам келисин.

Бу гап жиддийми ёки кесатиқ оҳанги борми, биллолмай гаранг турган эдим, мушкулумни ўзлари осон қилиб, бир воқеани сўзлаб бердилар:

«Покистон томонларда бир олим шогирдлари билан даъватга отланаётган экан, бир нотаниш йигит келиб, ҳамсафар бўлишдан илнжи борлигини айтди. Ниятини айтгач, пича сукут сақлаб, хаста овозда айбини ҳам билдирди:

– Тақсир, қалбим Аллоҳ ишқига интиляпти. Лекин йўлимда шайтон тўсиғи бор. Мен оғир, аммо давоси бор касалликка мубталоман: ҳар қанча уринмайин, бу бадбахтликдан – ароқ ичишдан ўзимни тўхтата олмаяпман.

Йигитнинг гапларини эшитиб, олим унинг кўкрагидан итармади, ёмон сўз ҳам айтмади, насихат қилмади.

– Сен бизнинг сафимизга қўшил, бу бадбахтликдан сени Аллоҳнинг Ўзи қутқаради, – деди. Шогирдлар бу қарордан ажабланишди. Даъватчилар сафида майхўрнинг бўлиши уларга ғалат туюлди, аммо устознинг қарорига қарши чиқишмади.

Бир неча кун йўл юришди, қишлоқларда илмий суҳбат қуришди. Бир кечаси дарада, очиқ осмон остида тунашди. Ярим тунда устоз уйғониб қарасаки, майхўр йигит ўрнида йўқ. «Оббо, иродаси панд бериб, охири қочибди-да», деб кўнгли оғриб турганда катта харсанг ортида шарпа эшитилди. Аста ўтиб қарасаки, йигит тупроққа пешонасини қўйиб, сажда қиляпти. У саждада узоқ қолди. Сўнг қаддини ростлади-да, қўлларини дуога кўтариб, пичирлаганича Аллоҳга илтижо қила бошлади:

– Ё Роббим, мени фақат Сенгина ислоҳ қила оласан, шайтон алайҳилаънанинг чангалидан фақат

Сенгина қутқариб оласан. Мен Сендан кўп нарса сўрамайман: фақат Ҳидоят бер. Қалбимни фақат Сенинг ишқинг билан урадиган қалблар қаторига қўш. Мен бу дунёда атрофимдаги бандаларингдан уяляпман, Қиёматда Сенинг ҳузурингга уялиб қолишдан кўрқяпман. Аллоҳим, Ўзинг буюксан, нафсимни ўлдир, менга Ҳидоят бер, шайтон чангалидаги қалбимни покла. Мени қаторларига олган солиҳ бандаларинг ҳурмати, муножотимни қабул эт. Бу солиҳлар мен нотавонни сафларига олганлари учун уялиб қолишмасин...

Хаста овоз гўё дарани ларзага соларди. Йигитнинг йиғиси устознинг қалбини ҳам йиғлатди. Шу турганча у ҳам Аллоҳга муножот этиб, унинг қалбидаги муҳрни ечишини Роббидан сўради.

Оқибат шу бўлдики, дуолар ижобат этилди, йигит бу нафс дардидан қутулди, илмга берилди, солиҳ шогирдлик пиллапояларидан кўтарилиб, устозлик мартабасига етишди, даъватчиларнинг энг яхшилари сафидан ўрин олди...»

Устоздан эшитганим бу воқеани кўпчиликка оғзаки айтганман. Мана, энди қоғозга ҳам тушди.

Ўқиш бошланган кунлари Ҳаж ибодатига тайёргарлик бошланган эди. Ўзбекистонлик мусулмонлар узоқ йиллар мобайнида бу саодатли ибодатдан маҳрум бўлиб келганлари учун ҳомийлардан ёрдам келаётган эди. Шунда мен ёзувчиларни исломий мавзуга кўпроқ жалб қилиш учун кўрик ўтказишни таклиф этдим. Кўрик ғолибларига мукофот ўлароқ, Ҳаж ибодатига йўлланма бериш ҳам кўзда тутилди. Бу таклиф шайхур-раисга ғоят маъқул бўлди, кўриқни фақат Ўзбекистон ёзувчилари ўтрасида эмас, балки Ўрта Осиё ва Қозоғистон доирасида ўтказишга қарор қилдилар. Ўзбекистондан бешта ғолиб, бошқа жумҳуриятлардан икки-учтадан ижодкор Ҳажга юбориладиган бўлди. Биродарлар билан ҳамкорликда тезлик билан кўрик низомини ишлаб чиқдик. Низом тасдиқланди. Ўлон тарқатилди. Ҳакамлар ҳайъати тасдиқланди. Камина раис деб белгиланганда сал оғриндим. Чунки бу кўриқда «Сўнгги ўқ» романи билан иштирок этмоқчи эдим. Раислик мансаби берилса, ўзимнинг иштирок этишим уятли ҳол бўлар эди. Бир даврада «Ҳажга борган одамнинг гуноҳлари тўкилиб, онадан қайта туғилгандай бўлиб қолади», деган гапга жавобан: «Ҳаж гуноҳлар ювиладиган ҳаммом эмас. Гуноҳлардан шу ернинг ўзида халос бўлиб, муқаддас жойга пок қадам босиб кириш керак», деган эдим. Ўша гапим эсимга тушиб, «Ҳали гуноҳларим кўп экан, Аллоҳ мени ўз Байтига чақирмабди» деб, тақдирга тан бердим.

1992 йил апрель ойининг охирига эди. Тобим йўқ, уйда ётиб эдим. Диний идорадан кўнғироқ қилиб, «Ҳазрат эртага Маккаи Мукаррамага кетяптилар, танловга бугун якун ясалиши керак экан, сизни кутяптилар», дейишди.

– Ҳаж вақтига ҳали анча бор-ку, нега бунча барвақт кетяптилар? – деб ажабландим.

– Ҳожиларимизни кутиб олишга тайёргарлик кўрадилар, – дейишди.

Кўлёмаларни кўтариб, бордим. Наманганлик адиб Аҳмад Турсунни кўлёмма ҳикоялари учун танлаб, биринчи ўринни лозим кўрган эдим. Унинг ҳикояларидаги табиийлик, самимийлик, ҳаётийлик мени ўзига ром этган эди. Номзодни айтишим билан ҳазрат мийиғларида кулиб кўйиб, «бўлмайдим», дегандек бош чайқадилар. Кейин билсам, Аҳмаджон муфтий ҳазратга қариндош эканлар. «Ортиқча фитна чиқмасин, «муфтий ҳажга ўзининг қариндошини юборди» деган маломатга қолмайлик», деган мақсадда таклифимни рад этган эканлар (бу эҳтиёткорлик бежиз эмас эди. Айрим одамлар тўдалашиб, муфтий ҳазратнинг номларига нолайиқ гаплар айтишдан тийилмас эдилар. «Наҳотки, улар Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг «Аллоҳ илм берган олимни паст санамаглар, чунки Аллоҳ илм бераётганида уни паст санамаган», деган муборак сўзларини билишмасам?» деб то ҳозиргача ажабланаман).

Танлов якунлари бўйича Алоуддин Мансур, Абдулла Орипов, Хуршид Дўстмуҳаммад, Асқар Маҳкам мукофотга лойиқ деб топилдилар. Яна ўн нафар ижодкорга пул мукофоти тайин қилинди. Кўрик-танлов хурсандчилик билан ўтган бўлсада, икки ижодкор очиқдан-очиқ норози бўлди. Бирлари таржима билан шуғулланадиган акамиз эди, у кишининг мақолалари бошқаларникига нисбатан саёроқ эди. Иккинчилари бир йил олдин ҳаж ибодатини бажариб қайтган эдилар. Бир мақолаларини топшира туриб, «Боришга фақат мен арзийман», деб катта кетишлари ажаб ҳол эди. Икковлари кибр отидан тушгилари келмай, пул мукофотидан ҳам воз кечишди.

Ўша куни муфтий ҳазратлари каминанинг номига ҳам даъватнома келганини билдириб, қувонч берганлари ҳолда гангитиб ҳам кўйдилар. Ҳазратнинг ҳаж сафаридан анча олдин борганлари маҳсулини у ерга боргач билдик: Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари учун Каъбатуллоҳга яқин ерда янги қуриб битказилган ҳашаматли меҳмонхона ажратилган эди. Барча мусулмонлар Саудия қиролининг меҳмонлари деб эълон қилинди, кутиб олиш, жойлаштириш, хизмат қилиш чиндан ҳам шоҳона эди. Барча ҳожиларнинг меҳмонхона ва таомланиш учун тўлаган пуллари қайтариб берилди. Ўша йилги ҳожилар фақат йўл сарфини тўладилар, холос.

1991 йилги ҳаж маросимида муфтий ҳазратларининг Арафотда қилган дуоларини кўп қатори камина ҳам телевидение орқали эшитиб, йиғлаган эдим. 1992 йилдаги Арафотдаги дуога эса бевосита гувоҳ бўлдим. Ул зотга Аллоҳ томонидан берилган воизлик санъати, дуо қилиш илҳомида

илоҳий руҳни сезиш мумкин эди. Кўпчиликка кўшилиб, мен ҳам кўп йиғладим.

Шайхур-раиснинг дуо қилиш илҳомлари ҳақида кўп ўйлардим. Орадан икки йил ўтиб, Булоқбошида бўлганимда жума намозини ҳожи дадамиз – муҳтарам Муҳаммад Юсуф домланинг масжидларида ўқидим. Мавъизанинг сермаънолиги, гап оҳангидаги ҳилмлик менда алоҳида таассурот қолдирди. Намоздан кейинги дуо пайтида ўзимни ўйлантирган саволга жавоб шу куни топдим: дуо қилиш илҳоми ҳазратимга отадан ўтган экан. «Агар Аллоҳ таоло хоҳласа, бандасининг зехнини илм билан тўлдиради» дейилган ҳадис маъносини ўзимча талқин қилиб, «Аллоҳ шайхимизга илмни оталари орқали берган экан-да», деган хулосага келдим. Ўша куни кечки салқинда Булоқбошидаги айвонда суҳбатлаша туриб, ҳожи дадамиз: «Онаси уни бетаҳорат эмизмас эди, эмизаётганида Ёсинни ўқиб турарди», деганларида Аллоҳнинг марҳамати ва қудратини яна бир бор ҳис этдим.

Аллоҳ суйган бандасига илм билан бирга сабр ҳам берган эди. Турли учрашувларда устозга турли саволлар бериларди. Саволларнинг баъзилари ғоят бемаъни бўларди, лекин буларга ҳам сабр ила жавоб қайтарардилар. Назаримда Ҳазрати Алининг «Олимнинг адо этиши лозим бўлган ҳақлари бор. Унга кўп савол бермаслик, жавобига эътироз қилмаслик, эриниб турганида жавоб беришга мажбурламаслик, ўрнидан туришига қўймай, этагига осилиб олмаслик, сирларини ошкор этмаслик, ҳузурида бирон кишини ғийбат қилмаслик, ундан хато қидирмаслик, бордию хато қилса, узрини қабул қилиш, модомики Парвардигорнинг амрига итоат этаркан, унга ҳам Аллоҳ учун ҳурмат кўрсатиш, олдида ўтириб олмаслик, бирор эҳтиёжи бўлса, уни раво қилиш учун ҳаммадан олдин шошилиш олимнинг ҳақларидандир», деган пурҳикмат сўзларини кўпчилик билмасам керак.

Бир даврада ирригация соҳасидаги олим одам устозга ўндан зиёд савол тайёрлаб келибди. Қуръони Каримнинг маъно таржимаси билан танишгач, ўзича суралар нотўғри жойлаштирилган, деган хулосага келибди. Чала билимига таянган ҳолда сураларни бошқача жойлаштирибди. Мен бундан ва саволларнинг бемаънилигидан ҳазрат ғазабланиб, туриб кетсалар керак, деб ўйладим. Йўқ, саволларни охирига қадар диққат билан эшитдилар, сўнг босиқлик билан, бирма-бир жавоб қайтардилар. Чаламулла зиёлилар билан динга оид масалада суҳбатлашиш жуда оғир. Устозлар устози бундай оғирликларнинг кўпини енгиб ўтганлар.

Қадрдонимиз, таниқли адиб Муроджон Мансур «Шарқ» нашриётида ишлаётганларида Аллоҳ у кишига улуғ неъматни насиб этди: устозлар устози

Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг асарларини нашрга тайёрлашда муҳаррир сифатида иштирок этдилар. Муроджон ака жумладаги эга-кесим ёки боғловчиларнинг ўз ўрнида бўлиши, тиниш белгиларининг жой-жойига қўйилишига жиддий эътибор берардилар. «Ҳадис ва ҳаёт» туркумида эса ўзбек тили грамматикаси қондасига баъзан амал қилинмас эди. Айниқса арабий сўзларнинг ёзилиши борасида шайхимизнинг ўз қоидалари мавжуд эди. Шу масалада муҳаррир билан муаллиф ўртасида баҳсли ўринлар туғиларди. Муроджон ака таҳрир бобида муаллиф билан кўпам баҳслашавермас эдилар. Айниқса шайхимизнинг салобатлари босар эдими, камчиликни кўрсатишга ийманардилар. Шундай ҳол юз берганда мени ёрдамга чақирардилар. Устознинг ҳузурларига бирга борардик. Камчиликни аниқлаган муҳаррир – Мурод Мансур, шайхур-раисни кўндириб берадиган эса Тоҳир Малик эди. Имло бобидаги баҳсда ҳазратим ҳам ўжар эдилар. У кишини Муроджон аканинг таклифларига (аниқроғи, талабларига) кўндириш қийин эди. Қоғозга рўйхат қилиб ёзиб олган таклифларининг ярмига кўндира олсак ҳам, Муроджон ака қувонардилар. Кўзлари хиралашиб қолганда ҳам бу савоб юмушни давом эттирдилар. Муроджон аканинг жанозаларини шайхур-раиснинг ўзлари ўқидилар. Икковларини Аллоҳ раҳмат қилсин, омин!

Муроджон аканинг жанозалари куни шайхур-раисимиз маъруза қилаётганларида орадан бир неча ой ўтиб, ўзларининг ҳам жанозаларида ҳозир бўлишимизни қайдан билибмиз... Устозлар устозининг вафоти ҳақидаги хабар қалбларга яшин олови каби урилиб, куйдириб ташлади. Ҳазратнинг суҳбатларидан баҳраманд бўлган бизларгина эмас, бутун Ислому олами жудолик қайғусида изтироб чекди. Шарафли ҳадисдаги «Бутун қавмнинг ўлими бир олим ўлиmidан кичикроқ ҳодисадир» деган ҳикматли сўзларга ўзимиз гувоҳ бўлдик.

Шайхур-раисни биз бандаларга устоз қилиб бериш Аллоҳнинг улуғ неъматиди эди, ҳузурига чақириб олишдаги айрилиқ азоби ҳам шунга яраша бўлди.

Тобим бўлмай, иккинчи марта жарроҳлик амалиёти ўтказилгач, шайхур-раис уйимизга келдилар. Амалиёт қайси куни, қайси соатда бўлганини сўраб билгач, «Ажиб», деб қўйдилар.

– Нимаси ажиб? – дедим.

– Маккаи Мукаррамага отланганимни сиз билмаган эдингиз. Билганлар Каъбатуллоҳда дуолар қилишимни сўрашганди. Каъбанинг атрофида юриб, бир-бир дуолар қилаётганимда сиз ёдимга тушдингиз. Ҳозир билсам, айнан жарроҳлар ишга киришган пайтда сизни эслаб, Аллоҳдан сиҳат-саломатлик сўраб, дуо қилган эканман...

Мен шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф эгаллаган илм даражаси нақадар улуғ экани ҳусусида сўз айта олмайман. Ул зот эгаллаган илмнинг уч-беш фоизига етишган бўлганимда, эҳтимол, бунга журъат қила олардим. Лекин олимларнинг баҳоларини эшитганманки, айримлари билан сизларни таништирайин:

Устоз Алоуддин Мансур суҳбатларимиздан бирида: «Агар бугунги Ислому оламида ўнта улуғ олим бўлса, биттаси шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф, бешта бўлса, шуларнинг пешқадамларидан, иккита бўлса, биридир», деган эдилар.

Ундан олдинроқ, 1990 йил эди шекилли, Ливиядан келган меҳмонлар даврасида юзлари нурли бир қария: «Сизлар Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг қадрига етинглар. Мен бу шайхнинг устозиман. Бундай улуғ олимни Аллоҳ ҳамisha ҳам беравермайди. Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф бизга ўқишга келганида кўзимизга бўшанг йигит бўлиб кўринган эди. Дастлабки имтиҳонда бу фикримиздан қайтдик. Индамай юривчи бу йигит илм олиш билан банд экан...», деди. Бу инсон Ливия Араб Жамоҳирияси «Ал-Фотиҳ» университетида Улумул-Қуръон фанидан дарс берувчи устоз, доктор Иброҳим Руфайда эдилар.

Шайхур-раисимиз бадий адабиёт намуналарини доимий равишда кузатиб борардилар. Айниқса шеърятдаги камчиликларни вақтида танқид қилиб турардилар. Ёзувчилар иккига бўлинганларида Адиблар иттифоқи вакили ҳазратга мурожаат қилиб, «Сиз ҳам икки-уч китоб чиқардингиз, иттифоқимизга аъзо қилиб оламиз», деди. Кулимсираб туриб, бош чайқадилар: «Мен ёзувчи эмасман. Сизга аъзо бўлиб, икки гуруҳга ажралган муҳтарам адибларимизнинг ихтилофларини чуқурлаштиришни ҳам истамайман», дедилар. Кейин билишимча, Ёзувчилар уюшмасидан ҳам шундай таклиф тушган ва уларга ҳам худди шу жавобни қайтарган эканлар.

Энди навбат ҳазрати Алининг «Олим киши кечалари қоим, кундузлари рўздор мужоҳиддан афзалдир. Олим вафот этса, Исломда бир ёриқ пайдо бўлади. У ёриқни фақат олимнинг ўринбосаригина тўлдиради», деган сўзларига келди. Не бахтки, Аллоҳнинг марҳамати билан устозлар устозининг қаноти остига иқтидорли ёшлар тўпланишган эди. Улар устоздан имкон қадар билим олдилар. Энди бу билимларни такомилга етказиш, устознинг йўлини давом эттириш, ҳосил бўлган ёриқни тўлдириш вазифасини бажаришга киришишлари лозим бўлади. Ҳазрати Али: «Менга бир ҳарф ўргатган кишининг хизматкори бўлишга тайёрман», деган эдилар. Устозлар устозининг бундай хизматга тайёр шогирдлари кўп. Камина – Тоҳир Малик шуларнинг биридир.

Ихлосу илму амал

*Интернетдан хабар тарқалди: «Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф вафот этди!»
Хабарни эшитган, бу инсонни таниганки одам бир силкинди, хуши учди...*

*Уни кўргану кўрмаганнинг кўзига ёш қалқиди...
Одамлар хеш-ақраболарига сим қоқиб, бир-бирларига таъзия билдирардилар.
Марҳумнинг уйи бу мусибат учун торлик қилди, мотам унинг
жами мухлислари хонадонларига, юракларига кўчди...*

*Халқ кўз кўриб, қулоқ эшитмаган оқибат билдирди: жанозага икки юз
мингдан ортиқ одам иғилди. Барчаларининг кўзларидан ёш қуйиларди...*

Ўша куни бир неча хорижий юртларда ҳам у зотга ғойибона жанозалар ўқилди.

Дунёнинг турфа сарҳадларида марҳумнинг ҳақларига юзлаб, балки минглаб хатми Қуръонлар бағишланди.

Мотамнинг дастлабки кунларидаёқ дўконлардаги Ҳазратнинг жами китоблари сотилиб бўлди!

Тупроқлари ҳали совимай туриб, ётган жойлари зиёратгоҳга айланди. Зиёратчиларнинг сони ортгандан ортиб бормоқда...

Эл-улуснинг яна ва яна... шу тарздаги турфа эҳтиром, турфа дил изҳорларини кўриб турибмиз...

Ахир бу ўлим эмас, буюк сазоворлик-ку! Ҳаққа азиз бўлишнинг тантанаси-ку бу! Банданинг қўли, унинг удда-имконияти билан бундай видолашувни ташкил қилиб бўлмайди! Бу инсонга Аллоҳдан буюрди, бу зотни шундай мақомга Яратганнинг Ўзи кўтарди!

Ўлим ҳам шундай чиройли бўладими?! Ҳақ таоло Ҳазратнинг вафотини ҳам одамлар учун ибрат, ўқув, дарс қилиб қўйди. Жанозага интилган ўша икки юз минг одамнинг ичида Ҳазратни тинглаб, ўқиб, унинг феъл-атворларини кузатиб, динни тушунган, одоб-диёнатини ростлаб олганлар ҳам кўпдир. Аммо келганларнинг ҳаммаси ҳам художўй деб ўйлайсизми? Уларнинг орасида Аллоҳдан бирда кўрқиб, бирда кўрқмайдиганлари йўқ дейсизми? Аммо ўша кунги ҳолат бари ухлоқ руҳиятларни силқитди, уйғотди, мудраган тафаккурлар ҳаракатга тушди! «Бир одамга шунча ҳурматми? Бор-йўғи бир олим-ку ахир!» дея ҳайратланди оломон. «Дунёда олим кўп, китоб кўп. Аммо одамларни қотган жойидан қўзғота олсагина олимдир, сувдай чанқоғингни босса, дон егандай озуқа олсанг, ўша ҳақиқий китобдир. Бу олимнинг ёзганлари шу қадар оҳанраболими?» дея кўнглидан кечирди халқ. Ва китоб дўконлари сари талпинди. Мана шунинг ўзи бир сабоқ, улғайиш, покланиш сари юришдир.

Жанозадан қайтган одам ўзига ўзи савол бериб: «Шундай инсонлар сен билан елкадош бўлиб яшабди, хўш, сен кимсан? Неча кишига маъқул келдинг, қайси қинғирни тўғриладиңг, қайси нотекисни силлиқлаб, йўлга солдинг?

Бола-чақангдан ташқари сендан баҳра олган, кетар бўлсанг, ортингдан дод солиб қоладиган одамнинг қанча?» дея бир карра ўйланиб қўйса ҳам – ғалаба! Шу одамда яхшиланиш унсурлари пайдо бўлди деяверинг!

Аллоҳ кимни азиз сайлайди?

Қандай амаллар билан киши бу даражотга эришади?

Инсонни бу мақомга олиб чиқадиган нарса Ихлосу Илму Амалдир. Ихлосу илму амални шундоққина қўл чўзиб, қўйнига солиб бўлмайди. Бу жавахирларга муносиб одамни Аллоҳнинг Ўзи тайёрлайди. Ўн туяга юк бўладиган китобни ёдлагани, амаки-тоғасининг курсиси, белбоғдаги пули билан киши бу даражага эга бўлолмайди. Чирмашиб юриб баланд минбарларга чиқиши мумкин, аммо Тангри уни азизлик дастурхонига эга қилмайди.

Ихлос бу қўлга олган иши, юмушига, шунингдек, атрофни тушунишга муҳаббат билан астойдил тутуниш демақдир. Навоий айтганларидек, «ҳам тили, ҳам кўнгли-ю, ҳам кўзи пок» инсонлардагина шундай ихлос бино бўлади ва яшаб қолади. Касбу кор ҳам, бизнинг ишимиз тушиб турган, тириклик учун даркор бўлган, қўйинг-чи, кишини ўстирадиган, ундирадиган ҳамма нарса илоҳий неъматдир. Бу неъматларга ихлос билан ёндошсангина, Аллоҳ сенга уларнинг асл жавҳари, сиру синоатларини оча боради. Бу дегани ўша ихлосинг сени Илм сари йўлга туширади.

Хўш, «ҳам тили, ҳам кўнгли-ю, ҳам кўзи пок» одамлар қандай бино бўлади?

Яқинда телевидениеда доғистонлик шоир Расул Ҳамзат ҳақида хужжатли фильм берилди. Шоир таваллудига тўқсон йил тўлибди. Бу фильм ўн йил аввал, унинг ҳаётлигида суратга олинган экан. Мен бу шоирни қаттиқ ҳурмат қиламан. Азбаройи меҳрим баландлигидан тириклигида ҳам исмини эшитсам, кўзимга ёш келарди. Бунақа юртпараст, элпараст, халқчил шоир кам бўлади. Доғистон деганлари жаҳон харитасида нўхатдай жойни эгалласа керак. Аммо Расул Ҳамзат китоблари билан уни бутун дунёга ёдлатиб қўйди. Бир ёзмишида «аввал бургут (тоғликлар бургутни ҳамма жониворлардан устун қўяр эканлар), сўнгра авар, сўнгра

Доғистон, кейингина Расул Ҳамзат дунёга келган...» дея ёзади. Яна бир шеърида «агар мен жангда ва ё ишқ ўқидан ўлгудай бўлсам, илтижо қиламан, ёнимдан аварча сўзлашиб ўтсангиз бас, яна тирилик кетаман», дейди.

Фильмда суҳандон кадр ортида шоир тилидан гапирар, экранда эса Доғистон манзаралари, у ерликларнинг миллий тутумлари, кадриялари, шоирнинг ҳаёти ва фаолиятдан парчалар кўрсатиларди. Сўнгра суҳандон алла куйи оҳанги фониди Расул Ҳамзатнинг русчага ўгирилган «Онамнинг алласи» шеърини ўқий бошлади. Куй янграр, олд кўринишда виқорли тоғлар ва уларни макон тутган бургутлар, тоғ ёнбағирларига қалдирғочлардай ин солиб, бир-бир устун жойлашиб, борган сари юқорига ўрмалаб кетаётган қишлоқ уйлари кўрсатишяпти. Бот-бот бу манзаралар узра бешик тебратиб, алла айтаётган ёшгина онани ҳам бериб боряптилар. Менга қаттиқ таъсир қилган нарса нима бўлди денг? Шеър ўқиляпти, «Онам алласида «Болам ундоғ мард бўлади, бундоғ чўнг бўлади», дея тиларди» каби гаплар кетяпти. Кадрдаги бешик тебратиб, хазин ва жуда гўзал оҳангда алла айтаётган аёл эса фақат бир жумлани такрорлар эди. Бу сўз «Лаа илааҳа иллаллоҳ, лаа илааҳа иллаллоҳ» эди, бошқа сўз йўқ! Авар аёллари шу каломни болаларига алла ўрнида айтишар экан. Ваҳ, ваҳ! Мен ўша аснода дунёдаги ҳамма оналарни бир четга суриб қўйиб, шу доғистонлик келини яхши кўриб кетдим!

Бешикдаги бу бола ҳали очилмаган ғунча! Унинг баданида нечта хужайраси бўлса, ҳозир бари юмук, унинг юраги юмук, эс-ақли мудроқ. Она эса боласининг шу мудроқ хужайралари, қалби-ю қулоғини «Лаа илааҳа иллаллоҳ» билан очяпти! Боласининг юрагини ҳали ҳеч нарса банд қилмай туриб, унга «илоҳ» сўзини жойлаб қўйяпти. Аёлнинг бу муножоти назаримда бутун Доғистон узра дам солаётгандай, унинг ғуборини олаётгандай эди гўё! Ана сизга «ҳам тилу, ҳам кўнгли-ю, ҳам кўзи пок»ликнинг бошланиши! Покланган тилларгина булбулга айланаркан! Инсоний ҳамият ва орият тоғлари шу кўнгилларда ўсиб, Ихлосу Илм шу пок дилларга юқаркан! Аллоҳ Ўзининг жами неъматларини тоза кўзларгагина кўрсатаркан! Мен Расул

Ҳамзатнинг элга суюмли бўлиши сабаблари ва унинг аслини энди топгандай бўлдим...

Ҳазратнинг вафотидан кейинги у киши ҳақидаги суҳбатлар ҳам мени неча бор ларзага солди. Олимнинг оталаридан фарзанд тарбияси хусусида сўрашганда суҳбат орасида «рафиқамиз болаларини бетаҳорат эмизмас эди», дея айтиб ўтибдилар. Буни эшитиб, боласига энг меҳрибон оналарнинг ҳам уяти ичига чўқди, юракларни ғашлик, қўрқув чангаллади, эшитганки аёлнинг кўксига «Э воҳ, болаларимга зиёним тегмаган бўлсин-да», деган оғриқ уйғонди.

Қарангки, Ҳазратнинг оналари ибодатга қандай тайёрланса, бола эмизишга ҳам шундай ҳозирлик кўрар экан. Аёнки, таҳоратни «бисмиллаҳ»дан ва яхши ниятдан бошлашингизнинг ўзида руҳингиз тиниқлашади. Бу осудаликни Аллоҳ беради, «Сен менга қараб юра бошласанг, Мен сен томон югураман», деркан Ҳақ таоло. Худодан сўранар экан, инсон вужуди бир нуқтага жамланади, жами зикр Аллоҳга қаратилади, бундай пайтда дилда ғубор, ғазаб, нафрат қолмайди, яъни жисму жон покланади, она фарзанд учун тоза булоққа айланади. Натижани, яъни Ҳазрат мисолида у кишимнинг оналари кўтарган хирмонни кўриб турибсиз.

Фарзандини таҳоратсиз эмизмаган бу аёл қошида ўзини оқила билган, боласига ўнта тилни ўргатган, уни ўн дорилфунунда ўқитган она ҳам билимсиз бўлди-қолди! Биз поку нопок ҳолатда, бировнинг дилини оғритиб туриб ёки ёлғон ишлатиб туриб ҳам, ёки бировдан нафратланиш ичра ҳам болага озуқа тутавердик. Бу дегани, ўз сутимиз билан ўз боламизни заҳарлайвердик! Қарабсизки, хирмонимиз ҳам шунга яраша бўлди! Айрим болаларимизга илму насихат юкмаётгани, улардаги бир ишда қўнимсизлик, нафсга ружу, худбинлик, лоқайдлик аломатлари бунга хужжатдир. 2016 йилнинг «Соғлом она ва соғлом бола» деб аталиши донолик бўлди. Оналар покланмагунча, бола тарбиясини жилловлаш мушкул...

Ихлос билан илм тўплашнинг ўзи ҳали саодатмандлик эмас. Айниқса диний-маърифий билимларнинг соҳиби уққанларини аввал ўз танижони, руҳияти, феъл-атвориға сингдириб, ўзида инқилоб ясай олсагина, илми ҳақиқийдир. Яъни

амалга айланган илм шудир. Олимларнинг шаҳси билан қизиқиш, уларнинг ўз ёзганларига амал қилиш-қилмасликларини билишга бегоҳат бўлишнинг хожати йўқ. Кимнингки китоби қўлма-қўлдир, кимнингки илмига одамлар ихлос қўйяптилар, билиб қўяверинг, шу олим ёзганларига ўзи амал қилади, яъни Ихлосу Илму Амал салтанатига эришган инсон шу.

«Уламолар пайғамбарларнинг ворисларидир» деган ҳадиси шариф бор. Жами пайғамбарлар «инсоният» деб аталган оламнинг тасаддуғи бўлиб ўтдилар. Уламоларнинг уламолиги ҳам улусни маърифатли қилиш йўлида ўзларини баҳшида этишларидир. Улар халқ мулкидирлар. Қуръони Карим дурдоналари ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларини халққа етказувчи ишончли қўллар уламолардир. Аммо илм – ўз эгаси учун омонат, у бандалар учун, уларнинг ҳаётларини афзаллаштириш учун берилган Аллоҳнинг инояти. Илм тўплаш бошқа, аммо уни халққа сингдириш, етказиш яна алоҳида бир илмдир. Халқ косасига сиққанини олади, унинг дилига, қулоғига ботмайдиган қилиб ёзилган нарсани танлайди, у ўқиётган нарсасидан эсда қоладиган рангинликни кидиради. Бандалар бу талотўп дунёда ҳамisha таранглик – жон қайғуси, нон қайғуси ичра хомталаш бўлиб яшайди. Қўлига тушган китоб унинг айнан ўша ҳолатларига ором бериши лозим. Ҳазратнинг китоблари ана шунинг учун ҳам қўлмақўлдир. Бу инсоннинг асарларидаги руҳингизга оромбахш шабада уфуриб турувчи илм булоқларини тарозига қўйишга, ўлчашга мен чунон ғариб ва чандон ушоқман. Аммо у кишимнинг баён услубларини кузата туриб, яхшигина ёзувчи эканлигига иқдор бўлдим! Рухшунос эканлигига ҳам тан бердим. Ҳазратни ўтқир социолог дейилса ҳам тўғри бўлади: оила ва никоҳ, умуминсоний муносабатлар, халқпарварлик, ватанпарварлик хусусида тўхталганда биздаги ва бутун дунёдаги ҳолатларни чоғштириб, майдалаб таҳлил қилади ва жуда муҳим хулосаларга келади.

Мақоланинг бошини илму амалдан бошлаган эдик. Ҳазратнинг барча китобларида муаллифнинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига қаттиқ амал қи-

лишини ва юксак ички маданиятни кузатасиз. У зотнинг яқинлари: «Ҳеч қачон ғазаб билан мунозарага киришмасдилар», «Бировдан диллари оғриси, сўзлашмай қўя қолардилар», «Ҳеч қачон тушкунликка тушмас, «Дуо қилайлик, ҳаммаси яхши бўлади, иншааллоҳ», дердилар», деб эшлашади. Илмга амал мана шу. Юқорида ички маданиятни тилга олдик. Ҳазратнинг сўз бойлиги қойил қолса бўлгудай катта. Ва у зот сўз одобига қаттиқ риоя қилади: оила ва никоҳ мавзусида айримлар «Шариатда шарм йўқ», қабилда айтиб юбораверадиган сўзларнинг шундай ҳалим, ярқироқ ва чиройли синонимларини топадики, овоз чиқариб айтсанг ҳам, ўнғай бўлаверади. Аёл ижодкорлар эркаклар ҳақида ёзганларида гоҳида сал иддаога йўл қўйишлари мумкин. Эркакларнинг ҳам аёллар хусусидаги гапларида газак силқиб туриши бор. Аммо Ҳазрат ўз ёзмишларида аёл зотига эҳтиромни шундай жойига қўйганларки, бу юксак баҳога лойиқ бўлиш керак, деган андиша кечади кўнглимиздан. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжалари ҳақида ёзганларида, айниқса Ҳадижа ва Оиша оналаримизни шундай ҳурмат билан таърифлайдиларки, сиз ҳам беихтиёр ўрнингиздан туриб, уларга тавозе билдиргингиз келади. Ҳазратнинг китобларида у кишининг шахсидаги нафақат олимлик хулқи, маданиятини, балки эркак зоти одоби – оталик, ўғиллик, жуфтлик, ватанга ўғлонлик, эл-улусга балоғардонликнинг гўзал намунасини кўрасиз...

У кишимнинг аёллари Фотимахоним сўзлай туриб: «Ҳазрат тўлин ойдаи тўлганларида ерга ботдилар», дедилар қайғу билан. Йўқ, дейман мен, у зот юракларга ботдилар ва юракларда балқийдилар энди! Ойдинлари билан қоронғу дилларни ёритиб яшашда давом этадилар!

Турсуной Содиқова
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган маданият ходими
23 февраль 2016 йил

Сизсиз

ўтган бир йил...

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Ҳазратим...

Бугун жума. Баҳодир ҳожи гулчи ўғлингиз ўз одатига кўра гул ташлаб кетди. Сиз борлигингизда ҳар жума шундай қилар эди. Сиздан кейин ҳам бу одатини тарк этмади. Ҳар жума гул келтиришни қанда қилмайди.

Гуллар билан машғул бўлишимни хуш кўрардингиз. «Онаси, гулларингизга қараяп-сизми?» деб қўярдингиз. Ҳа, дадажониси, қараяпман, ҳали ҳам қараяпман. Кўчадан кириб келганингизда гулдонларга чечакларни солаётганимни кўриб, қувнаб кетардингиз. Ҳар бир гулни алоҳида томоша қилардингиз. Гулларга тушган шодлик назаридан мен ҳам бебаҳра қолмасдим. Гуё мен ҳам бир гул эдим, кўзингизни қувнатиб турардим. Сўнгра қўл очиб, Баҳодир ҳожининг ҳаққига дуо қилардингиз. Бу улуғ айём муносабати ила Сизни муборакбод этадиган яқинларимиз энди бизни йўқламоқдалар.

Сиздан кейин ҳамнишинларингиз бир муддат дала ҳовлига чиқмай қўйишди. Калитни топширмакчи бўлишганда, уларни койиб бердим. «Ҳазрат борликларидан қандай бориб турган бўлишса, ҳозир ҳам шундай бориб, у жойни обод қилиб туришсин», дедим. Мана, мунтазам ҳар шанба боришмоқда.

Ҳазратим, Сиз дала ҳовлингизни жуда яхши кўрардингиз. Унга алоҳида эътибор берардингиз. У ерга бориб дам олардингиз, ёзилардингиз. Шерикларингиз ҳозир ҳам бориб, борлигингизда сизни хурсанд қилишга қандай уринишган бўлса, ҳозир ҳам шундай ҳаракат қилишяпти. Ҳар гал борганларида хатми Қуръон қилиб, савобини Сизга бағишлашади. Фақат Сизни эслашади. Сўбатлари ёлғиз Сиз ҳақингизда бўлади. Сизни жуда соғинишган. Аллоҳ ҳаммаларидан рози бўлсин.

Аслини олганда, барча қадрдонларингизу шогирдларингиз ва мухлисларингизнинг бизга бўлган эҳтимому эҳтиромлари Аллоҳ учун. Зотан,

Сизни ҳам Аллоҳ учун яхши кўришган. Аллоҳнинг розилигини тилаб, хотирангизни сақлашмоқда. Мен биздан хабар олган, йўқлаган ва бизга яхшилик тақдим қилган ҳар бир кишининг ҳаққига алоҳида дуо қиламан. Улар Ҳазратим борларида Аллоҳнинг розилигини истаб, ҳолларидан хабар олишарди. Аллоҳнинг йўлида саъй-ҳаракат қилаётган олимнинг кўнглини олишга уринишарди. Энди Аллоҳнинг розилиги учун устозларига вафо қилишмоқда, у кишининг ўринларига аҳллариининг ҳолларидан хабар олишаётир. Аллоҳим! Уларга раҳмату неъматингни зиёда қилгин, ажру савобларини мўл қилиб бергин!

Кўшниларни айтмайсизми... Улар ҳам сиз билан қувониб юришаркан. «Маҳалламизнинг чирогини ўчиб қолди, кўчаларимиз хувилляпти, файзи кетиб қолган», дейишади. Сиз бор, бағри бутун юришаркан. Ҳабиба опа: «Ҳазратимни кўриб олай деб, кетиб-келишларини пойлаб юрардим, кўриб тўймасдим», деб зорланади.

Беш кун аввал ён кўшнимиз Муҳаммаджон ака ўтиб қолди. Югуриб чиққандим, маййит аҳли мени кўришлари билан «Ҳазратни жуда яхши кўрардилар», дея йиғлай бошлашди. Мен ҳам эшитмаган эканман, у киши бирор жойга кетишингиз ёки келишингизда кўчада Сизни кўриб, кўзлари қувнаркан. Доим сиз томон қараб, ёнингизга боргиси келаркану, «Ҳазрат катта одамлар, безовта қилиб бўлмайди», деб тийиларкан. Сиздан кейин бемор бўлиб, қайта тузалмабди. Шифокорларга: «Ҳазратдан кейин ўзимга келолмаяпман», деб айтган экан. Аллоҳ раҳмат қилсин. Вожаб, бу қандай муҳаббат!

Фотиҳага чиқиб, Исмоилжоннинг ҳам, менинг ҳам мазамиз қочди. Оёқ-қўлимиз бўшашиб, зўрға турдик. Дардимиз янгиланди-да. Жанозангизда қандай турган эканмиз, ҳайронман. Аллоҳ меҳрибон, яна ҳам сабр бераркан.

Кўпчиликнинг қалб тубига мустаҳкам ўрнашиб улгурган экансиз, вафодорларингиз беҳисоб, Ҳазратим. Бу ҳолатларни кўриб, вафонинг чин маъносини энди тушунаётгандекман. Сиз китобларингизда ёзганингиздек ҳаёт кечирган эдингиз, не ажабки, ҳаётингиздан кейин ҳам сиз ёзган маънолар ҳаётимизда гавдаланмоқда.

Сиздан жудо бўлганимиз ҳақида тўсатдан хабар келганда ҳаммамиз ўзимизни йўқотиб қўйдик. Гўё осмон узилиб, ерга тушди. Яқинлар нима қилиб бўлса ҳам мени тинчлантиришга уринишарди. Мен эса: «Мени ўз ҳолимга қўйинглари, Роббимга сажда қилай», дедим ва саждага бош урдим. Сизнинг китобингизда ўқиган эдим. Расулимиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжалари Ҳафса онамиз розияллоҳу анҳо вафот этганларида, улуғ саҳобий Абдуллоҳ ибн Аббос сажда қилган эканлар.

Имом Абу Довуд ва Термизий Икряма розияллоҳу анҳудан ривоят қиладилар:

«Ибн Аббосга Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжаларидан бири ҳақида «Фалончи ўлибди», деб айтишди. Бас, у саждага йиқилди. Сўнгра унга: «Шунақа пайтда ҳам сажда қиласанми?» дейишди. Бас, у: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам «Қачон бир оят кўрсангиз, сажда қилинглари», деганлар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжаларининг кетишларидан ҳам каттароқ оят борми?» деди (бу ердаги «оят» сўзи даҳшатли ҳодиса маъносида келган).

Мен учун сизнинг вафотингиз бир оят бўлди.

Таъзия кунлари ва ундан кейин анча муддатгача қариндош-уруғ, ёру биродарларимиз бу улкан мусибатимизга шерик бўлиб, ёнимизда туриб бердилар. Бизни ёлғизлатиб қўймадилар. Уша кунлар баъзан менга гўё бир катта маросимга ўхшарди. Бу маросимлар тугаса, ҳаётимиз яна илгаригидек давом этиб кетаверадигандек туюларди. Сизни худди сафарга кетгандек, маълум муддатдан кейин қайтадигандек ҳис қилардим. Маросимлар ҳам ўтди, аммо сиз қайтмадингиз...

Кимдир отасидан, кимдир онасидан, кимдир эридан ва яна кимдир бошқа яқинидан айрилади. Бунга тайёр бўлган бўлсаю бўлмаса, бир муддат ўтиб, кўникиб кетади. Табиат қонуни шу. Лекин мен фақат жуфтимдан эмас, жуда ҳам кўп нарсдан айрилдим. Сизнинг ўрнингиз оддий бир турмуш ўртоқнинг ўрни эмасди. Сиз менинг имомим, йўлбошчим, устозим, дўстим, сирдошим, масла-

ҳатгўйим, дуогўйим — санайверсам адо бўлмайди — ва умр йўлдошим эдингиз.

Сизнинг кетишингиз билан ҳаётимизда тагсиз чоҳ пайдо бўлди, энди унинг ўрни тўлмаслиги аниқ. Яшар эканман, сиздан кейин ўтказганим ҳар он йўқлигингиз сезилмоқда, ҳар ишда, ҳар бир ҳолатда билинмоқда. Ҳар лаҳзада Сизсизликни ҳис этаман.

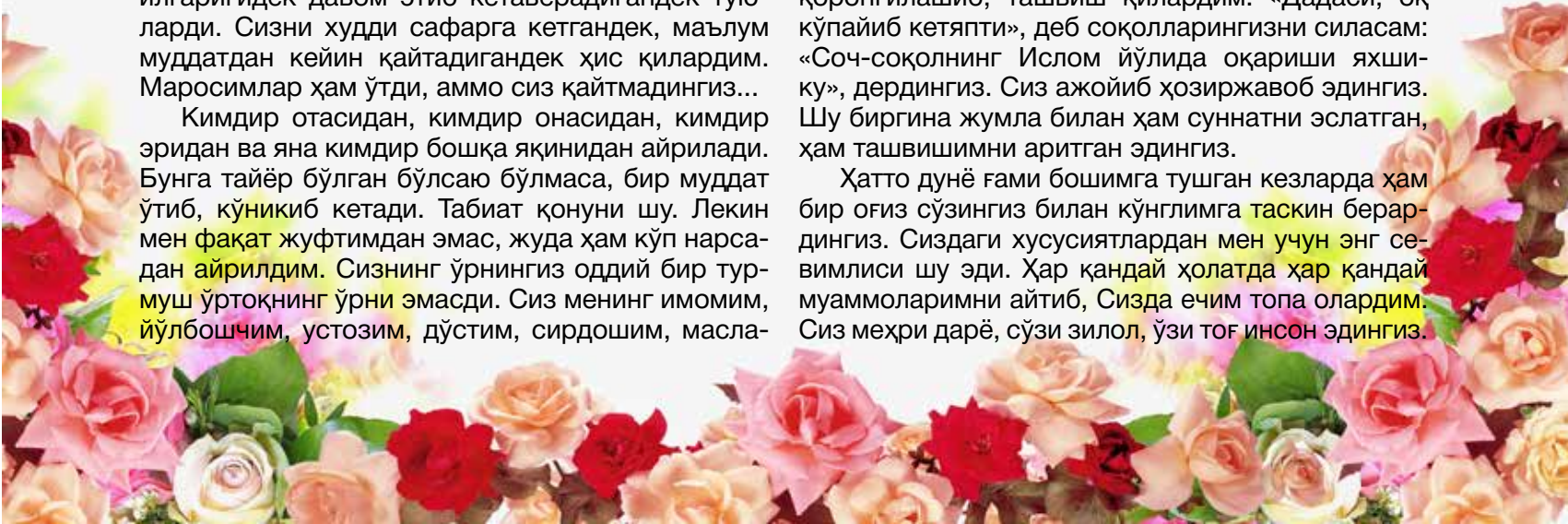
Одатланиб қолган эканман, бирор савол ёки маслаҳатли иш чиқиб қолса, дарҳол «Ҳазратимдан сўрайман» деган тараддудга тушаману, кейин йўқлигингизни эслаб қоламан, вужудим музлаб кетади. Ўзимча таомлардан Сизнинг насибангизни олиб қўймоқчи бўлиб қўл чўзаман, сўнг эслаб, қўлимни тортаман. Баъзан остонада оёқ кийимингизни излаб қоламан. Дарвоза очилса, худди Сиз кириб келаётгандай ўша ёққа талпиниб кетаман. Ҳали у эшиқдан, ҳали бу эшиқдан кириб келаётгандек бўласиз. Зиналардан шарпангиз келгандек бўлади. Дастурхон узра суҳбатларимизни қўмсайман.

Ҳануз хонангиздаги бирон нарсани ўзгартирмадик. Хонангиз Сиз қандай ҳолда тарк этган бўлсангиз, ўшандоқ турибди, охириги ечган либосларингиз, махсингиз жойидан жилмаган. Бировнинг буюмларингизга тегишини унча ёқтирмас эдингиз. Ҳозир ҳам шунинг истиҳоласини қиламан. Уйдан нафасингиз, руҳиятингиз узоқлашиб кетмасин деб, ҳеч бир нарсани ўзгартирмайман.

Тушларимга кирганингизда Сиз ҳали вафот этмагандек бўласиз. Ҳамон барҳаётсиз. Доим жилмайиб турганингизни кўраман. Кўпинча бир-биримизни соғинган бўламиз. Сиз мени тушларимда ҳам авайлайсиз, эҳтиёт қиласиз.

Биз иккимиз бирга гўзал умр кечирдик. Сиз елкасига хотиржам бош қўйса бўладиган умр йўлдош эдингиз, мен бунга бир неча бор амин бўлганман. Айниқса, сўнги йилларда бир-биримизга жуда меҳрибон бўлиб кетган эканмиз. Вужудингизда кексалик аломатлари зоҳир бўла бошлаганини кўриб, кўнглимга ғаш ораларди. Сочимнинг қора толаси қолмаган бўлса ҳам, соқолларингизда оқ тук ортгани сари кўнглим қоронғилашиб, ташвиш қилардим. «Дадаси, оқ кўпайиб кетяпти», деб соқолларингизни силасам: «Соч-соқолнинг Ислом йўлида оқариши яхшику», дердингиз. Сиз ажойиб ҳозиржавоб эдингиз. Шу биргина жумла билан ҳам суннатни эслатган, ҳам ташвишимни аритган эдингиз.

Ҳатто дунё гами бошимга тушган кезларда ҳам бир оғиз сўзингиз билан кўнглимга таскин берардингиз. Сиздаги хусусиятлардан мен учун энг севимлиси шу эди. Ҳар қандай ҳолатда ҳар қандай муаммоларимни айтиб, Сизда ечим топа олардим. Сиз меҳри дарё, сўзи зилол, ўзи тоғ инсон эдингиз.

Минг шукрлар бўлсинки, ана шу хусусиятларингизнинг бўйларини энди фарзандларимизда туймоқдаман. Уларда ҳам кўнгилга хотиржамлик бахш этадиган нафасингиз бор. Умуман олганда, мен фарзандларимизда Сизни кўраман. Ҳар гал бирортасида Сизга ўхшаш жиҳатни кўрсам, ўзимда йўқ қувонаман. Уларнинг Сиз каби бўлишлари менинг орзуим.

Сизнинг фироқингиз уларга ҳам бениҳоя оғир бўлди. Кутилмаган бу мусибат зарбасидан гўё вужудлари парча-парча бўлиб кетди. Ҳали ўзларига келганлари йўқ. Оламни куйдираёзган бу яшин уларнинг бошларида чақнар экан, бошқа нима бўлиши мумкин эди? Вужудларининг сочилиб кетган бўлаклари аста-секин ўз ўрнига қайтмоқда. Букилган қадлари жуда секинлик билан тикланмоқда. «Вақт – даво» дейдилар-ку. Улар ҳам Сиз каби қайғу-дардларини сиртларига чиқармайдилар, бироқ мен онаман-ку, ичларидан нима кечаётганини ҳис этиб тураман. Аллоҳдан умидим катта, иншоаллоҳ, ҳали ўзларини тутиб олишади, Сиз юрган йўлдан юришади, давомчингиз бўлишади. Ягона истагим ҳам шу ўзи.

Шогирдларингиз ҳам имкон қадар ишларингизни давом эттирмоқдалар. Бу галги мавлид маросимини кўриб, кўп нарсани мулоҳаза қилдим. Сизнинг йўқлигингиз яққол сезилиб турарди. Шогирдларингиз ҳам Сиздан ажралиб, синикиб қолишган. Сиз борлигингизда улар хотиржам, анча эркаликлари ҳам бор эди. Сиз бор экансиз, бундай анжуманларда фэйзингиздан анча-мунча камчилик кўринмай кетарди. Энди эса анча жиддийлашишган, ўзларини сайқаллаётирлар. Уларнинг ҳар бири бор имкониятини ишга солиб, ўзига юкланган вазифани энг яхши даражада амалга оширишга интилоқда. Буни уддалашади ҳам. Ўйлайманки, улар Сиз истагандек бўлишга ҳаракат қилишаётир. Аллоҳдан уларга муваффақиятлар сўрайман.

Таъзия кунларнинг ўзидаёқ шогирдларингизга, яқинларингизга бир эълон айтдим. Уларга: «Ҳазратининг эшиклари сизлар учун доим очиқ, эртаю кеч, истаган вақтингизда, Ҳазратимизни соғинган пайтингизда келиб, ўзингиз учун қадрдон хоналарингизда истаганча ўтиришингиз мумкин», дедим.

Дадажониси, биз Сиз билан жуда ширин ҳаёт кечирдик. Бахт-саодатга бурканиб яшадик. Мен сиздан фақат яхшилик кўрдим ва кўряпман ҳам. Вафотингиздан кейин ҳам хайру баракангиз узилмаяпти. Бу хайру барака, эзгуликларни аввало Роббимнинг фазли, қолаверса, бизга Сиз томондан гўё бир юпанч деб билияпман. Бир умр қилган меҳнатингиз маҳсулидан баҳраманд бўляпмиз. Илоҳо, энди жаннатларда ҳам бирга қилсин.

Энди ўзимдан гапирсам, бу муштипарингизнинг асосий иши дуо қилиш бўлиб қолди. Илгари тонг отиши билан Сизнинг хизматингизга бел боғлар эдим. Энди эса тонг отиши билан Роббимга юзланиб, Ўзига илтижо қиламан. Аввало Сизнинг ҳаққингизга, кейин Сизга тааллуқли барчанинг — фарзандларингиз, яқинларингиз, шогирдларингиз, дўсту ёрларингиз, барча-барчасининг ҳаққига номма-ном айтиб, дуо қиламан. Сиздан ўрганганим вирдларни ўқиб бўлгач, дуога қўл очаман. Сизни дуо қилишга интиққангиздан баъзан вирдларни тугатишга ошиқиб кетаман.

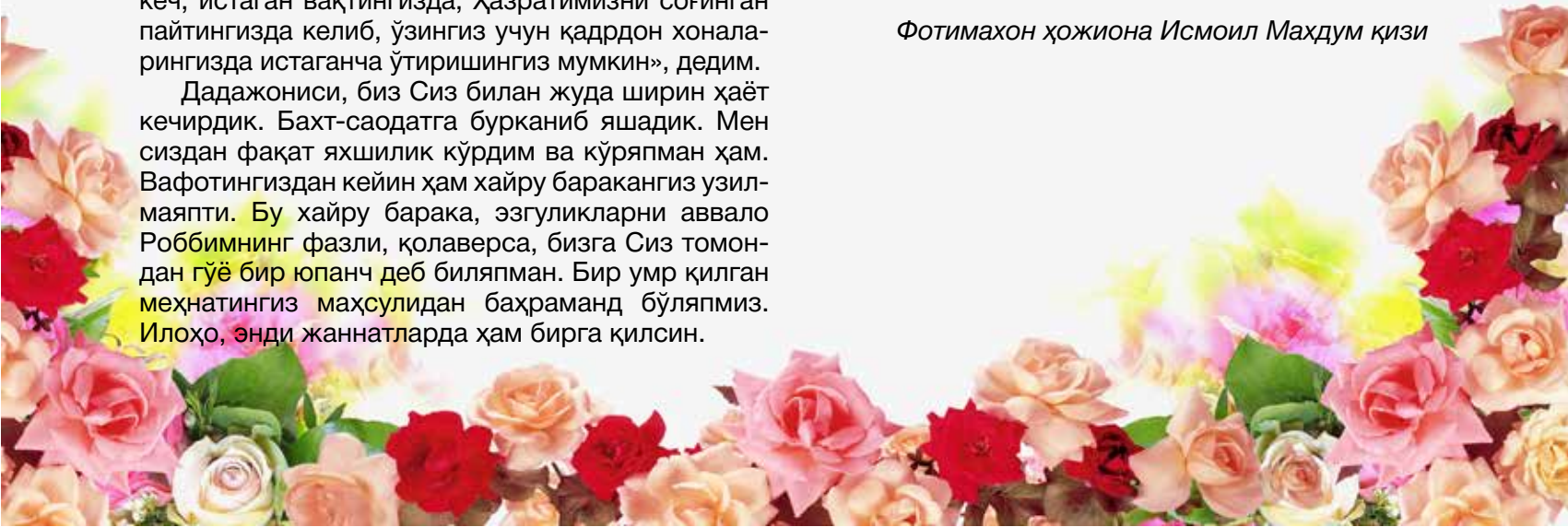
Биласизми, Ҳазратим, мен учун энг севимли дам қайси? Мен учун энг севимли дамлар саҳардан то кўёш чиққунча бўлган пайтдир. Чунки бу пайт Сиз учун ҳам севимли эди. Бу онни ганимат билишни, унинг барака соати эканини бизга Сиз ўргатган эдингиз.

Мен ҳар куни шу лаҳзаларни соғиниб уйғонаман. Шу дам кирди дегунча ибодатларимни адо этиб, тезда Сиз учун ажратган вазифамга киришаман. Вазифам эса ҳаққингизга узундан-узоқ дуо қилиш, Сизни эслашдир. Мен учун эндиликда энг суюкли иш шу. Бу вақтда Сиз кўз нурингизни тўкиб, халқ учун илм таълиф қилгансиз. Энди эса мен айни шу вақтда ҳаққингизга дуо қиламан, қилган меҳнат ва хизматларингизнинг самараси қиёматга қадар давом этишини Аллоҳдан ёлвориб сўрайман. Мен бу вазифани бир кун ҳам бажармай қўя олмайман. Чунки кунимнинг мазмуни шу, ана шу онларда мен ўзимни чин маънода тирик ҳисоблайман. Зотан, менинг наздимда вафо мана шудир. Мен Сизга вафосизлик қила олмайман.

Эй воҳ, Ҳазратим! Қанчалар ҳам ажойиб инсонсиз?! Сизга тааллуқли ҳар бир сўз, ҳар бир иш ажойиб, мукамал, ҳузурли, мазмунли!

Ҳай, тўхтанг, Ҳазратим, яна бир гап. Ўйлайманки, бу ҳолат нафақат менда, балки сизни таниган билган ҳар бир мусулмонда кечаётгани аниқ. Оҳ, нақадар бахтлисиз! Бизга ҳам шундай бахт насиб этсин!

Фотимахон ҳожиона Исмоил Маҳдум қизи

Хаёлий суҳбат

«Ассалому алайкум, акажон! Яхшимисиз? Биз яхшимиз, болалар ҳам яхши. Соғликми? Соғлик ҳам жойида. Аввало Аллоҳнинг инояти, қолаверса, кўпчилик мусулмонларнинг дуоси ила қон босими, қандли диабет каби хасталиклардан қутулдим, алҳамдулиллаҳ. Пайгамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Даволанинглари, чунки Аллоҳ қайси бир дардни берган бўлса, албатта, унинг давосини ҳам берган. Илло, биргина дард – қарилик мустасно», деган ҳадисларига мувофиқ, дардимга даво излаб, Ҳиндистонга борган эдим. Сиз меҳрибонимнинг каминанинг соғлиги учун қилган куюнишларингиз, сағй-ҳаракатларингиз охири самара берди, қилган дуоларингиз рўёбга чиқди. Алҳамдулиллаҳ, даво топдим. Ишларми? Ишлар ўша-ўша, Сизга айтсам, ёмондан яхшироқ, яхшидан пастроқ. Сиз ҳақингизда хотира ёзиш умуман хаёлимга келмаган эди, аммо тақдир шу экан, мана, хотира ҳам ёзганман. Ёзиш бунчалик қийин эканини тасаввур ҳам қилмаган эканман. Шунча китобни ёзиб қолдирган сизга раҳмат, дейман. Ёзганда ҳам энг чиройли, энг гўзал услубда ёзгансиз. Тасанно! Китобларингиз чиқиб турибди. Оз нусхада бўлса ҳам чоп қилиняпти, шунисига ҳам шукр.

Эсонбой маҳдум бувани эслайсизми, «Бутун Булоқбошининг хотинлари тўпланиб, менинг онамдек ўғил туға олмайди», дер эди. Аммо мен айтаманки, бутун диёри-мизнинг хотинлари йигилиб ҳам, бизнинг онамиз каби Сиздек етук алломани, буюк шахсни дунёга келтира олмас керак. Ҳа, шундай. Ҳаммамиз бир бўлиб ҳам Сизнинг

ўрнингизни боса олмаяпмиз, бир ўзингиз кўтарган юкни кўтара олмаяпмиз. Сиз ёзганнинг юздан бирини ҳам ёза олмаяпмиз, Сиз қилганнинг мингдан бирини ҳам қила олмаяпмиз. Ёзганларингизни ҳали ўқиб улгурганимиз ҳам йўқ. Ёзганларимиз эса Сизникига ўхшаши чиройли, мазмунли ва салмоқли чиқмаяпти. Кун сайин, дам сайин сизга ҳайратимиз ошиб, қадрингиз билиниб бормоқда. Сиз менинг ҳаётимдаги йўлчи юлдузим эдингиз, ҳали-ҳануз бу юлдузимнинг яқинига ета олмадим. Ета олмасам ҳам керак. Сиз бир зумда ҳал қилган масалаларнинг ечимини биз ҳафталаб топа олмаяпмиз. Нима қилайлик, йўл кўрсатинг. Сиз очиб берган йўлдан юряпмиз, қилган насиҳат, ўғитларингизга қўлдан келганча огишмай амал қилмоқдамиз. Бироқ Аллоҳнинг бериши бошқа экан. Ҳамма ҳам Сиз каби бўлгиси келади, аммо ҳар ким ҳам бўла олмайди. Бизнинг Сиздек бўлишга кўзимиз етмаса ҳам, сизга ўхшашига ури-ниб ётибмиз. Аллоҳнинг Ўзи насиб этсин. Дарвоқе, «Олтин силсила»нинг олтинчи жузига руҳсат келди. Уни кўп кутган эдингиз. Алҳамдулиллаҳ, чоп этилиши арафасида. Кейинги жилдлари ҳам тезроқ нашр бўлишини Аллоҳдан сўрамоқдамиз. Ўзингизга маълум, мен ҳар куни Сизнинг зиёратингиздаман, ҳаққингизга дуодаман. Ишларингизни давом эттириш иштиёқидаман, Аллоҳнинг Ўзи ёрдам этсин, нажот берсин, Ўзи қўлласин, омин!

Муҳаммад Амин Муҳаммад Юсуф

Акамни хотирлаб...

Мен учун акамиз
Шайх Ҳазратларини
эслаш доимо оғир
кечади. У киши жуда
ҳам меҳрибон ака
эдилар. Қариндош-
уруғ, яқинларнинг
ҳол-аҳволидан до-
имо хабардор бўлиб
турардилар. Агар
узоқда бўлсалар, кичик
акам Муҳаммад Амин-
га қўнғироқ қилиб,
яқинларимизни бир-
бир сўрар эдилар. Агар
қариндошлар ичида
бирортаси беморми ёки
ёрдамга муҳтож бўлиб
қолган бўлса, дарҳол
ёрдам берардилар.

Қариндошларга доимо силаи раҳм қилиб турардилар. Болалик дав-
рини эсга оладиган бўлсак, биронтаси билан жанжаллашиб, урушиб,
сўкишганларини эслаш олмайман. Аслида ҳам ундай ҳолатлар бўлма-
ган. Жуда одобли бўлганлар. Мактабда аъло баҳоларга ўқиганлар.
Спорт билан шуғулланишни ҳеч қачон қанда қилмаганлар. Овқат тан-
ламас эдилар. Таомланиб бўлгач, таомни мақтаб, уни пиширган, та-
йёрлаганларнинг ҳаққига дуо қилиб қўярдилар.

У кишининг уст-бошлари ҳеч қир бўлмас эди. Биз – жигарларига
жуда меҳрибон эдилар. Агар баъзан шўхлик қиладиган бўлсак, тартиб-
га чақирар, дарсларимизни тайёрлашда кўмак берар эдилар. Онамиз
бирор жойга кетсалар, эҳтиёт қилиб олиб ўтирар, ҳатто таомлар та-
йёрлаб берар эдилар. Мабодо бемор бўлиб қолсак, меҳрибонликлари
ҳаддан зиёда бўлиб кетар эди. Ўқувчилик пайтларида пахта йиғим-
теримига чиқилганда, синфдошлари ичида энг кўп пахта терардилар.

Акамнинг синфдош қизларининг эслашларича, дарс тайёрлашда
улардан ёрдамларини аямас эканлар. Ёрдам одатдагидек, тайёр уй ва-
зифасини кўчириб олишдан иборат бўлмас, худди ўқитувчилар каби
дарсни тушунтириб берар эканлар.

Вафотларидан сал аввал ўғлимнинг тўйини қилдик. Аллоҳга шукр,
у кишининг дуоларини олиб қолган эканмиз. Акам бор, бағрим тўлиб
юрар эканман. Фарзандларим ҳам шундай инсонга жиян бўлишгани-
дан қувониб юришар эди. Уларнинг ҳар бирининг қалбидалар, ҳар би-
рининг у киши билан бўлган ўзларига хос хотиралари бор.

Акамдан кейин дунё ҳувиллаб қолди. Волиду волидамизни, акам-
ни Аллоҳ раҳмат айласин. Аллоҳ таоло энди бизларни жаннатларда
жам қилсин!

Тожинисо Муҳаммад Юсуф қизи

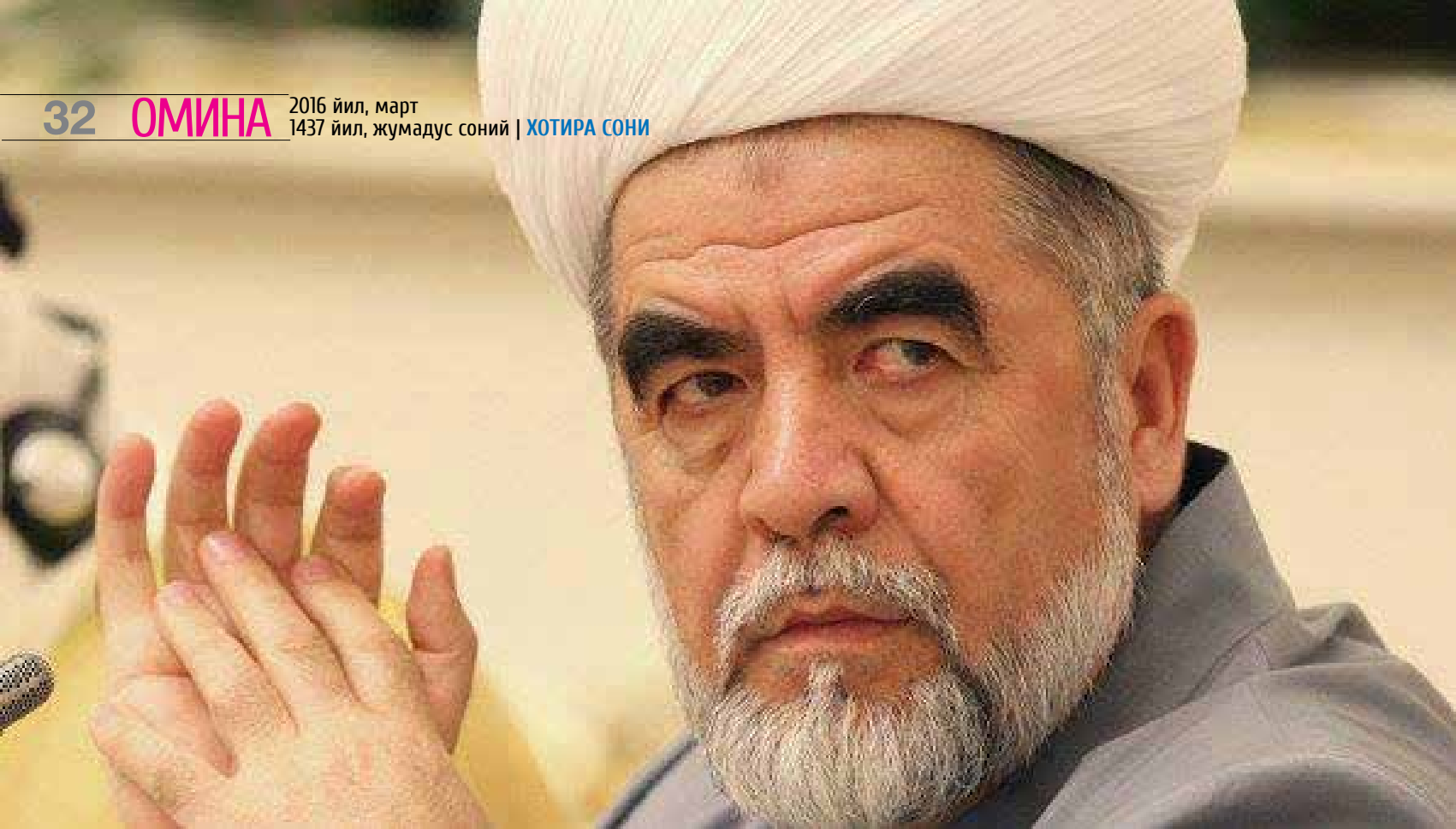
Гўзал ўрНак

Биз Ҳазрат билан бир шаҳарда яшамаганмиз. Лекин қариндошлик алоқаси орқали боғланганимиздан буён у кишига бўлган ҳурматимиз, ихлосимиз жуда юксак бўлган. Отамиздан у кишининг оилалари, ота-оналари ҳақида фақат яхши гапларни эшитганмиз. Оталарининг динга хизматлари, тақволари, фарзанд тарбияси ва турмуш тарзларига доимо ҳурмат ва ҳавас билан қараб келганмиз. Ҳазрат ёшлик чоғларидаёқ салобатли, виқорли бўлганлар. Бизниқига меҳмон бўлиб келсалар, қайнотамиз шошиб, ўтқизишга жой топа олмай қолардилар. Кўнгилларини олишга, тансиқ егуликларни топиб келиб, меҳмон қилишга орзуманд эдилар. Биз аёллар рўпара келиб, сўрашиб олгунча хижолат бўлиб турардик.

Ҳозир у кишини хотирлар эканман, гўё ўзимни ҳар доим суҳбатлашиб юргандек, йўл-йўриқларни ўзларидан эшитгандек ҳис қиляпман. Чунки ўша пайтларда ҳар бир соҳада, ҳар бир масалада Ҳазратнинг маслаҳатлари, ўғитлари билан яшаганмиз. Бу маслаҳату насихатларни у кишининг китобларидан олганмиз.

Ҳазрат яшаб, ижод қилган давр халқимизнинг диний ва дунёвий ҳаётида бир бурилиш, янгиланиш даври бўлди, десак муболаға қилмаган бўламиз. Авваллари диний ва дунёвий ҳаёт бўлиниб, ажралиб қолгандек эди. Ҳазратнинг ёзган китоблари орқали бу тушунча-

лар бирлашиб, ҳар бир мусулмон қандай яшаш, қандай ибодат қилиш лозимлигини, амали билан қалбидаги тушунчалар ўзаро чамбарчас боғланган ҳолда бўлиши кераклигини тушуниб олди. У киши қайси соҳада бўлмасин, мусулмон одам амал қилиши керак бўлган маълумотларнинг барчасини бизларга тушунарли тарзда, халқчил сурагда етказиб бердилар. Биргина мисол: ота-онани ҳурмат қилиш, уларнинг хизматида бўлиш кераклигини ҳар доим эшитиб келганмиз, қўлимиздан келганича бажаришга ҳаракат қилганмиз. Диний маълумотларда бу ишнинг фарз амал эканлигини, Аллоҳ розилигидан кейин ота-она розилиги туришини Ҳазратнинг таълимотларидан билиб олдик. Бошқа масалаларда ҳам, ҳар бир ишимизда, ҳаракатимизда шариятимиз кўрсатмаларини дастуруламал қилиб олсак, икки дунё саодатига етишимизни англашда Ҳазратимизнинг ваъз-насихатлари, таълимотлари алоҳида ўрин эгаллайди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хулқларини ўрганар эканмиз, Ҳазратнинг у зотнинг суннатларига мувофиқ яшаб ўтганларига гувоҳ бўламиз. Оиладаги аёлларга муносабатларида, фарзандларининг тарбиясида бу нарсалар айниқса яққол кўзга ташланади. Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган «Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг неча йил хизматларида бўлган бўлсам, бирор марта бирор ишни

«Нима учун қилмадинг?» ёки бирор ишни «Нега бундай қилдинг?» деб қойиганларини билмайман» деган ҳадисни аксариятимиз эшитганмиз. Ҳазратимизнинг ҳам оилада бирор кишини ёки фарзандларини қаттиқ қойиганларини эшитмаганмиз. Лекин шундай бўлсада, у кишининг фарзандлари ҳақиқий олим кишининг фарзандлари сифатида чин маънода ақлли, илмли, тақводор, ҳар бир ишда масъулиятли, ваъдага вафодор, силаи раҳмда, одоб-ахлоқда, муомалада барчага ўрнак бўладиган инсонлар бўлиб етишишди.

Мен умримда бирор сатр қораламаганман. Лекин Ҳазратимиз ҳақларида одамларнинг ёзганларини ўқиб, халқнинг у кишига бўлган муҳаббатини кўриб, мен ҳам ўз хотираларимни ёзишга қарор қилдим. Шундай улуғ зот билан бизнинг орамизда қариндошлик ришталарини боғлаган Аллоҳ таолога ҳамдлар айтаман. Илоҳим, у зот билан бизни охирада ҳам Ўзининг ришталари ила боғласин.

2015 йил 10 март... Шу куни келиним билан Намангандан Тошкентга қариндошларни зиёрат қилгани келган эдим. Кечки пайт ўғлим Оқилжон ва келинларим билан Ҳазратнинг хонадонларига йўл олдик. Одатда аввал волидаи муҳтарамамизнинг зиёратларига ўтиб, кейин бошқа қариндошларнинг хонадонларига борар эдик. Бу сафар тўғри Хожи онанинг хонадонларига боришни режалаштирдик. Йўлга ҳозирлик кўраётганимизда нимагадир ўғлим бизни шошираверди. Етиб келганимизда Ҳазрат уйларида чикиб келаётган эканлар. Дарвоза олдида уларни машина кутиб турарди. У кишининг орқаларидан келинларим

спорт сумкаларини кўтариб, кузатиб чиқишди. Ҳазратимиз билан саломлашдик. Кўринишлари яхши, ҳатто биз билан ҳазиллашдилар ҳам. Сўнг машинага ўтириб, кетдилар. Биз ўшанда у кишини охириги марта кўриб турган эдик... У кишини кузатгач, уйга кирдик. Чамаси икки соатлардан кейин бир умрга етгулик қайғули хабар келди. Биз Ҳазратни охириги кўрган, гаплашганлардан бўлиб қолдик. Бу ҳодиса биз учун бир умр эсдан чиқмайдиган ноёб хотира бўлиб қолди.

У киши ёзган китоблардан мусулмон киши қандай бўлиши кераклиги ҳақидаги мисраларни ўқир эканмиз, кўз олдимизда Ҳазратимиз намоён бўладилар. Зеро, Ҳазратимизни Аллоҳ таолонинг Ўзи азиз қилган. Улар туғилиб ўсган, улғайган оила мухитлари, умр йўлдошлари, фарзандлари, шогирдлари, мухлислари билан уларни қувватлантирган. Мен Ҳазратимизнинг оилаларида у кишига бўлган ҳурмат-иззатни, яратилган шароитларни кўриб, ҳавасим келарди. Бу ишларнинг ҳаммасига ҳурматли Ҳожи онамизнинг саъй-ҳаракатлари, тинимсиз меҳнатлари эвазига эришилгани эътиборга лойиқдир. Мен ушбу мўътабар даргоҳда то қиёматгача Ҳазратимиз ёкиб кетган илм чироғи ўчмаслигини, у кишига муносиб ўринбосарлар силсиласининг боғи узилмаслигини Аллоҳ таолодан сўраб қоламан.

Каримахон Исмоил маҳдум қизи

Саҳробаларга ўхшаган зот эдилар

Абу Дардо розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Олимга осмондаги зотлар, ердаги зотлар, ҳатто сувдаги балиқлар ҳам истиғфор айтадилар. Олимнинг обиддан фазли худди ойнинг бошқа юлдузлардан фазлига ўхшайди. Олимлар анбиёларнинг меросхўрларидир».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилишган.

Мустақилликдан сўнг диний илмларни ўрганишга кенг имкониятлар яратилди, шунда диний илмларга чанқоқ бўлиб турган кўпчилик юртдошларимиз шоша-пиша фарзандларига узоқ йиллик мустабид тузумида анчайин узоқлашиб кетилган диний илмларни ўргатишга киришиб кетиб, дунёвий илмларга эътибор бермай қўйишди. Ҳозиргидек эсимда, ўша пайтларда Ҳазрат: «Болалар мактаб дарсларини бўшаштиришмасин, инсон бошланғич ва ўрта таълимни, албатта, пухта эгаллаши керак», деб қаттиқ таъкидлар эдилар.

Ҳазрат муслмон инсон ўзининг шахсий ҳаётида ҳам, жамият ҳаётида ҳам барчадан илғор, бошқаларга ўрнак, фаол, маданиятли, ғайратли, маърифатли бўлишини истар, орзу қилар эдилар. У кишининг орзулари, қайғулари, шiorлари ҳалқнинг илм бўлоғидан баҳраманд бўлишига ва шу орқали Роббини, ўзлигини танишига ва динининг ҳақиқатини англашига эришиш эди.

Бирорта ўғил ёки қизчанинги илм олаётгани ҳақида хабар эшитсалар, уни шундай чиройли гаплар билан рағбатлантирар эдиларки, бу унинг ҳаётида бир умр эсидан чиқмайдиган из қолдирарди.

Ҳижрий 1426 йил Мухаррам ойидан (м. 2005 й.) бошлаб «Зикр аҳлидан сўранг» ойнамаси чиқа бошлади. Мен ушбу рисоаларни батартиб йиғиб борар эдим. Яқинда уларни ўқиб, кўздан кечира бошладим. Мендаги охириги сони 120 (ҳ. 1432, м. 2012 йил) экан.

2000 га яқин савол-жавоблар...

Чуқур ўйга толаман...

Ҳазрат фақат эл-юрт қайғуси билан яшадилар. Кишилардан келган ҳар бир саволга, ҳатто жуда оддий, ноўрин саволларга ҳам ниҳоятда оғир-вазминлик билан, сабр билан жавоб берар эдилар. Баъзан бир хил савол бир неча маротаба такрорланса ҳам, малол олмай, батафсил жавоб беришга ҳаракат қилар эдилар. Бу баъзилар ўйлаганидек, осон иш эмас эди. Лекин, алҳамдулиллаҳ, тинимсиз меҳнат, сабр, вақт талаб қиладиган бу саъй-ҳаракатлар ўз мевасини берди.

У киши одамларни гўё ўз фарзандларидек яхши кўрар эдилар. «Фарзандлари» ҳаммининг боласидан яхши, илғор бўлишини орзу қилар эдилар.

Гўёки қўлимиздан етаклаб, йиллар давомида бизни ўнқир-чўнқир, тор кўчаларда қадам босишга, бирма-бир сўзлашга ўргатиб, катта йўлнинг бошига етаклаб олиб келгандек, бундан буён мустақил иш қилишга ундаб, «Энди ўзинг юр», дегандек ҳис қилмоқдамиз...

Аллоҳ таоло раҳмли Зот. У бизни шундай инсон билан ҳамзамон қилиб, тўғри йўлни топиб олишимизни насиб этди. «Ҳазрат шундай дебдилар ёки ёзибдилар», дейилса, эшитган одамнинг қалбига маҳкам ўрнашиб қолар эди. Сабаб...?

Ушбу ривоятни ёдга оламан.

Бир киши боласини бир олимнинг ҳузурига бошлаб бориб: «Бунга бир насиҳат қилиб қўйинг», дебди. Олим: «Қирқ кундан сўнг келинлар» дебди. Қирқ кундан сўнг келишса, олим болага: «Асал емагин, ўғлим», дебди. Шунда боланинг отаси: «Шу икки оғиз сўзни аввалги келганимизда айтсангиз бўларди-ку», дебди. Шунда олим: «Қирқ кун олдин мен ўзим асал ердим. Ўзим қилган ишни фарзандингизга «Қилма», дейишим мумкинми? Сўзим таъсир қилиши учун қирқ кун асал емадим», деган экан.

Ҳазрат ҳам кишиларни қирқ кун эмас, қирқ йиллар мобайнида ўзлари амал қилиб келган ишларга буюрар,

ўзлари амал қилган ишларнигина ёзар эдилар. Зотан, «Ҳазрат ёшликларидида қанақа бўлганлар? Ҳаётда қандай эдилар?» деб савол берадиганлар ҳар қадамда учраб туради.

Фахр эмас-ку, Ҳазрат ёшликларидида ҳам покиза, нотўғри ишларга яқинлашмасдан ҳаёт кечирганлар. Биз аёллар орасида бир ибора бор. Кимнинг ўғлини ёки кўёвини мақтамоқчи бўлишса, «Саҳобаларга ўхшаган», деб қўйишади. Бу иборани айнан у кишига нисбатан ишлатилса, муболаға бўлмайди.

У киши дин масаласида муросазликка асло йўл қўймасдилар. «Одамлар шариатга бўйсунмади, шариат одамларга бўйсунмайди», дер эдилар.

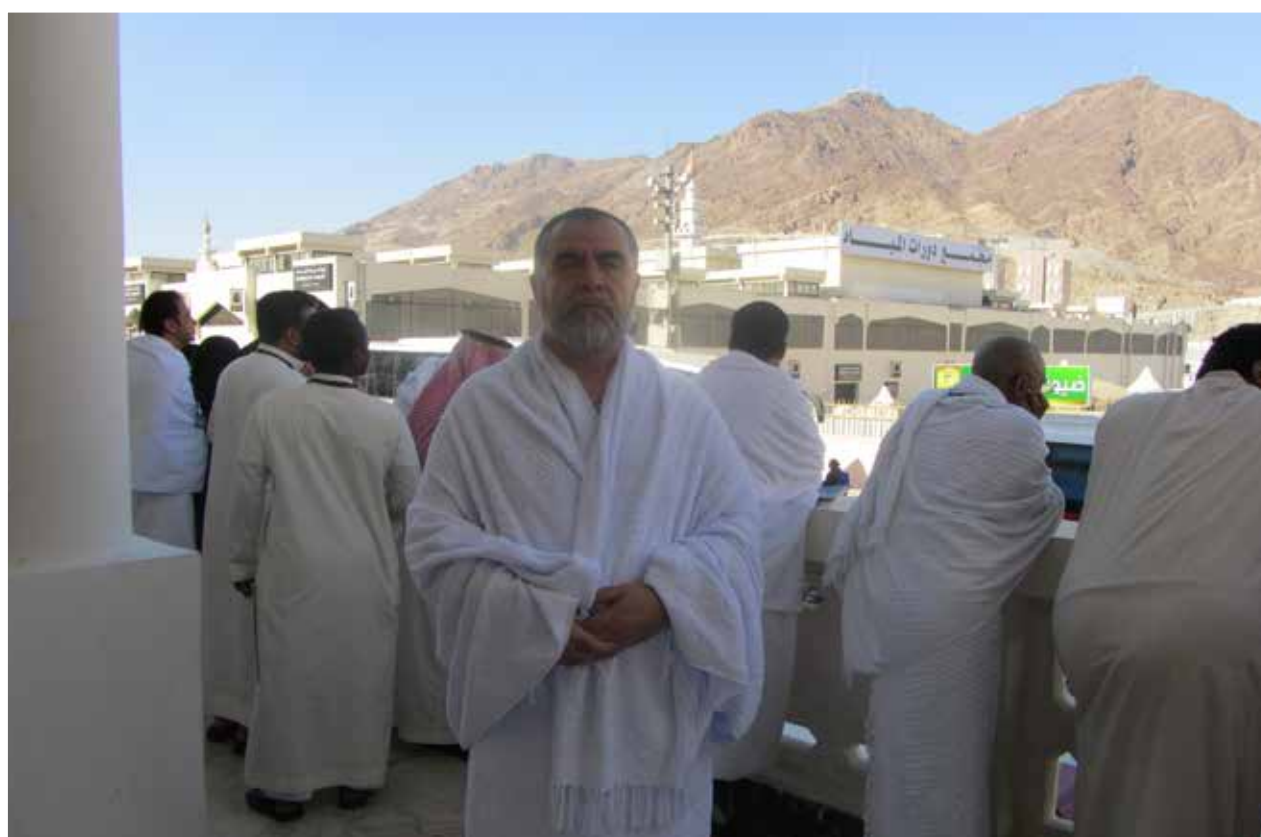
Рамазонда рўза тутмай юрган кишини кўриб қолсалар, шарт юзларини буриб олгудек бўлар, ғазабланганлари юзларидан сезилар эди. Лекин ўз нафслари учун одамларга ғазаб қилмас эдилар.

Ҳазиллари ҳам рост гап асосида бўлар эди. Бизни кига меҳмонга келганларида бирон ичимлик, таомни тутсак, шундай ёруғ юз билан қабул қилиб, уни ер эдиларки, уларнинг хурсандликларини кўрган мезбон дунёга сиғмай кетар эди.

Оилада катталар ҳузурда ўзларини тутишларини кўриб, ҳар сафар бир ҳайратланиб олар эдик. Қариндош аёлларга шундай эҳтиром кўрсатар эдиларки, шундай пайтларда беихтиёр Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сифатларини ёдга олардик.

Гоҳида орамизда йўқликларини эсласам, қайғу ва алам юрагимни эзади. Лекин тўлқин қайтишидек бир нурли оқим қалбимни лиммо-лим тўлдириб келади. Бу у киши қолдирган из, ёрқин хотира, улкан мероснинг одамлар қалбига кириб, унга руҳий тирикликни ато қилган Аллоҳнинг бизга неъматиди, дегим келади.

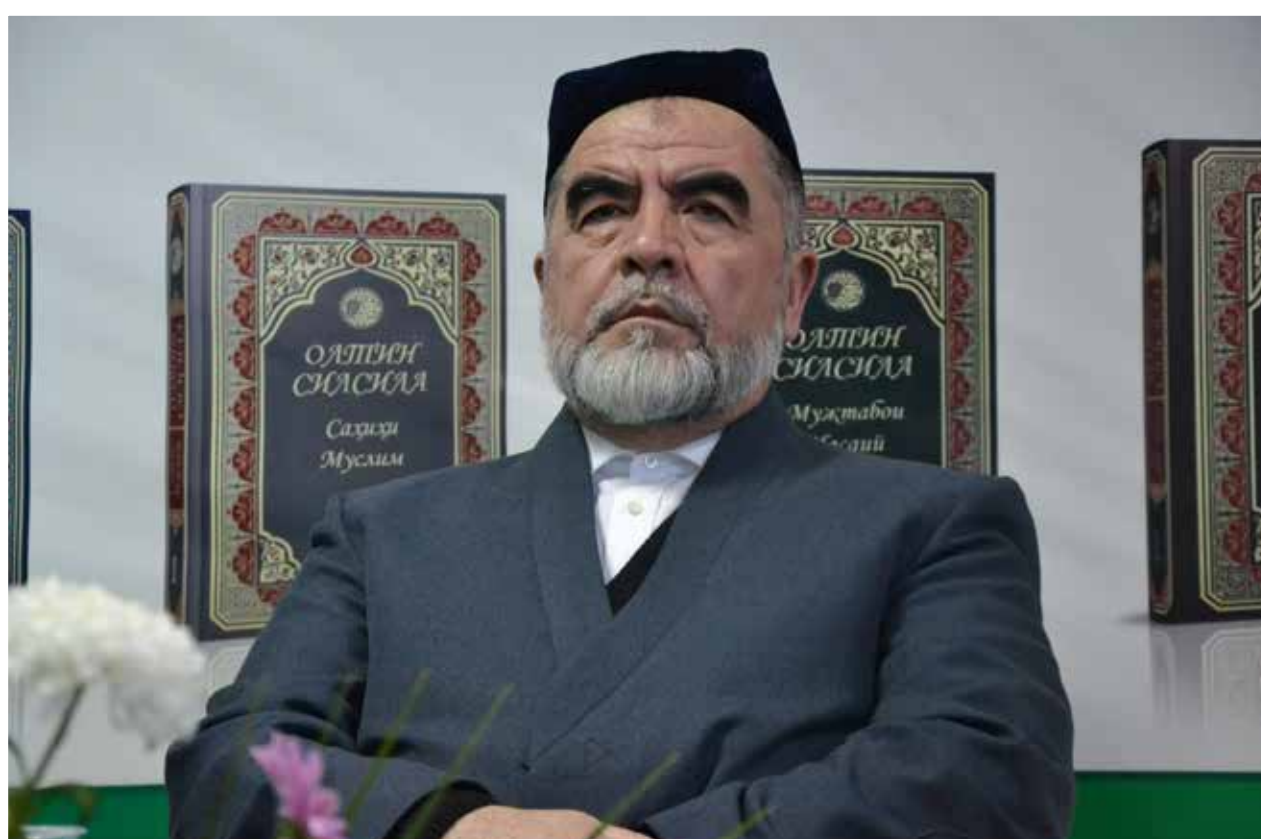
Маҳфузахон Исмоил Махдум қизи

«Барчамизнинг отамиз эдилар...»

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Ватандан бир неча йил йироқда яшаганимизнинг икматларидан бири акам икковимизнинг хорижда таҳсил олганимиз бўлди. Не бахтки, биз отамиз ўқиган илм диёрида ўқишни тамомлашга муваффақ бўлдик. Биз учун иккинчи ватан бўлиб қолган Либия ҳақида, унда кечирган кунларимиз ҳақида алоҳида бир китоб таълиф қилса арзийди.

«Исломга даъват куллияси» фақат ажнабийлар учун ихтисослашган илм маскани эди. Бу ўқув масканига дунёнинг турли нуқталаридан толиби илмлар оиласиз, ёлғиз ўзлари ўқиш учун келган эдилар. Биз эса оиламиз билан, ота-она бағрида яшаб туриб ўқиш бахтига муяссар бўлдик. Ҳазратим билан бир неча йил давомида талабалар масканида талабалар билан бирга яшадик. Шунинг учун талабалар у кишини яхши танишар эди.

Улар: «Шайх ниҳоятда улуғ одам. У Аллоҳнинг йўлида юрибди. Ҳар бир босган қадами савоб. Унинг

тарихини эшитганмиз. Шу сабаб у кишига бўлган ҳурमतимиз чексиз», дейишарди.

Ҳазратимиз спорт билан шуғулланишни ҳеч қачон қилмаганлар. Ўша пайтларда ҳам талабалар билан баскетбол ўйнардилар. Шунинг учун талабалар ҳазиллашиб: «Шайхга кўз тегмасин, машааллоҳ! У кишининг ёшларига етганимизда биз ҳассага суяниб қолсак керак», деб қўйишарди.

Мабодо талабалар билан тортишиб, хафалашиб қоладиган бўлсак, дарров ўртага тушиб, ислоҳ чораларини кўрардилар.

Ҳар куни ўқишдан қайтганимда, Ҳазратим мендан янгиликларни сўрардилар. Мен бўлган ишларнинг ҳаммасини бирма-бир гапириб берардим. Қувончли ҳодисалар бўлса, мендан ҳам кўпроқ сўнардилар. Баъзида ошиб-тошиб ўқишнинг қийинлигидан, устозларнинг қаттиққўллигидан, талабаларнинг баъзи тасарруфларидан шикоят қиладиган бўлсам, тасалли берардилар, насиҳат қилардилар. Эсласак, эслайдиган гаплар кўп...

Ўтган йилги оғир жудолик муносабати ила кўпгина собиқ талабалар таъзия мактубларини йўллашди. Уларнинг деярли барчасида Ҳазратимизни «Валидунашшайх», деб тилга олишган эди. Бу «Шайх отамиз» деганидир. Мен ўша пайтда бу атамадан ажабландим. Лекин оғир мусибат дардида ёниб турганим учун чуқурроқ ўйлай олмадим.

Мана, бир оз муддат ўтиб, хотира саҳифаларини варақлаш асносида бунинг маъносини тушуниб етгандек бўляпман.

Ҳар бир инсоннинг ҳаётида унутилмас қувончли дамлар бўлади. Мен учун шундай дамлардан бири ўқишни тамомлаб, шаҳодат олган кунимдир.

2000 йил июль ойи эди. Битирув кечамиз бўлаган кун. Битирув либоси қўлимда, уйдан шошиб чиқдим-да, учинчи қаватдан пастга тушаётиб, зинадан юқорига кўтарилаётган Ҳазратимга йўлиқиб қолдим. У киши юзларида табассум ила йўлимни тўсиб, мени гапга тутдилар. Кутилмаганда пешонамдан ўпдилар. Ҳазратим ҳаётим давомида жуда кам марта пешонамдан ўпганлар. Шунинг учунми, бундай онларнинг ҳар бири ёдимда муҳрланиб қолган. Мен шошаётганимни ҳам унутиб, туриб қолдим. У киши менга: «Роппа-роса йигирма йил олдин худди шу кунда мен ўқишни битириб, шаҳодат олгандим. Мана, йигирма йилдан кейин сен олиб турибсан. Ўша йили сен туғилган эдинг. Энди кап-катта қиз бўлиб, мана, ўқишни ҳам битирдинг», дедилар.

Бу сўзлардан юрагим тоғдек кўтарилиб, ҳатто қадам босиб юраётганимни ҳам сезмай қолдим. Гўё осмонда учиб борардим...

Зал одамларга тўла, турли элчихонаю консулхоналардан меҳмонлар келган, устозу уламолар, таниқли кишилар ташриф буюрган. Ҳазратим ҳам ҳозир бўлиб, орқароқдан жой олдилар. Бошқа тала-

балардан кўра менинг имтиёзим, шундай қувончли кунда отамнинг ёнимда бўлишлари, ютуғимга шоҳид бўлишлари эди. Бошқалар эса бундай бахтдан бенаиб эдилар. Ахир ҳамма ҳам бундай бахтли онларида оиласи, айниқса ота-онаси иштирок этишини хоҳлайди-ку. Мен дам-бадам орқага ўгирилиб, кўзларим ёниб, отажонимга қараб қўярдим.

Бизнинг гуруҳимиз энг катта гуруҳ эди. Одатда гуруҳлар олтмиш кишидан ташкил топган бўларди. Биз эса юз кишига яқин эдик. Бизнинг гуруҳ барокатли эди. Бу эса битириш дамларимизда яна бир бор намоён бўлди. Бизга бошқалардан кўра кўпроқ имтиёзлар насиб қилди. Ҳеч кимга очиб берилмаган зал битирув кечасидан бир ҳафта олдин биз учун очиб берилди ва безатиш ишлари ўз ихтиёримизга топширилди.

Ҳар йилги талабалар эсдалиги оқ-қора рангда нашр қилинарди. Бу йилгиси рангли бўлиб чиқди ва бу хизмат акам Исмоилжон бошчилигида амалга ошди. Акам ўша пайтларда ҳам кишиларга кўп хизматларни тақдим қилар, техника билан боғлиқ ишларда ҳозир эди.

Худди шу куни кечки пайт яна бир байрам уюштирдик. Бу байрам гуруҳимиз учун хос бўлиб, битиришимиз муносабати билан қилинаётган эди. Шу билан бирга, видолашув кечаси ҳам эди. Ушбу кечани уюштириш таклифи Ҳазратимдан чиққан бўлиб, унга ўзлари бош-қош бўлдилар. У киши: «Ҳаммани мен меҳмон қиламан», дедилар. Лекин ўзларининг қудумларини кутмаган эдик.

Биз талабалар зални тайёрлаб, ҳозирликлар кўрдик. Дастурхон тузадик. Акам ҳам мезбонлик ишлари билан машғул. Талабалар йиғилишди. Хурсандчилик сабаб шовқин-сурон авжида. Ҳамма олти йиллик меҳнат маҳсулидан ўзидан йўқ хурсанд. Кечамиз жуда файзли ўтмоқда эди.

Бир пайт кутилмаганда залга Ҳазратим кириб келдилар. Ўзим ҳам ҳайрон қолдим. Мен талабалар шовқини, бебошлиги туфайли у кишидан хижолатда эдим. У кишининг ташрифлари ила мажлисимиз файзига файз қўшилди.

Кеча диний одатларимизга кўра Қуръони карим тиловати билан очилди. Талабалар раиси Муҳаммад Умар чиқиб, нутқ сўзлади, кўз ёш қилди. Кейин Ҳазратим сўзга чиқдилар.

Эҳ, аттанг!!! Нима учун бу чиқишларни суратга тушириб олмаган эканмиз?! У киши шундай чиройли хутба қилдиларки...

Сўзни табрик билан бошлаб, барчамизни бу қувончли муносабат билан қутладилар. Кейин ушбу илм даргоҳининг бошида турган, талабаларнинг таҳсил олишига сабабчи бўлган кишиларнинг барчасига ташаккур изҳор қилиб, уларнинг ҳақларида мақтов сўзлари айтдилар, хизматларини муносиб тақдирладилар. Шундан сўнг бизнинг гуруҳимиз ҳақида сўз айтдилар:

«Мен ўзим бир неча йил аввал шу даргоҳда ўқиганман. Ўқиш даргоҳи ва талабалар ҳақида кўп мулоҳазаларга эгаман. Тўғриси, шу пайтгача сизларнинг гуруҳингизга ўхшаш гуруҳни кўрмадим. Мен сизларнинг бошқалардан ажраб турадиган хусусиятларингизни қисқа қилиб, асосий уч нарсада жамладим. Шулардан бири: сизларнинг ичингиздан «мумтоз» тақдирини олганлар кўп бўлди. («Мумтоз» – энг олий баҳо). Одатда ҳар гуруҳдан битта, иккита, боринг, энг кўпи билан учта мумтоз чиқарди. Сизлардан ўнта чиқди. Шу билан бирга, ичингизда ҳофизлар кўп. Иккинчиси: сизлар бир-бирларингиз билан жуда аҳил бўлдинглар. Аҳиллик, бирдамлик ва ҳамжиҳатлик яхшиликларнинг бошидир. Мен сизларнинг ўзаро бундай муносабатингиздан жуда қувондим. Учинчиси – орангизда опа-сингил толибаларимизнинг борлиги жуда катта ютуқ бўлди.

Қизларимиз хайр-барақадир. Улар сизларни яхшиликларга ундаб туришди. Уларнинг бори бахтдир. Улар ўз меҳрларини, меҳнатларини тақдим қилиб чарчашмади. Ҳаммангизнинг зафарларингизда уларнинг ўрни катта эканлигида ҳеч шубҳа йўқ».

Сўнг биз битирувчиларга насиҳатлар қилдилар:

«Биз дин ғами билан яшашимиз керак. Асосий мақсадимиз динга, элга хизмат бўлиши керак. Биз ҳаракат қилмасак, ким ҳаракат қилади?», «Сизлар дин кишиларисиз. Одамлар динларини сизлардан оладилар. Улар сизларга эргашадилар. Агар сиз тўғри йўлдан юрмасангиз, улар ҳам сизнинг ортингиздан бориб, адашиб кетадилар. Шундай экан, уларга тўғри йўлни кўрсатувчи бўлинглар».

Баъзи бебош талабалар ҳам бу гаплардан кейин бошларини қуйи эгиб қолдилар. Залда сукут ҳукм сурарди. Ҳамма чуқур ўйга толди...

Бу хотиралар худди кино тасмасидек кўз олдимдан ўтар экан, нима сабабдан Ҳазратимни «ота» дейишганини англагандек бўлдим. Бизнинг кўзимизга кўпроқ ўзлари билан машғулдек кўринган отажоним ҳаммага ва ҳар бир нарсага эътиборли бўлганларини бугун англаб турибман. Сиртдан ҳадеб ташқи ишларга аралашавермайдиган одам бўлиб кўринганлари билан, Ҳазратим талабалар билан бирга яшаган эканлар. Уларнинг ҳолларидан хабардор эканлар. Бўлганда ҳам, яхшигина хабардор эканлар. Йўқса, юқорида зикр этилган учта нуқтани бу даражада назик ерларигача баён қилиб бера олмасдилар. Таъбир жоиз бўлса, оталик ҳам қилган эканлар. Мен фақат менинг отам ёнимдалар, деб шодланганимда, у киши бошқаларни ҳам ўйлаган эканлар. Уларнинг шуурларини инобатга олиб, уларга ғамхўрлик қилган эканлар. Меҳмон қилиб, бошларини силаган эканлар. Табрик ва тақдир ила кўнгилларини кўтарган эканлар. Оталарча насиҳатларини аямаган эканлар. Шу сабаб ҳамма у кишини «шайх отамиз» дейишар экан. Мен ёш бўлганимданми, буларнинг мағзини чақмаган эканман. Кунда бўлган ишларни ёш бир қизчанинг тилидан эшитиб юриб, керакли хулосаларни олиб улгурган эканлар. Яна мен билмаган, эшитмаган ва кўрмаган нарса қанча.

Бугунги кунда курсдошларимизнинг кўплари катта олим, таниқли кишилар бўлиб кетишди. Бу гуруҳга Ҳазратимизнинг назарлари тушган эди. Анча йиллар ўтганига, орадаги масофалар узоқлигига қарамай, юракка мадор бўладиган таъзияларни изҳор қилишди. Кўнгилга тасалли берадиган мактубларни ёзиб, ҳолимиздан хабардор бўлиб туришибди.

Ҳазратимизнинг биров билган ва билмаган хусусиятлари ҳали бисёр. Дунёга эзгулик уруғини сепиб кетган бу улуғ зотни Аллоҳ раҳмат айласин. Сонсиз-саноқсиз кишиларнинг қалбидан жой олган мушфиқ Устозимизни Аллоҳ Ўз муҳаббати билан сийласин.

Ҳазратимизни ва у кишига ўхшаш олимларни етиштирган, Исломига беҳисоб хизматларини тақдим этган Либия улуғларидан ўтганларини Аллоҳ раҳмат айласин, амали солиҳларини ўзларига ҳамроҳ қилсин. Қолганларини саломатчиликда, офиятда қилсин. Бу азиз диёрга тинчликни қайтарсин! Омин.

Одинахон Муҳаммад Содик

Ҳазратнинг кўз қувончлари

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«У киши ансорийлардан бир аёлни кўевникига тушириб олиб бордилар. Шунда Аллоҳнинг Набийи соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Эй Оиша, кўнгилхушлик бўлдимми? Чунки ансорийларга кўнгилхушлик қилиш ёқади», дедилар».

Бошқа ривоятда: «Чилдирма чалиб, қўшиқ айтадиган қиз ҳам юбординларми?» деганлар.

Оиша онамиз: «У қиз нима деб айтади, эй Аллоҳнинг Расули?» деганлар. Шунда у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам биздаги «ёр-ёр»га ўхшаш байтларни айтганлар».

Ушбу ҳадисни ҳар сафар ўқиганимда, кўз олдимда Ҳазратим гавдаланадилар. Ҳар доим тўй маросимлари, саёҳатлардан қайтишимиз билан мени олдиларига чақириб, нималар бўлганини сўрар, мен эса у ерда бўлиб ўтган воқеа-ҳодисаларни айтиб берар эдим. Агар хурсанд бўлиб қайтган бўлсак, у киши ҳам хурсанд бўлар, агар кўнглимиз тўлмаган болса-ю, мен нолиб, шикоят қиладиган бўлсам: "Чатоқ бўлибди-да", дея бизга қўшилиб ғамгин бўлиб қолар эдилар.

Зиёратларига келганимизда биз билан алоҳида суҳбат қураб эдилар. Икир-чикир нарсаларгача эринмай сўрардилар. Гапларим қай мавзуда бўлмасин, эътибор билан қулоқ солар, бирор фикр-мулоҳаза билдирадиган бўлсам, «Оминахон ундоқ деди, бундоқ деди», деб анчагача айтиб юрардилар.

Ҳазратим муфтий бўлган пайтларида жажжигина қизалоқ эдим. Одина опамдан кейин анча йил ўтиб туғилганим, оиланинг кенжаси бўлганим сабаб, мен билан ёшимга яраша муомалада бўлар, мени кўришлари билан кулиб, эркалатар эдилар... Ҳожи она эса буларнинг барчасига Собирахон бузимга ўхшаганим учун: «Қўйиб қўйгандек оyimларга ўхшайсан-а», деб эркалатар, "Оналарига ўхшаганинг учун сени бошқача яхши кўрадилар, сени кўрсалар, хурсанд бўлиб кетадилар", дер эдилар.

Акам билан опам мендан анча катта бўлгани, Ҳазратнинг ишларига анчагина дастёр бўлиб қолгани учун уларга жиддий муносабатда бўлар, буюрган вазифаларига нисбатан талабчан эдилар. Акам билан опам ҳам Ҳазратимизга «Дада» эмас, «Ҳазрат» деб мурожаат қилишарди. Ҳузурларида қўл қовуштириб, ҳаяжон билан туришарди. Аммо мен дадажонимнинг эркалари, кенжатоилари, кўз қувончлари эдим.

Онамнинг айтишларича, дадажоним қиз болани ба-рака дер эканлар. Оилада биз – қизлар туғилганимизда жуда хурсанд бўлган эканлар. Мен туғилганимдан кейинги ишларни мулоҳаза қилиб, «Оминахоннинг қадами қутлуғ келди. У туғилгандан кейин бизга улў сафар насиб қилди. Мўътабар ерларда яшадик. Акаси, опаси илм олишди. «Тафсири ҳилол» ва «Ҳадис ва ҳаёт» китоблари ёзилди», дер эканлар.

Тўйимга тараддуд кўрилатган кунларда, тўй кунлари, ҳадялар, йўқловлар келганида ҳам: «Аллоҳнинг фазли, қолаверса, қизимнинг баракотидан», деб қўярдилар.

Хоҳ бирор юмуш бўлсин, хоҳ ўқиш ёки имтиҳон бўлсин, ҳеч бир ишни Ҳазратимдан дуо олмай бошламас эдим. Аллоҳ таолонинг инояти билан дуолари қабул бўлар, ишларимнинг ҳаммаси ўнгидан келар эди.

Бирор нарсадан хафа бўлиб, йиғласам, йиғлашимни тақлид қилиб ўзимга кўрсатиб берар эдилар.

Зиёратларига аёллар келишса (одатда аёллар билан кўришмас эдилар), уйдагилар буни Ҳазратга айтишни сансолар қилишиб, охири "Сенга хўп дейдилар" деб, бу «масъулиятли» ишни менга юклашар эди.

Қабул кунлари эрталабдан қабулхоналарини тозалашга тушиб кетардим. Баъзан қабул вақти тугагач, баъзан эса маросимлардан қайтгач, мени секингина ёнларига чақириб, ёнларидан пул олиб, "Мана бу сенга", деб узатардилар, хурсанд бўлганимни кўриб, ўзлари ҳам менга қўшилиб хурсанд бўлиб кулар эдилар.

Кўёвлари билан хорижга саёҳатга кетаётганимизда хайрлашиб, дуо олиш учун бордик. Ёлғиз иккимиз кетаётганимиз, у шаҳарга биринчи марта бораётганимиз учун бизга йўл-йўриқ кўрсатиб, тушунтирдилар: "Самолётдан тушгач, аэропортда одамларнинг кўпчилиги қайси тарафга юрса, уларга қўшилиб ўша тарафга юраверинглар. Кўп юриб чарчасанглар, айниқса сиз, Раҳматулло, энди касалдан тuzалдингиз, эскалаторли йўлаклар бор. Ўша йўлга ўтиб олинглар, қийналмай кетаверасизлар. Кейин паспорт назоратига борасизлар, компьютерда текшириб, ўтказиб юборишади. У ёғига ўзлари сизларни топиб олишади..."

Ҳазрат ҳамма нарсани ўйлаб турардилар. Ушанда биринчи бор ёлғиз сафар қилаётганимиз учун адашиб, қийналиб юришмасин деб, ҳамма нарсани жуда осон қилиб тушунтириб берган эдилар.

Ливияда ўқиб юрган кезларим кунда-кун ора телефон қилиб, ҳол-аҳволимни, ўқишларимни сўраб турар эдилар. Турмушга чиққанимдан кейин ҳам бу одатларини тарк этмадилар. Айниқса, набиралари туғилгандан кейин ҳар куни хабар олишни қанда қилмас эдилар. Доимо биринчи бўлиб набиралари ҳақида сўрардилар. Ҳазрат уни Муҳаммад Сайид деб исмини айтмас, туғилиши биланоқ "Бабақ", деб эркалардилар. Ҳатто вафот этадиган кунлари ҳам эрталаб кўнғироқ қилган эдилар. Мен вақтида жавоб қила олмаган эдим ва бу мен учун афсус бўлиб қолди.

Дадажоним, бу мусибат Аллоҳнинг иродаси, буни инкор қилмайман. Бироқ сизга тўймадим, вафот этганингизга ҳали ҳам ишонгим келмайди. Лекин Аллоҳимдан тинимсиз илтижо қиламан, охиратда сиз билан бирга бўлиб, дийдорингизга тўйишни насиб этсин.

Оминахон Муҳаммад Юсуф

ЭНГ БАХТЛИ КЕЛИН

Марҳумларни, ўтган воқеа-ҳодисаларни эслаш, хотирлаш – Аллоҳ берган ажойиб неъмат. У шунчалар кенг ва тубсиз уммонки, кирган саринг кириб кетаверасан ичига, шўнғиган саринг шўнғиб кетаверасан тубига.

Хотира асносида кўплаб ҳикматлар аён бўлади, тадаббур ҳосил бўлади, неъматлар эътироф этилади. Ёдга олинаётган кишининг қадри билинади, уни соғинасан, унга муҳаббатинг ортади.

Хотиранинг ёмонлиги ўша дамларнинг ёки ўша кишиларнинг ортга қайтмаслигидир.

Наҳот энди хотирага айланган бўлсангиз, дадажон?

Энди излаб, изларингизни топа олмайманми? Энди хизматингизни қила олмайманми? Бирор марта бўлса ҳам чой дамлаб бера олмайманми? Либосларингизга қарай олмайманми? Кутубхонангизнинг чироғи энди ёнмайdimи?

Ҳар тонг оҳиста қадам ташлаб, иш маконингиз сари йўл олардингиз. Бирор юмуш билан ҳузурингизга чиқиб қолсам, қўлларингизни очиб, узундан-узоқ дуо қилаётган бўлардингиз. Энди бу ҳолатни қайта кўра олмайманми?

Мусибат кунлари уйдагиларга кўзёшларимни кўрсатмаслик учун чекка-чеккаларда яшириниб, йиғлаб юрдим. Бу холат анчагача давом этди. Мана, бир йил ўтибди ҳамки, ҳали-ҳануз сиз ҳақингиздаги суҳбатларимиз тўхтамайди. Ҳар лаҳзада сизни эслаймиз. Сизни соғинганмиз.

Куръони Карим инсон зотини жоҳил, куфрони неъмат қилувчи ва ўзига ўзи зулм қилувчи деб васфлагандек, биз бандалар ҳам кўп нарсдан жоҳил қоламиз. Неъматнинг қадрини билмаймиз. Нотўғри тасарруфларимиз билан ўзимизга ўзимиз зулм қилиб кўямиз.

Энди-энди ўйлаган сарим ўзим ҳайратда қоляпман. Ёш бўлганим, аёллигимга борганим сабаб кўп нарсаларни чуқурроқ англамаган эканман.

Бу хонадонга келин бўлиб келганим катта ҳикматга эга бўлган экан. Чунки бу оила оддий оила эмасди. Мен оддий хонадонга келин бўлмаган эдим. Бу инсонлар оддий инсонлар эмасди. Мен ғурбатда, ватандан йироқда, Аллоҳнинг йўлида юрган оилага келин бўлиб боргандим. Улар билан хайрли умрни бирга кечиришга шерик бўлгандим. Аллоҳ йўлида жонини, умрини фидо этган инсонларга ҳамхона бўлгандим.

Бизнинг тўй Туркияда бўлиб ўтди. Одамлар ўз ўлчовлари билан «тўйни фалончи кўрмади», «тўйда фалон иш бўлмади», дейишлари мумкин. Лекин мен илоҳий ўлчов билан айтаманки, мен кўрганларни унча-бунча одамлар кўрмаган. Мен энг яхши замонда ва энг яхши маконда келин бўлганман. Мана шу босган қадамларим учун Аллоҳ таоло мени ўзим ўйлагандан ҳам афзал натижалар билан тақдирлади.

Либияга борганимиздан кейин яна тўй қилинди. Бу тўйни либияликларнинг ўзлари уюштиришда, ўзлари мезбон бўлишди. Майдонларда узундан-узун капалар қурилди. Ҳозир бўлмаган киши қолмади. Ислом жамиятининг бошлиғидан тортиб, устозлару толиблар... Мухими, барчаси илм хизматида, дин хизматида юрганлар эди. Бундай иззат қаерда бор? Буларнинг ҳаммаси Аллоҳ сизни азиз қилганидан эди, дадажон.

Мен бахт тўйи мана шундай тарзда ўтган ҳақиқий саодатманд келинман, дадажон.

Ватанга қайтиб, янги манзилимизга кўчиб кирганимизда, кўл очиб: «Илоҳо, шу янги масканимиз илмга, динга, барча эзгуликларга хизмат қилсин», деб дуо қилдингиз. Бундай дуони энди эшитишим эди. Сизгача бирорта инсоннинг бундай дуо қилганини кўрмагандим. Сиздан кейин ушбу дуо ҳам урфга кирди.

Дадажоним, мен ушбу хонадонга келин бўлган кунимдан буён сизни илмга, ижодга, дин хизматида харис бўлган ҳолда кўрдим. Сизни доимо тартибли, режали ҳолда кўрдим. Ўн беш йил шу уйда бирга яшаган бўлсак, эшигимиздан шох ҳам, гадо ҳам, ёш ҳам, қари ҳам, эркак ҳам, аёл ҳам, бой ҳам, ночор ҳам кириб келганига гувоҳ бўлдим. Дунёда нимаики яхши нарса бўлса, деярли ҳаммасини кўрдим, ҳар қандай неъматни, ҳар қандай баракотни кўрдим.

Сиз туфайли биз хайрли умр кечирдик. Масканимиз сиз дуо қилиб сўраганингиздек, кўп яхшиликларга хизмат қилди. Манзилимиз уйдан кўра кўпроқ ишхонага ўхшар эди. Кунда

қабуллар, дарслар бўларди. Ҳар тоифадаги, турли мансабдаги инсонлар меҳмонингиз бўлди. Кунда бир қанча маросимларга, учрашувларга кузатардик сизни. Ҳар куни жиҳозда ишлаб, китоблар таълиф қилардингиз, мақолалар битардингиз, сон-саноксиз мусулмонларнинг саволларига жавоблар, фатволар берардингиз. Авваллари китобларнинг техник ишлари ҳам уйда бўларди. Ундан ташқари, сиз онажонимга юклаган вазифалар, аёлларни қабул қилиш, инсонларга ғамхўрлик қилиш каби бир қанча хайрли ишлар шу хонадонда, сизнинг назоратингиз остида амалга оширилди.

Баъзида кўшимча ибодат ва ўқиш учун ортина олмаётганимиздан шикоят қилсам, онажоним: «Дадангизнинг хизматлари ҳам ибодат, айни дин хизмати, қизим», дер эдилар. Эрталаб соат 9 да ёрдамчингиз Фозилжон ҳозир бўлиб, ўша заҳотиёк бизга кун режасини маълум қилар эдилар. Ниҳоятда кўп ишларни амалга оширсангиз ҳам, ҳаммасини тартибга солиб кўярдингиз. Шу сабаб биз ортиқча қийналмасдик.

Нонушта пайтида қимматли суҳбатларингиздан баҳраманд бўлардик. Ўзимиз учун кўп фойда олардик. Қизикарли маълумотлар билан танишардик. Насихатларингиздан баҳраманд бўлардик.

Инсончилик, баъзида ўзимни ожиз ҳис этганимда сизни кўриб, руҳим озуқаланар эди. Шаҳдам юришларингизни кўриб, тетиклашиб қолардим. Хизматингизни қилган сарим кучимга куч, ғайратимга ғайрат қўшилар эди.

Қани энди бу нарсаларнинг заррасини топа олсак.

Ҳозир ана шу мазмунли ҳаётни кўмсаб яшамоқдаман. Биз сизнинг дорилфунунингизда таҳсил олиб, тарбияландик. Онажоним ва турмуш ўртоғим билан сиз юрган йўлдан юриб, сиз кечиргандек ҳаёт кечиришни, ишларингизни давом эттиришни насиб қилсин Роббим.

Сизнинг хотирангизни ранг-баранг камалакка ўхшатаман, дадажон. Инсон камалакка назар солиб, завқланганидек, мен ҳам сизни эслаб, завқ оламан. Соғинч шиддатлашганида қизарган қуёшдек бўлиб кетаман гуё. Соғинчдан тўккан кўзёшларимни ёмғир томчиларига қиёс қиламан.

Ҳар банданинг қусури бор. Хизматларингизни адо этишда қилган хатоларимиздан рози бўлинг, дадажон. Сиз сабаб мен жуда чиройли ҳаётни кўрдим. Менга ҳавас қилганларнинг саноғи йўқлигини ўзим ҳам биламан. Мен сиздек улуғ инсонга келин бўлган энг бахтли келинман. Бунинг учун умримнинг охирига қадар Аллоҳга ҳамду шукроналар қиламан.

Аллоҳим, дадажонимни раҳмат қилгин. Бу дунёда Ўзингнинг розилигингни истаб жуда кўп меҳнат қилдилар, охиратда у кишини энг олий мақомларинг билан сийлагин. Биз ожиз бандалар у кишига муҳаббат қилганмиз, таълимларини олганмиз, оз бўлса-да, хизматларида бўлдик, Илоҳо, шу Олимнинг шафоатларидан насибадор қилгин бизни.

Шундай ажойиб зотга келин бўлиб, у киши билан бир хонадонда энг хайрли умрни кечириш насиб қилди, бунинг шукрини адо этишимга Ўзинг муваффақ қилгин!

Умму Фотиҳ

ИНСОН АЗИЗ, ХОТИРАСИ МУҚАДДАС

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Аллоҳ таолога ҳамду сано, Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга дуруди салом бўлсин.

Парвардигори олам бизларга икки дунё саодатига эришишимиз учун пайғамбарларнинг меросхўрлари бўлмиш раббоний олимларни ҳаёт йўлимизда мисоли йўлчи юлдуз каби қилиб қўйган.

Шукрим, ҳозирги кунгача юртимиздан нечанича олиму уламолар, фозилу фузалолар, муфассир ва муҳаддис олимлар етишиб чиқди. Хусусан, Имом Бухорий, Имом Термизий, Абу Лайс Самарқандий, Форобий, Насафий каби буюк аждодларимиз қолдирган мерос бизнинг бойлигимиз, келгуси авлодларга ҳам қолдирадиган буюк хазинамиздир. Мусаффо динимизни, унинг қадриятларини халқимизга етказишда мазкур буюк уламоларнинг хизматлари беқиёс. Улар ҳар қанча эъзозу ҳурматга, эътиборга лойиқ инсонлардир. Уларни кадрлаш динимизни кадрлаш демакдир, уларни кадрлаш Аллоҳ таоло яратган махлуқлари ичида инсонни илм билан афзал қилиб қўйган бандаларини улуғлаш демакдир.

Ўтган ҳар бир кунимиз хотирага айланиб бормоқда. Мана, Пайғамбарларнинг меросхўрларидан бири, ватанимиз, динимиз равнақи йўлида жуда кўп хизматлар қилган, мусулмонларга соф Ислом

динини, унинг бағрикенглик дини эканлигини яна бир бор англатган, Аллоҳ таолонинг буйруқларига ва Унинг Расули Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига тўғри амал қилиш борасида халқимизга энг тўғри йўлни кўрсатиб берган, ўзининг юзлаб китоблари билан тарих саҳифаларининг зарварақларидан муносиб ўрин эгаллаган шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг бу фоний дунёдан абадий дунёга риҳлат қилганларига ҳам бир йилча бўлди.

Аввал Бухородаги Мир Араб мадрасасида, сўнгра Тошкент Ислом институтида тахсил олган, 1976-1980 йилларда Ливиядаги «Даъвату исломия» дорилфунунини аъло баҳолар билан тамомлаган Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф диний идоранинг Халқаро алоқалар бўлимига катта таржимон бўлиб ишга кирдилар. Кейин Тошкент Ислом институтида мударрис, проректор, ректор вазифаларида хизмат қилдилар. 1989-1993 йилларда Диний идора раиси, муфтий лавозимида фаолият олиб бордилар.

Мен Шайх ҳазратлари билан 1980 йилдан то 1993 йилга қадар Диний идорада (аввал «Ўрта Осиё ва Козоғистон мусулмонлари диний назорати» деб номланган) бирга ишлаганман. Бу ерга ишга келган вақтларимда идора раиси, муфтий Зиёвуддин Бобохонов, Шайх Юсуфхон Шокиров,

Шайх Абдуғани Абдуллаев, Отақул Мавлонқулов, Абдулла Исмоилов, Мухторжон Абдуллаев, Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф, Шайх Абдулазиз Мансуров, Зоҳиджон Қодиров каби олимлар иш фаолиятларида ўз қўллари билан ёзган қўлёзмаларни нусха кўчиришим учун менга беришар эди. Мен уларни машинкада кўчириб ёзардим. Матнни ёзаётган пайтимда худди ўзларини кўриб тургандек, уларнинг сиймолари кўз олдимда намён бўлар эди. Ҳозирги кунда эса техника шу даражада ривожланиб кетдики, хоҳ олим бўлсин, хоҳ шогирд ёки талаба бўлсин, хоҳ мактаб ёки коллеж ўқувчиси бўлсин, ҳамма компьютерда ёзишни, ундан фойдаланишни билади, қалам-ручка ёрдамида қўлда ёзиш аста-секин йўқолиб боряпти. Компьютерда ёзилган матндан унинг эгаси кимлигини, у олимми ёки ёзувчиси ёки мактаб ўқувчисими, хуллас, ҳеч нарсани билиб бўлмайди. Ҳар қандай матн қўлда, сиёҳ ёрдамида ёзилган пайтларда қўлёзмани кўришингиз билан, худди бир фотосуратга кўзингиз тушганда суратдаги одамнинг кимлиги ёдингизга тушгани каби, кўз олдингизда қўлёзма эгаси гавдаланар, гўёки бу ёзувлар сизга ўша одам ҳақида сўзлаётгандек бўлар эди.

Ўша пайтларда Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг «Тафсири Ҳилол» номли китобларининг маълум бир жузларини қўлёзмадан оққа кўчириш менга ҳам насиб этган эди. Ҳозир ҳам бундан бир неча йил муқаддам мен билан бирга ишлаган одамларнинг қўлёзмаларини, ҳатто у араб ёзувида ёзилган бўлса ҳам, бошқа қўлёзмалар ичидан бемалол ажрата олишим мумкин.

Ҳазратдаги бир қанча фазилатлар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдаги улуғ хислатларга ўхшаш эди. Уларни таниган, у киши билан суҳбатлашган ҳар бир одамда бошқалардан кўра мени кўпроқ ҳурмат қилсалар керак, мени кўпроқ яхши кўрсалар керак, деган фикр пайдо бўларди. Ҳазратдаги виқорни, салобатни у кишининг ўз илмларига оғишмай амал қилишларидан, тақволари кучлилигидан деб билардим. У зотнинг камтарликлари, билимларининг теранлиги, араб тилини ва шаръий илмларни жуда яхши билишлари сабабли у зотга бўлган ҳурматим ниҳоятда баланд эди. Иш столларидаги, қўлёзмалардаги, ҳар хил ҳужжатлардаги, умуман, ҳар бир соҳадаги тартибга риоя қилишлари алоҳида эътиборга лойиқ эди. Яқинда ҳам архив ҳужжатларини тартибга сола туриб, Ҳазратга тегишли папкани очдим. Ишга кириш учун ёзилган аризадан тартиб, ҳар

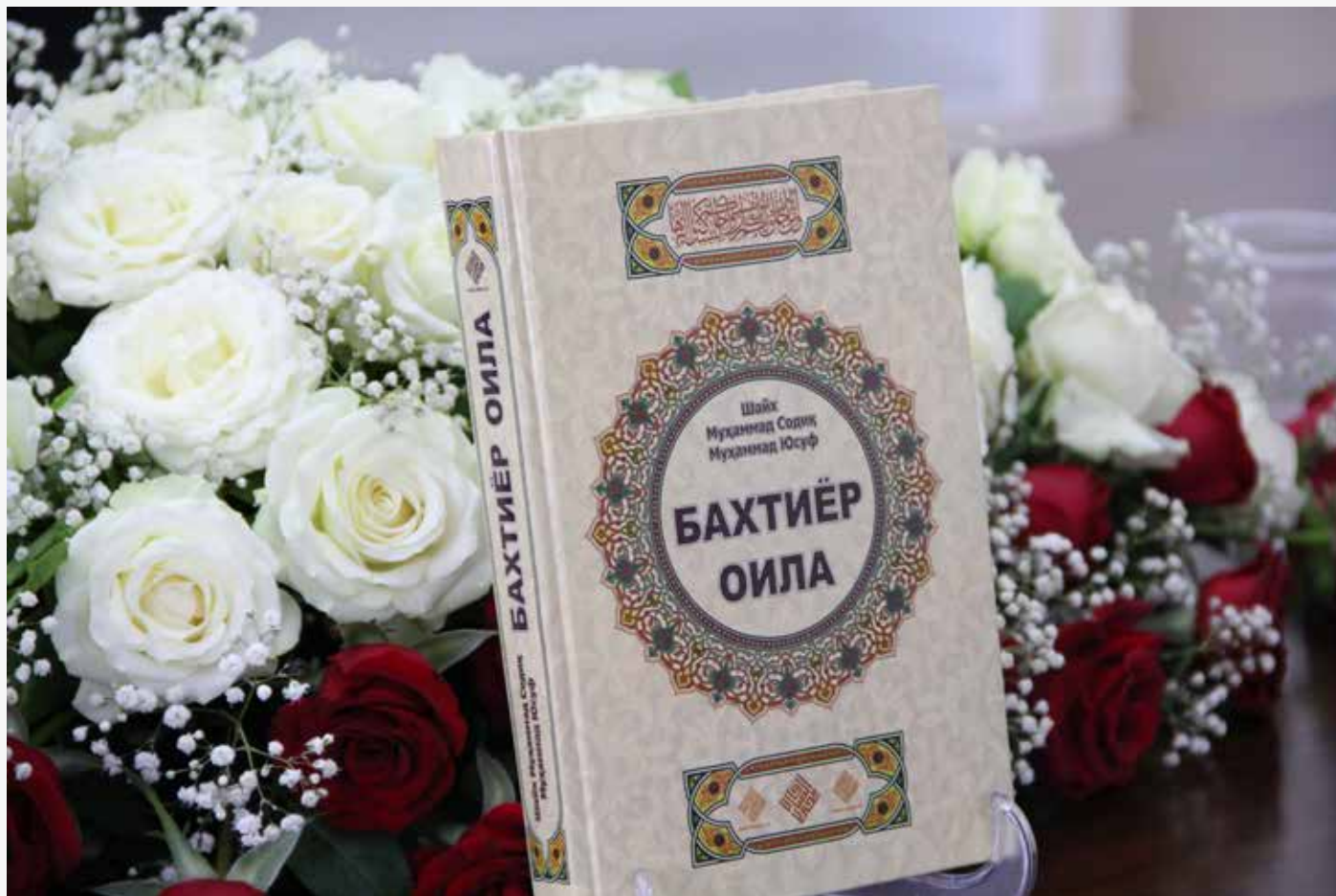
хил маълумотномалар-у, ишдан бўшаш ҳақидаги аризаларигача – ҳаммаси тартиб билан сақланган экан. Ногаҳон кўзларимга ёш келди...

Вақт ғилдираги шиддат билан айланмоқда. Со- ниялар ортидан дақиқалар, дақиқалар ортидан соатлар, соатлар ортидан кунлар ўтиб борар экан, бу дунё ўткинчилигини, ўткинчи дунёнинг ҳар бир соатидан, ҳар бир дақиқасидан унумли фойдаланиб қолиш зарурлигини кундан-кунга чуқурроқ ҳис қилиб борамиз. Аллоҳ таоло ҳар бир инсон учун ўзи қодир бўлган нарсага эга бўлиши учун имконият эшикларини кенг очиб қўйган. Лекин бу имкониятдан ҳар ким ҳар хил фойдаланади. Вақт шиддат билан ўтиб бораётган шундай замонда шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари асрларга татигулик ишларни қилиб яшаб ўтдилар. У киши бутун умрлари давомида дин, жамият ва мусулмонлар хизматида бўлдилар, ўзлари учун эмас, мусулмон халқи учун яшаб ўтдилар.

Вафотларидан сўнг «Ҳадис ва Ҳаёт» мажмуасига кирган китобларидан бирини қўлимга олдим. Ундаги кириш сўзларини ўқий бошладим. Гўё Ҳазрат вафот этмаганлар-у, бизларга тирик ҳолларида мурожаат, насиҳат ва ваъз-иршод қилаётгандек эдилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят килинган ҳадисда: «Олимлар тирикдирлар, гарчи улар вафот этган бўлсалар ҳам. Жоҳиллар гўё ўликдирлар, улар тирик бўлсалар ҳам», дейилган. Яна бир ҳадисда эса у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Кимки вафот этса, унинг мероси қалам ва қоғоз бўлса, у албатта жаннатга киради», дея марҳамат қилганлар (Имом Муслим ривояти). Демак, олимлар ўз ёзган асарлари билан инсонлар қалбида абадий қолар экан. Дарҳақиқат, устозимиз Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари ўзлари қолдирган бой илмий, диний-маърифий мерослари билан мусулмонлар қалбида абадий яшайдилар. Бизларга эса бу хазинани асраб-авайлашни, ўқиб-ўрганишни, фарзандларимизга ҳам улардан унумли фойдаланишлари учун маслаҳат бериб боришимизни Аллоҳ таоло насиб этсин.

Ҳабибимиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари Устозимизни жаннат фаришталари билан кутиб олган бўлсинлар. Аллоҳ таоло у кишини Ўз раҳмати билан ўраб, жойларини Фирдавс жаннатларидан қилишини дуоларимизда сўраб қоламиз. Омин.

Зарифа Маҳкам қизи

Улуф бахт

Касбим тақозоси билан кимдир ёзган матндан хато излайман, Аллоҳ қодир қилганича, билимим етганича уларни тўғрилашга, ғализ жумлалар учраса, уларни ўқувчига тушунарли қилиб ўзгартиришга ҳаракат қиламан. Лекин бу сафар ўзим ҳам ёзмоқчиман. Ёзганда ҳам, замонамизнинг буюк уламиси ҳақида, Ислом байроғини соғ-саломат асраб, кейинги авлодга етказиб бериш йўлида жонини фидо этган инсон – Шайх ҳазратлари ҳақида ёзмоқчиман. Эҳтимол, бошқалар каби мен ҳам хато қиларман. Эҳтимол, менинг бу ёзганларимни ҳам қайсидир муҳаррир ўқиб, катта-кичик хато топар. Лекин бугун Аллоҳ менга насиб қилган бу имконият ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган бахт эканини мулоҳаза қилиб, қоғоз қоралашга қарор қилдим. Одинахон Муҳаммад Содиқнинг «Шайх ҳазратларининг муҳаррири сифатида Барно опа ҳам хотираларини ёзиб берсинлар», деган илтимосларининг ўзи ҳам мен учун катта бахтдир. Бахтни ҳар ким ҳар хил тушунади. Кимдир бахтни бойликда деб билса, кимдир яхши оила, солиҳ фарзандларда деб билади.

Кимдир бахтни соғлик-саломатликда деб билса, яна кимдир уни олий мартабалардан, бошқа бир неъматлардан излайди. Аслида-чи?...

Аслида мусулмон бўлиб дунёга келганимизнинг ўзи бахт эмасми? Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг умматлари эканимизнинг ўзи бахт эмасми? Аллоҳ таоло ҳар бир замонда бандалари ичидан буюк инсонларни, пайғамбарларнинг вориси бўлган уламоларни чиқариб қўйиши ҳам биз инсонлар учун бахт эмасми? Шуларнинг ўзи яхши оила қуриб, солиҳ фарзандларни тарбиялаб, ҳалол, соғ-саломат яшаб, гўзал мартабаларга эришишининг, бахтли ҳаёт кечиришининг асослари, омиллари эмасми? Шу маънода мен ўзимни чинакам бахтли инсон дея оламан. Чунки Аллоҳ таоло мени ажойиб инсонлардан – мусулмон ота-онадан (Аллоҳ уларни Ўз раҳматига олсин) мусулмон қилиб дунёга келтирди, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг умматларидан қилди, Шайх ҳазратларидек буюк олимга замондош бўлиш бахтини насиб этди. Аслида шунча неъматнинг ҳам шукрини адо қилиш амримаҳол эди, аммо У Зот менга ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган улуғ бахтни – ана шундай инсон ёзган китобларнинг муҳаррири сифатида фаолият олиб боришни насиб этди.

Бугунгидек эсимда, 2009 йилнинг март ойи эди. Бир куни турмуш ўртоғим Озод Мунаввар «Ҳадис ва Ҳаёт» мажмуасининг бир жузини кўтариб келдилар-да, дабдурустдан: «Қизил сиёҳ билан хатоларини белгилаб чиқ. Қайта нашрга тайёрлаш керак. Шошилишда баъзи хатолар ўтиб кетган экан», – дедилар. Бу мен учун мутлақо кутилмаган ҳолат эди. «Ахир бу диний китоб бўлса, мен бу соҳада бировларнинг хатосини тўғрилайдиган даражада билимга эга бўлмасам. Яна кимсан, Ҳазратдек олимнинг китобларидан қандай хато топишим мумкин? Ўзим тушунмайдиган жумлалар чиқиб қолса-чи?...» У киши: «Бизга айнан шу керак. Сен оддий ўқувчи сифатида ўқиб, ўзинг учун тушунарсиз, ғализ туюлган жумлаларнинг тагига чизиб қўясан, биз Ҳазрат билан бирга ўтириб, ўша жумлаларни қайтадан тузиб, камчиликларини тўғрилаб чиқар эканмиз. Сенинг ишинг фақат хатони тўғрилаш эмас, оддий халқнинг вакили сифатида ўз фикрини билдиришинг ҳам керак», – дедилар қатъий оҳангда.

Тўғри, авваллари Ҳазратнинг бир нечта китобларини ўқиганман, улардан ўзим учун жуда кўп

зарур маълумотларни олганман. Лекин бу сафар менга бошқача кўз билан, бошқача мақсад, бошқача ният билан ўқиш масъулияти юкланаётган эди. Хуллас, Аллоҳдан кўмак сўраб, ишга киришдим...

Китобнинг ярмига етганимда турмуш ўртоғим уни Ҳазратга кўрсатиш учун олиб кетдилар. Кечки пайт хурсанд бўлиб келиб, «Ҳазрат: «Ҳамма таклифларига қўшиламан, давом этаверсинлар», дедилар. Энди бир иш икки иш бўлмаслиги учун қолган китобларни компьютерда тўғрилайверасан», дедилар. Ўзим учун тушунарсизроқ бўлган жумлаларни қизил ранг билан белгилаб, ёнига учта сўроқ белгиси қўйиб кетишга, ғализроқ туюлган жумлаларни қизил билан бўяб, ёнига яшил рангда ўзимнинг таклифимни беришга, баъзи сўз ёки жумлаларда бирор имловий ёки услубий (стилистик) хатолар чиқиб қолса, тўғрилаб кетишга келишиб олдик. Шу тариқа, устозимизнинг бағрикенгликлари, камтаринликлари ҳамда дуолари шарофати билан ишга киришиб кетдим. Мана, орадан шунча йил ўтибди. Не бахтки, у кишининг бир қанча китоблари сиз азизларга етиб боришига менинг ҳам баҳолиқудрат ҳиссам қўшилиб келмоқда...

Шундан кейин ҳар сафар Ҳазратнинг янги китоблари чиққанда уларни қўлимга олиб, компьютерда ўзим кўриб чиққан электрон матнни очардим-да, ҳаяжон билан қизил-яшил рангда белгиланган жойларни солиштириб кўрардим. Бу мен учун жуда муҳим эди. Биринчидан, Ҳазрат мен киритган таклифни қабул қилганларми ёки йўқми, билиб олардим. Иккинчидан, сўроқ белгиси қўйган жойларимдаги жумлаларда аслида нима дейилмоқчи бўлгани мана шу таққослаш пайтида маълум бўларди. Бу эса маълум маънода ушбу китоблардан олган илмларимни мустаҳкамлаш бўларди. Учинчидан, бундан кейинги ишларда нималарга эътибор бериш кераклиги, нима қилсам, китобнинг сифати Ҳазратимизнинг кўнгилларидагидек чиқиши аён бўларди. Ҳар бир китоб чиққанда мен учун одат бўлиб қолган ушбу жараён сўнггида кўнглим тоғдек кўтарилар, юрагимда янада кўпроқ ғайрат, кўпроқ шижоат пайдо бўларди. Чунки Ҳазрат мен билдирган бирорта фикр-мулоҳазани эътибордан четда қолдирмасдилар. Бунга эса таклифларимнинг барчасини олганларидан,

киритган ўзгартиришларимни ҳеч қандай эътирозсиз қабул қилганларидан билиб олардим.

Ҳазрат ўзларини халқнинг ходими деб билардилар, шунинг учун китобдаги ҳар бир жумла, ҳар бир сўзнинг ўқувчига содда, равон тилда, тушунарли, лўнда шаклда етиб боришига жуда талабчан эдилар. Мен буни яхши билганим учун у кишини қониқтирадиган даражада ишлашга, ўзимга билдирилган ишончини оқлашга ҳаракат қилардим.

2012 йилнинг январь ойида «Тафсири Ҳилол»ни навбатдаги нашрга тайёрлаш учун таҳрир қилишни бошладим. Бир неча ой давом этган бу жараён давомида менда анчагина (қирққа яқин) хулосалар, мулоҳазалар, саволлар тўпланиб қолди. Уларнинг ҳаммасини йиғиб, бошқа фикр-мулоҳазаларимни, саволларимни ҳам ёзиб, Ҳазратга жўнатдим. Орадан бир неча кун ўтгач, жавоб келди. Ҳазрат ҳар бир мулоҳазамнинг тўғрисига ўз фикрларини ёзиб қўйган эдилар. Бу фикрлар қисқа-қисқа эди: «Жуда яхши бўлади», «Маъқул», «Шундай қилиш керак», «Тўғри фикр». Фақат икки-учтасидагина «Маслаҳатлашиш керак», деб ёзиб қўйган эканлар.

Ўшанда у кишига бўлган ҳурматим янада ошди. Улуғ зотлар шунинг учун ҳам улуғланар, эҳтиром қилинар экан-да, деган хулосага келдим. Аслида Ҳазрат «Мен қандай ёзган бўлсам, шундай турсин, фақат жиддий хатолар бўлса тузатилсин, тушиб қолган ҳарфлар бўлса тўғрилансин. Қолганига тегилмасин», дейишга тўла ҳақли эдилар. Чунки бугунги кунда халқимизнинг маънавий хазинасига айланиб қолган бу нодир асарларда жузъий хато ёки камчиликлар йўқ эди. Мен баъзи беихтиёр йўл қўйилган имловий хатоларни тузатар, буюк олимнинг оддий ўқувчилар тушуниши қийин бўлган баъзи пурмаъно жумлаларини салгина соддалаштириб, янада тушунарлироқ, халқ тилига яқинроқ қилишга ҳаракат қилардим, холос. Ҳазрат эса бу мақсадимни жуда тўғри тушунганларини, аслида ўзларининг мақсадлари ҳам худди шу эканлигини менинг таклифларимни юз фоиз қабул қилишлари билан изҳор этардилар. Ўртадаги бундай муносабат то у зотнинг вафотларигача давом этди.

Мен у киши билан бирор марта кўришмаганман, ҳатто телефон орқали ҳам гаплашмаганман. Иш билан боғлиқ ҳар қандай масала электрон хат

ёки турмуш ўртоғим орқали ҳал бўлар эди. Лекин кўришмай, гаплашмай туриб ҳам, у зот биз билан доимий мулоқотда бўлдилар, бизларни руҳан қўллаб-қувватлаб турдилар, оталарча меҳр билан ва айна пайтда талабчанлик билан устозлик қилдилар. Аллоҳ таоло менга ана шундай олийжаноб, буюк олим билан ҳамфикр, ҳамжиҳат бўлиб ишлашдек улуғ бахтни насиб этди.

Келинг, азиз ўқувчи, шу ўринда иш жараёнидан сал четланайлик-да, мен учун бахтли онлар ҳисобланган 2013 йилнинг сўнгги кунларига қайтайлик. Шу йили катта қизимни турмушга узатадиган бўлдик. Бизга олам-олам қувонч бағишлаб, ёшларнинг никоҳини Ҳазрат ўзлари ўқийдиган бўлдилар. Бу фақат мен учун эмас, балки бутун оиламиз, айниқса келин-куёвлар учун улуғ бахт эди. 30 ноябрь куни бир нечта қори йигитлар, қариндошлар, қуда томондан келган меҳмонлар, янги куёв – ҳамма биргаликда Ҳазратни кутиб олдик. Кичкина меҳмондорчиликдан сўнг хатми Қуръон яқунланди, Ҳазрат комилу шомил дуо қилдилар. Кейин келин-куёвларга никоҳ ўқиб, уларга бахтсаодат тиладилар, тўйларимиз яхши ўтишини Аллоҳдан сўраб, дуо қилдилар. Табиийки, биз аёллар буларнинг ҳаммасини кейинроқ видеотасвир орқали томоша қилдик.

Бошқаларни билмадим-у, мен асосий эътиборимни бўлажак куёвим билан Ҳазратга қаратдим. Ҳазрат аслида таомланиш пайти тасвирга олинишни ёқтирмас эканлар. Лекин тасвирчи йигитларнинг бундан хабари йўқ, Ҳазрат кириб келганларидан бошлаб тинмай суратга олаверишибди. Ҳазратнинг камоли одоб билан, ҳеч бир эътироз билдирмай, бамайлихотир таомланганлари суратга аниқ тушиб қолибди. Бу эса ҳар қандай уй бекаси қатори, мен учун ҳам қизиқ эди: шундай одам мен тайёрлаган овқатларни едилармикан? Ёки ёқмадимикан?... Йўқ, ҳаммасини тановул қилдилар, камтарин дастурхонимиздаги бирор таомни четга суриб қўймадилар. Кейин билсам, ўша пайтлар у киши паловга ўхшаш оғирроқ таомлардан парҳез қилиб юрган кезлари экан. Уй эгаларини хижолат қилмаслик учун ҳар бир таомни, ҳатто паловни ҳам тановул қилдилар. Ҳазратнинг қанчалар камсуқум, қанчалар камтар, қанчалар суннатга риоя қилувчи, сертабассум инсон

эканликларига ўшанда биринчи ва афсуски, охириги бор гувоҳ бўлганман (ўша куни Ҳазратнинг ўзларини биринчи марта кўришим эди). Ҳа, азизлар, бундай бахтли онлар, яъни Ҳазратнинг уйимизга ташрифлари бундан кейинги яхши кунларимизда такрорланмаслиги, бу ташриф биринчи ва охириги ташриф бўлгани ўшанда ҳеч кимнинг хаёлига келмаган эди...

Эртаси куни қизим бизнинг уйга илк бор – никоҳ ўқитилган куни кириб келган куёвимиздан: «Уйимиз қанақа экан?» – деб сўрабди. У қисқа қилиб: «Жуда файзли экан», – деб жавоб берибди. Бу гапларни қизим оддийгина қилиб айтиб берди, лекин мен учун бу катта гап эди. Бу уй чиндан ҳам файзли эди, бунинг сабаби ҳам Ҳазрат билан боғлиқ. Лекин ўша кунги файз фазилатли Шайх ҳазратлари билан бирга кириб келган эди. Ҳазрат ўз ташрифлари билан камтаргина, оддийгина уйимизни файзга, қалбларимизни қувончу бахтга тўлдириб кетган эдилар.

Яна иш жараёнига, 2014 йилнинг май ойига қайтайлик. Бир китобни таҳрир қилаётиб, ўзим билмаган ҳолда жиддий хатога йўл қўйибман. Бир куни турмуш ўртоғим келиб, ўша китобнинг файлини очишимни буюрдилар. Очдим. Ҳазратдан келган файл билан солиштирсак, хато мендан ўтган. Юрагим шувиллаб, аъзои баданимдан муздек тер чиқиб кетди. «Ким кўрибди?» – дедим. «Ҳазратга бир одам қўнғироқ қилиб айтибди. Китобнинг сотуви тўхтатилди», – дедилар. Қўрқа-писа: «Энди нима бўлади?» – деб сўрадим. «Иккита ҳарф ўчирилса, жумла тўғри чиқар экан. Босмахона ишчилари ҳар бир китобни очиб, ўша жойини бўяб ўтиришибди», – дедилар у киши мийиғида кулиб. «Ҳазрат нима дедилар?» – сўрадим айбдор оҳангда. У киши: «Ҳеч нарса. Почтамга ўша хато жумланинг ўзини ташлаб қўйибдилар», – дедилар. Бу Ҳазратнинг менга берган биринчи ва охириги танбеҳлари эди. Танбеҳ бўлганда ҳам, ўзига хос танбеҳ эди. Бу ўз навбатида у кишининг қўл остидаги ходимларига бўлган ҳурматлари, эҳтиромларидан бир намуна ҳам эди. Ҳазрат қўнғироқ қилиб, дўқ урмадилар ёки хоналарига чақириб, дашном бермадилар, уришмадилар, кўпчиликнинг ичида тикка турғизиб қўйиб, шарманда қилмадилар, маошимдан қирқиб ташла-

мадилар ва энг асосийси, шижоатимни, ғайратимни, ишга бўлган қизиқишимни сўндирмадилар. Мана, ҳозиргача ана шу шижоат, ана шу ғайрат, ана шу қизиқиш билан ишлашда давом этмоқдаман. Ҳазратдек инсоннинг китоблари охиридаги ижодий гуруҳ қаторида менинг ҳам исми-шарифим борлиги эса мен учун улўф бахтдир.

Аллоҳ таоло Шайх ҳазратларининг Ислому ривожи учун қилган фидокорона меҳнатларини, чеккан заҳматларини, барча эзгу амалларини у дунёда ўзларига ҳамроҳ қилсин, у кишини ўзлари ёзган китобларидаги лафзлар адади қадар ажру мукофотлар билан сийласин.

Шахсий ибратлари билан, ваъз-иршодлари билан, ёзган китоблари билан нимаики яхшиликларга сабаб бўлган бўлсалар, Аллоҳ таоло уларнинг барчасига берадиган савобларини чандон-чандон кўпайтириб берсин. Қилган барча яхшиликларини, савобли ишларини, эҳсонларини ҳусни қабул айлаган бўлсин. Бизни эса Шайх ҳазратлари билан жаннатларда учрашишдек яна бир улўф бахтга мушарраф этсин. Омин!

Барно Саидрахмон

Садақаи жория

Инсон ҳаёти давомида ўқийди, ўрганади ва ўқиб-ўрганганларига амал қилишга ҳаракат қилади. Кимки ўз ўрганганларига амал қилиб, бошқаларга ҳам ўргатса, ҳар бир айтган сўзи таъсирли бўлади ва эшитган одам ҳам ундан ўрнак олиб, амал қилишга ҳаракат қилади. Лекин бундай амал қилувчиларни ҳаётимиз давомида кам учратамиз. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари айтган ҳар бир сўзга ўзлари амал қилиб, саҳобаларга ўрнак бўлганлар. Бизнинг асримизда яшаб ўтган, барча мусулмонларнинг муҳаббатига сазовар бўлган, биз таниган, ардоқлаган инсон Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг чинакам меросхўрлари бўлиб, замондошларига чиройли ўрнак бўлганлар. Ҳозирда орамизда йўқ бўлсалар ҳам, ёзган китоблари, ваъз-насихатлари ила биз билан бирга яшамоқдалар. Бу улуғ инсон ҳақида қанчадан-қанча таърифлар айтилди, шеърлар битилди. Шу жумладан, яна бир нарсани эслаб ўтишни лозим деб топдим. Инсон вафот этгандан кейин унга етиб турувчи

саовлар ҳақида Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят қиладилар: «У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Қачонки одам боласи вафот этса, унинг уч нарсадан бошқа амали кесилади: садақаи жория, манфаат оладиган илм ёки унинг ҳаққига дуо қиладиган солиҳ фарзанд», дедилар».

Ҳазратимизнинг ҳаётлари давомида қилган амалларига назар соладиган бўлсак, у инсоннинг кўприк қурдириб, сув чиқартирганларини, масжид қурилишларида ёрдам берганларини, яна халқимизнинг ҳаж ибодатини бажаришлари учун йўл очилишига сабабчи бўлганларини ва шунга ўхшаш кўплаб яхши амаллар қилганларини дамлардан эшитганман. Бу амалларнинг барчаси садақаи жория дейилади.

Манфаат оладиган илм ҳақида гапирадиган бўлсак, бунга амал қилганларининг ёрқин далили сифатида таълиф қилган сон-саноксиз китобларини, минглаб шогирдларга илм бериб, олим даражасига чиқариб қўйганларини, аудио ва видео тасвир қўринишидаги ёзувларини кўришимиз мумкин.

Бу қўлланмалардан жуда ҳам кўпчилик мўмин-муслмонлар фойда оляпти, манфаатланяпти.

Ва ниҳоят, учинчи амалга – «унинг ҳаққига дуо қиладиган солиҳ фарзанд»га келсак, Аллоҳ таоло бу соҳада ҳам у кишидан Ўз марҳаматини аямади. Ҳазрат ўзларининг ҳақларига дуо қиладиган, илмий ишларини давом эттирадиган солиҳ фарзандларни ҳам тарбиялаб, вояга етказиб кетдилар. Шунчаки вояга етказиб қўймадилар, балки ҳар бирларини илмли, тақволи, эл қорига ярайдиган инсонлар қилиб етиштирдилар. Ўғиллари Исмоилжон диний илмларни пухта эгаллаб, ҳозирги кунда отасининг ишларини давом эттиришга, у кишига муносиб фарзанд бўлиб, элга хизмат қилишга астойдил бел боғлаган. Одинахон Муҳаммад Содиқ шариат ва Қуръон илмларини мукамал эгаллаб, бу соҳада ўзидаги бор илмларни бошқаларга ҳам етказиш учун ҳормай-толмай хизмат қилмоқда. У киши оталарининг дуолари билан «Муфассал тажвид» ўқув қўлланмасини ёзиб, халққа тақдим этганларига ҳали кўп бўлгани йўқ. Кенжа фарзандлари Оминахон ҳам Имом Бухорий номидаги Исломи маъҳадида таҳсил олиб, ўзининг диний соҳага оид илмини

бойитмоқда. Шубҳа йўқки, уларнинг бу борадаги ҳар бир қилган ишларидан, саъй-ҳаракатларидан ҳосил бўладиган ажру савоблардан падари бузрукворлари ҳам баҳраманд бўлиб турадилар.

Бундан кўриниб турибдики, Ҳазратимиз ҳадисда келган уч амалнинг барчасини бажарибдилар. Қуръон ва Суннатда олимларнинг фазли ҳақида кўплаб оят ва ҳадислар келган. Аллоҳ таоло: «Албатта Аллоҳдан бандалари ичидан фақат олимларгина қўрқарлар», дея марҳамат қилган (Фотир сураси, 28-оят).

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Аллоҳ кимга яхшилиқни ирода қилса, уни динда фақиҳ қилиб қўяди», деганлар.

Шубҳасиз, Шайх ҳазратлари Қуръон ва Ҳадисда тилга олинган олимлардан бири эдилар. Аллоҳ таоло у кишини Ўз раҳматида олган бўлсин ва бизга у зот билан жаннати наъимда кўришишни насиб этсин. Омин.

Ҳамидахон Муҳаммад Юсуф
21 январь 2016 йил

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Аллоҳ таолога битмас-туганмас ҳамду санолар, набийимиз Мухаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга салавоту дурудлар бўлсин.

Амма баъд:

Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади:

«Эй Пайғамбар! «Биладиганлар билан билмайдиганлар тенг бўлармиди?!» деб айт» (Зумар сураси, 8-оят).

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, олимлар анбиёларнинг меросхўрларидир. Анбиёлар динор ҳам, дирҳам ҳам мерос қолдирмаганлар. Улар илмни мерос қолдирганлар. Ким ўшани олса, улуғ насибани олибди», дедилар».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилганлар.

Шайх ҳазратларидек етук олим билан замондош ва ҳамнафас бўлишнинг ўзи улкан бахтдир. Олимнинг ёнида бўлиб, унинг илм чашмасидан сув ичиш эса Аллоҳнинг Ўзи хоҳлаган бандасига инъом этадиган фазлидир. Роббимнинг ушбу улуғ фазли ила ўсмирлик давримдан бошлаб Шайх ҳазратларининг қўл остида илм олишга муваффақ бўлдим. Икки йилга яқин у ки-

Фазилат соҳибби

шининг хонадонларида яшадим. Шу вақт мобайнида гувоҳи бўлганим Ҳазратимизнинг дин йўлидаги тинимсиз меҳнатлари-ю биз ожизаларга кўрсатган юксак илтифотлари ҳақида эслашни, бу хотираларимни қоғозга туширишни ўз бурчим деб ҳисоблайман.

Шайх ҳазратлари ниҳоятда салобатли, виқорли инсон бўлишларига қарамай, у кишига бирор иш билан мурожаат қиладиган бўлсак, кулимсираб, мулойимлик билан жавоб қайтарар эдилар. У киши билан шу даражада яқин бўлиб кетган эдикки, худди қизларидек бўлиб қолган эдик. Лекин бизга гапираётган вақтларида юзимизга тик қарамас эдилар. Сафарлардан қайтган вақтларида оила аъзолари қатори биз билан ҳам, кичик санамасдан, алоҳида саломлашиб, ҳол-аҳвол сўрар эдилар. Аёлларни ниҳоятда авайлаб, эҳтиётлардилар.

Ҳамон эсимда: ёз мавсуми эди. Зиёратчилардан бири катта-катта тарвузлар олиб келган экан. Остонада турмасин деб, улардан бирини энди кўтармоқчи бўлиб турган эдим, Ҳазрат келиб қолдилар-да, «Сиз кўтарманг, оғирлик қилади», деб ўзлари кўтариб, бир четга олиб қўйдилар.

Баъзилар қиз бола учун илм олиш фарз эмас, рўзғор ишларини ўрганишининг ўзи кифоя деб ўйлашади. Ислом динида эса ҳар бир мусулмон, хоҳ эркак, хоҳ аёл киши бўлсин, илм талаб қилиши лозим. Ҳазрат қизларга аёллик вазифаларини ўргатиш билан бир қаторда, уларни диний ва дунёвий илмлардан ҳам хабардор қилиш зарурлигини жуда кўп таъкидлар, ўзлари илмга чанқоқ қизларни ҳурмат қилар, уларнинг илм олишлари учун қўлларидан келган барча шароитларни яратиб берар эдилар. Бошқалардан кўра чуқурроқ илм ўрганишга лаёқати бор, иқтидорли қизларга алоҳида эътибор қаратар, илм олгандан кейин уни давом эттириб туриши зарурлигини, бошқа ишларга чалғиб, илмни ташлаб қўймаслик кераклигини таъкидлардилар.

Устозимиз Одинахон опадан араб тилидан, жумладан, сарф фанидан сабоқ олиб юрган кезларимиз эди. Бир куни кутилмаганда Ҳазрат бизни олдиларига чақириб, имтиҳон қилиб қолдилар. Биз эса ҳаяжондан деярли ҳеч биримиз саволларига тўлиқ жавоб бера олмаган бўлсак-да, биз билан шахсан ўзлари савол-жавоб қилаётганларидан руҳимиз кўтарилиб, хурсанд бўлиб кетдик. Берган саволларига ўзлари батафсил жавоб бериб, тушунтирдилар. Тушунтирганларидан кейин: «Саволлар борми?» деб сўрадилар. Биздан садо чиқмагач, у киши: «Икки хил киши савол бермайди, бири – ҳамма нарсани биладиган одам, иккинчиси эса ҳеч нарсани тушунмаган одам», дедилар.

Шайх ҳазратлари толиби илм вақтдан унумли фойдаланиши лозимлиги ҳамда имкониятдан фойдаланиб, кўпроқ китоблардан дарс олиш муҳимлиги ҳақида алоҳида қайғурар эдилар. Бир куни мени олдиларига чақирдилар. Қуръони Каримдан қанча ёд олганим ва қайси китоблардан дарс олаётганим ҳақида сўрадилар. Мен жавоб бердим, шунда у киши: «Сизга шу дарслар етарлими ёки яна бошқа китобдан дарс олишни хоҳлайсизми?» деб сўрадилар. Мен учун бу мутлақо кутилмаган таклиф эди. Хурсанд бўлиб кетганимни пайқаган Ҳазрат китоб жавонига ишора қилиб, «Анави ердаги фалон муқовали китобни олинг», дедилар. Китобни қўлимга олдим. Аввал унинг муаллифи ҳақида маълумот бердилар, кейин китобни авайлаб ўқишимни тайинладилар. У арабча «Китабул бирри вас-

силати» номли китоб бўлиб, асосан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ота-онага яхшилик қилиш, силаи раҳм ҳақидаги ҳадислари тўпламидан иборат эди. Эртаси куниданоқ дарс олишни бошладим. Ҳазратнинг вақт борасида қанчалик тежамкор бўлганлари барчага маълум. Толиби илмларга бўлган меҳрлари эса беқиёс эди. Қачон олдиларига чиқсам, китоб таълиф қилиш билан банд эканларига гувоҳ бўлардим. У киши ёзув столларида ишларини давом эттириш асносида дарсимни ҳам тинглар, тушунмаган ҳадисларимни шарҳлаб берар эдилар. Баъзан нонушта пайтида, баъзан эса бирор жойга кетишдан олдин, шошиб турган бўлсалар ҳам, «Китобингизни олиб келинг», дердилар-да, мендан дарс қабул қилиб, янги вазифа бериб кетишга ҳаракат қилар эдилар. Кейинчалик ана шу китобни ўзлари она тилимизга таржима қилиб, «Яхшилик ва силаи раҳм китоби» деган ном билан китобхонларга тақдим қилдилар.

Шайх ҳазратлари булардан бошқа яна жуда кўп ажойиб фазилатларнинг соҳиби эдилар. Биргина кичик мақола ичига уларнинг барчасини сиғдириш мушкул иш. Аллоҳ табарока ва таолодан у кишини Ўз раҳмати-га олишини ва охиратдаги мақомларини юксак қилишини сўраб дуо қиламиз. Аллоҳим барчамизни у зот қолдириб кетган илм хазинасидан манфаат олиб, дин йўлида собитқадам бўлиб ҳизмат қилишга муваффақ қилсин. Омин!

Муслима

Ҳазрат эккан ниҳоллар

Хазрат ҳақларида ўтган замон феълида ёзиш биз учун ниҳоятда оғир. Бу жуда оғриқли, қалбни тирнар даражада мураккаб вазифа. Аммо Аллоҳнинг синовиға сабр қилишга ҳаракат қиламиз ва Ҳазратимизнинг хотирамизда қолган гўзал ва ёруғ тимсолларини нурли сўз бўёқлари билан чизишга ҳаракат қилиб кўрамиз.

Ҳазратимиз.... У киши шундай гўзал сийрат эгаси эдиларки, аввало, аёлдир, эркакдир, каттадир, кичикдир, хуллас, инсон зоти борки, барчани эъзозлар эдилар. Айниқса аёлларга алоҳида ҳурмат кўрсатардилар. Аёлларнинг кўнгли нозик бўлишини, салгина ножўя сўз, ҳатто оҳанг ҳам уни дарз кетказиб қўйиши мумкинлигини яхши билардилар. Ҳазратимиз ана шундай хассос қалб соҳиби эдилар...

Muslimaat.uz сайти islom.uz порталидаги аёлларга хосланган ягона сайтдир. Бизнинг сайтимиз 2007 йилда Ҳазратимиз ва Абу Муслимнинг ташаббуси билан очилган. Порталнинг илк йилларида аёлларга мўлжалланган сайт йўқ эди. Ўша пайтларда Ҳазратимиз аёллар жамиятимизнинг каттагина ажралмас қисми эканини ва бу қатлам учун ҳам ўзига хос ва мос сайт иш юритиши кераклигини, аёллар илми, маърифатли бўлишлари лозимлигини таъкидлар эдилар. Вақти-соати келиб, Ҳазратимизнинг саъй-ҳаракатлари билан порталда аёллар учун мазкур сайт очилди.

Дастлабки йиллар мобайнида muslimaat.uz сайтида асосан эркаклар иш олиб боришарди. Техника, дизайн, мақолалар каби кўплаб жабҳаларда аёлларга хос руҳият сезилмас эди. Сайтга ушбу руҳиятни киритиш мақсадида Ҳазратимиз уни тўлалигича аёлларга топ-

ширишга қарор қилиб, бу ишни устозимиз Одинахон Муҳаммад Юсуф бошқаришларини маъқул деб топдилар. Устозимиз сайт ишларига жалб қилганларида бизнинг ҳам, устозимизнинг ҳам бу соҳада тажрибамиз йўқ эди. Ижтимоий тармоқлар, хусусан, сайт орти ишлари юзасидан билим ва тажрибага эга бўлишимиз учун Ҳазратимизнинг бир оғиз сўзлари билан Абу Муслим бизга бир қанча дарслар ўтдилар.

Ишга киришган вақтимизда сайтни янгилаш, электрон журнал чоп қилиш ва бошқа бир нечта аҳамиятга молик ўзгаришлар юз бераётган эди. Бу нарсалар аввалига бизларни саросимага солиб қўйди. Шунда Ҳазратимиз ҳар қандай янги ишнинг бошида қийинчиликлар ва хато-камчиликлар бўлиши табиий эканлиги, бу нарсдан қўрқиш керак эмаслигини, аммо хатолар вақтида тузатилиши лозимлигини айтиб, бизни руҳан қўллаб-қувватладилар. Сайтимизга қўйилган ҳар бир мақолани биринчилардан бўлиб ўқийдиган мухлисимиз, камчиликлари бўлса, тўғирлаб турадиган танқидчимиз Ҳазрат эдилар.

Вақт ўтгани сайин маҳоратимиз ошиб борди, қисқа муддат ичида сайтда бир қатор танловлар ҳам ўтказишга улгурдик. Ҳар бир тақдирлов маросимига Ҳазратимизнинг шахсан ўзлари ташриф буюрар, олдиндан эълон қилинган танлов ғолибларини тақдирлар эдилар. Шундай бир тақдирлов маросимида шу пайтгача қилинган ишларимизни рағбатлантириш мақсадида Ҳазрат биз ходималарга ҳам фахрий ёрлиқ улашдилар. Ўша куни кутилмаганда изҳор қилинган бу эътирофдан ҳар биримизнинг қалбимизни ажиб бир ҳаяжон чулғаб олган, бошимиз осмонга етган эди.

Ҳазрат бизни тақдирлаш олдидан куйидагиларни айтдилар:

«Muslimaat.uz нинг ишларини шу пайтгача Абу Муслим қилиб юрарди, турли номлар, рукнлар билан ўртага олиб чиққан эди. Энди бу йил қизларимиз ишни ўз қўлларига олишди, сайт ҳар жиҳатдан янгиланди, кўпчиликнинг ёрдами билан техник жиҳатдан ҳам яхшиланди. Ҳозир muslimaat.uz сайти гўзал бир сайтга айланди. Унда кўпчилик қизларимиз иштирок этишяпти, ҳатто табиба азизаларимиз тиббий маслаҳатларини беришяпти, психологлар, тарбиячилар ўз соҳаларига оид маслаҳатларини бериб боряпти. Бир сўз билан айтганда, бу сайт интернет оламига жуда катта қадам босиб кириб келди. Шу нарсаларнинг ҳаммасини эътиборга олиб, бу йил мен ўзимнинг шахсий мукофотимни мазкур сайтнинг раҳбари Одинахонга топширишга қарор қилдим. Одинахоннинг иккита асари эътиборга сазовор бўлганини алоҳида таъкидлаш лозим. Уларнинг биринчиси «Мунчоқ» деб аталган бади ва иккинчиси «Алвидо, меҳроб шаҳиди» номли мақоладир. Уларни минглаб одамлар ўқишди. Ҳозир ким muslimaat.uz га кириб, шу мақолани очса, пастида мингдан ортиқ одам ўқиганлиги ҳақида маълумот турибди. Мана шу ва яна бошқа асарлари ҳамда сайт ишларига раҳбарлик қилганлари учун мен шахсий мукофотимни у кишига беришга қарор қилдим.

Ушбу маросим якунида Ҳазрат қўлларини дуога очиб, шундай тилаклар билдирдилар:

«Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм. Алҳамдулиллаҳ ассолату вассаламу ʼала Расулиллаҳ.

Сизларга алоҳида бир дил сўзларим, қалбимдан айтадиган истакларим бор. Сизлар қилаётган ишлар ғоятда савобли, ғоятда хайр-баракотли ишдир. Иншааллоҳ, бу соҳада барчага яхши ўрнак бўладиган, ҳамма ибрат оладиган қизларимизни, жамиятимизнинг ички қўрғони посбонлари бўлган аёлларимизни маърифатли қилиш, уларни динимиздан хабардор этиш, оила, ҳаёт, маърифат, дину диёнат борасида кўмакчи бўлиш – бу жуда буюк ва улў мартаба ҳисобланади. Бу доимий равишда мусулмон умматининг фаҳри бўлиб келган ишлардандир. Аёллар, қизлар, келинлар илмсиз бўлса, маърифатсиз бўлса, бу оила ва оила орқали жамиятларнинг мусибати бўлади, ҳар хил кўнгилсиз вазиятлар вужудга келади. Мусулмон умматининг ички қўрғони доимий равишда қизлар, келинлар, аёллар ва оналар билан мустаҳкам бўлиб келган ва у, асосан, илмий-диний маърифат, билим, фидокорлик ва ихлос билан юзага келган. Сизлар, иншааллоҳ, момоларимиздан мерос бўлиб қолган ихлосни, илм-маърифатни халқимизга етказиш борасида беқиёс ва бебаҳо хизматларни қиляпсизлар. Аллоҳ таоло ихлосингизга ихлос қўшсин, билимингизга билим қўшсин, ишингизнинг янада баракотли бўлишини насиб этсин. Доимо шунга ўхшаш қувончли, хайр-баракотли, ўзаро хурсандчиликка сабаб бўладиган муносабатлар билан учрашиб боришимизни насиб этсин.

Аллоҳ, бу азиза қизларимизни Ўзинг ҳифзу ҳимоянда асрагин, соғ-саломат, тинч-омон қилгин, оилаларида баракот, қут-барака, файзу футуҳ, иймон-эътиқод, тақво,

ибодат бардавом бўлишини насиб этгин. Дининг, диёнатинг йўлида мусулмон миллати учун қилаётган хизматлари баракотли бўлишини насиб этгин. Парвардигор, уларни доимо Ўзинг қўллаб-қувватлагин, хайр-баракада бардавом қилгин, ижодларига барака бергин, Ўзингнинг динингни, таълимотларингни эл орасида, юртда ёйиб боришларида, Қуръон нурини таратиб боришларида, Парвардигоро, Ўзинг кўмакчи бўлгин. Ҳаммаларининг фарзандлари гўзал тарзда вояга етишларида Ўзинг ёрдамчи бўлгин. Барчаларига икки дунё саодатига эришишларини насиб қилгин. Ва соллаллоҳу ʼала хойри холқиҳи Муҳаммадин ва ʼала алиҳи ва асҳабиҳи ажмаъин».

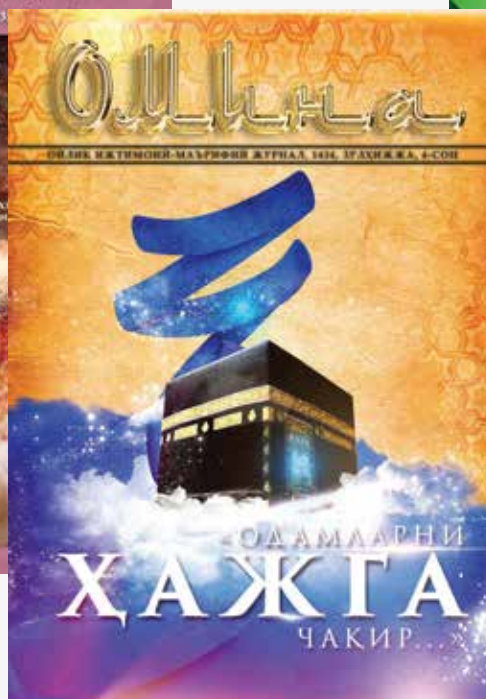
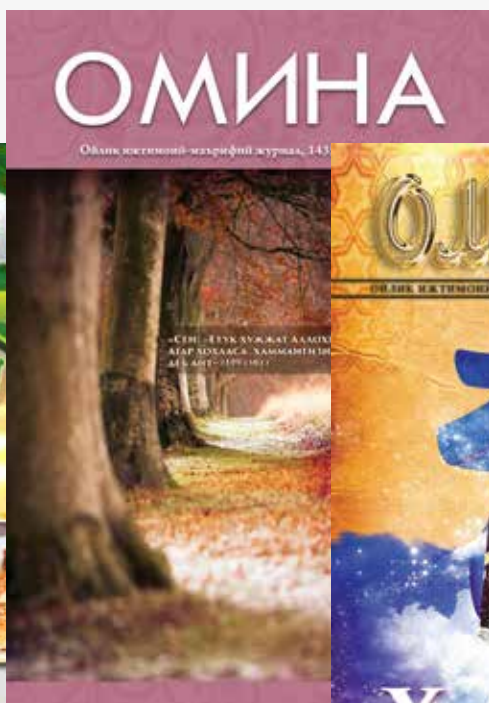
Ҳар икки ҳафтада, душанба кунлари порталнинг ҳисобот мажлиси бўлиб турарди. Ҳеч бир мажлис Ҳазратсиз ўтмасди. Порталдаги ҳар бир сайтнинг ҳисоботини тинглар эканлар, у қанчалик узун бўлмасин, эҳтимом билан тинглардилар, ўз фикр-мулоҳазаларини билдириб, сайт ишига доир маслаҳатларини берардилар. Вақтларининг ҳар бир дақиқаси ғанимат бўлишига қарамай, Ҳазратимиз порталдаги сайтларнинг қилаётган ишлари, эълон қилаётган мақолаларидан бохабар эдилар.

Ҳазратни эслаганда у киши ўтказган энг сўнгги иш мажлисимизни эсламасдан иложимиз йўқ. Ушбу мажлис ўзининг икки-чикирларигача хотирамизда сақланиб қолган. Чунки айнан шу мажлис биз Ҳазратни кўрган, у киши билан ўтган сўнгги мажлис бўлди... Чунки айнан шу йиғинда Ҳазрат бизнинг камтарона меҳнатларимизни кўкларга кўтариб мақтадилар, ишимизга юқори баҳо бердилар, бизларни илҳомлантдилар. Одатда мажлисда хато ва камчиликлар тилга олинади, уларни бартараф қилиш йўллари кўриб чиқилар эди. Аммо бу сафар Ҳазрат худди ортларида қолдириб қетаётган шогирдларига бизларни авайлашни, бизга ҳамиша ҳурмату эъозда бўлишни васият қилгандек, бизни мақтадилар... сўнгги бор мақтадилар...

Бу сўзлар бутун умрга қулоқларимиз остида ёқимли ва мудом кўмсаладиган сўзлар бўлиб янграйди.

Ҳазратимиз... Сизнинг дуоларингиз сабаблими, сайтимизнинг нуфузи тобора ортиб бормоқда. Рейтинг поғоналаридан бирма-бир кўтарилар эканмиз, сизнинг дуоларингиз, ҳар мажлис сўнгида бизга айтган тилакларингизни эслаймиз. Уларнинг ижобат бўлиб бораётганига гувоҳ бўламиз.

Ҳазрат, дунёдаги миллионлаб инсонлар сиз билан замондош бўлганидан хурсанд бўлишади. Юртимиздаги миллионлаб мусулмонлар сизнинг ҳамюртингиз эканликларидан фахрланишади, сизни кўрганлар умрида бир бор бўлса ҳам Сизни кўрганидан бошлари кўкка етади, суҳбатингизни олганлар эса бутун умр унинг шавқидан маст бўлиб яшашади... Биз эса сизга замондош бўлганимиздан, ҳамюрт бўлганимиздан, сизни кўриб, суҳбатингизни олганимиздан, дуоларингиздан баҳраманд бўлганимиздан фахрлансак арзийди... Мақсадимиз сиз бошлаган ишларни давом эттириш, сиз очган маърифат булоғининг сувини ҳаммага етказишдир... Аллоҳдан бизларни бу йўлда бардавом қилишини сўраб қоламиз.

Оқ фотиҳа самараси

Ўша пайтлар islom.uz порталида «Ҳилол» электрон журнали чоп қилинар, қисқа вақт ичида ўз мухлисларига ҳам эга бўлган эди. Кейинроқ Абу Муслимнинг ғояси билан аёл-қизларимиз учун ҳам бир алоҳида электрон журнал ташкил этишни ният қилдик. Бу ниятни Ҳазратимизга билдирганимизда, у кишига жуда маъқул келди. Алоҳида бир мажлис уюштириб, журналга қандай ном қўйишни келишиб олдик. «Ҳилол» журнаlining бош муҳаррири Аҳмад Турсун домла ўз журналларига шерик қилиб, уни «Ҳилола» деб номлашни таклиф қилдилар. Мўмина, мастура аёллар садаф ичидаги луълуъ каби бўлиши эътиборидан устозимиз Одинахон Муҳаммад Содик илк дунё юзини кўраётган журналга «Луълуъ» деб ном қўйишни тавсия қилдилар. Абу Муслим Расулulloҳ соллаллаҳу алайҳи

васалламдек буюк зотнинг оналари, шу билан бирга барча мўминларнинг оналари бўлмиш аёл исми билан номлашни таклиф қилди. Бу таклиф Ҳазратимизга маъқул келиб, дарров тасдиқладилар ва дуога қўл очдилар. Мажлисда журналнинг тахминий режаси ҳам тuzиб олинди.

Биз, журнал ходимлари, ҳали бу борада ҳеч қандай тажрибага эга эмас эдик. На журналистик, на таҳрир ва на дизайнерлик соҳасида билимимиз бор эди. Шунинг учун аввалига бир оз қатъиятсизлик, бир оз ҳаяжон билан ишга киришолмай турдик.

Бизга икки-уч хил намуналар тақдим этилди, режа ва таклифлар киритилди. Лекин устозимиз тақрорий ишлардан яхши натижа бўлмалиги, бу турдаги журнал ҳали олам юзини кўрмаганини инобатга олиб, янгилик

яратиш кераклигини тушуниб етдилар. «Омина» журнали она тилимиздаги ягона муслималар журнали бўлиши лозим. Хуллас, Аллоҳга таваккал қилиб иш бошладик.

Муслималарнинг дину дунёсига оид энг муҳим масалаларни йиғиб, шулар асосида журналнинг рукнларини тузиб чиқдик.

2012 йилнинг 5 июнида журналнинг биринчи сони чиқди.

Ҳали журналимизнинг илк сони нашр қилинмай туриб қаттиқ танқидларга учрадик. Бизнинг мақсад ва мулоҳазаларимиз, саъй-ҳаракатларимиз баъзилар томонидан танқид остига олинганда, бу ҳақда Ҳазратимизга айтишни лозим топдик. Ҳолатни яхшилаб ўргангач, Ҳазратимиз иккиланмасдан биринчи сонни нашр қилиб кўришни, бундай ҳолат ҳар бир соҳада бўлиши, илк ишлар ҳар доим ҳам пухта бўлмаслиги, аста-секин тажриба ошиши ва ўз устида ишлаган сари иш ҳам пухталлашиб боришини тушунтириб, бизга руҳан далда бўлдилар. Иш бор жойда хато бўлиши табиийлиги, ҳар хил гап-сўзларга эътибор берилверса, мақсадимиз амалга ошмаслигини алоҳида таъкидладилар.

Шу тариқа «Омина» журналининг илк сонлари сиз азизларга тақдим этила бошлади. Кўп ўтмай ўз мухлисларига ҳам эга бўлди. Ора-сира танқидли мулоҳазаларга учраганимизда умидсизликка тушиб, Ҳазратга шикоят қилардик. У киши ҳар сафар: «Ўша танқид қилаётганларга айтинглар-чи, ўзлари битта сонини чиқара олишармикан. Қўлларидан келмайди. Тўхташ керакмас. Бора-бора тажриба ошган сайин хато-камчиликлар ўнгланиб кетади», деб кўнглимизни кўтарар, шундай пайтларда биздаги шижоат янада ошиб кетарди.

Бир куни бизга маълум кишилар томонидан юборилган қатор танқидлар рўйхати «тақдим этилди». Шунда устозимиз Ҳазратимиз тавсия қилганларидек, танқидчиларга мактуб йўллаб, ўзлари журналнинг битта сонини тайёрлаб жўнатишларини таклиф қилдик. Чамаси бир ойлар ўтгач, журнал намунаси қўлимизга етиб келди. Қарангки, уни тайёрлаганлар

айнан ўзлари бизнинг ишимиздан топган хатоларга йўл қўйган эдилар. Шу билан бирга, бошқа қўпол хатолар ҳам бисёр эди. Энг қизиғи, журналнинг савияси ниҳоятда паст эди.

Шундан кейин танқидчиларга бошқа рўпара келмадик, алҳамдулиллаҳ. Аммо бу ҳар қандай хато-камчиликлардан холимиз, дегани эмас. Бошдан ўтган табиб, деганларидек, бу соҳада катта тажрибага эга бўлган, ҳаётлари давомида жуда кўп бу каби ишларни бошларидан ўтказган Ҳазратимиз ўзларининг доно маслаҳатлари, руҳий кўмаклари билан бизни тушқун ҳолатдан олиб чиқиб кетдилар. Ҳамма нарса айнан у киши айтганларидек бўлиб чиқди. Шу билан бирга, биз ўз устимизда ишладик, баъзи хатоларимизни англаб етдик, уларни тўғриладик ҳам. Журналимизнинг 24 та сони чиққач, янги сонларни чиқаришдан бир муддат тўхтаб, ана шу 24 та сон устида қайта ишладик, хато-камчиликларини тўғирлаб, ҳаммасини қайтадан нашр қилдик.

Шу ўринда айтиб ўтишимиз лозимки, «Омина»нинг Сарваримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг мавлидлари ва порталимизнинг 10 йиллиги муносабати билан чоп этилган махсус сонлари ўқувчиларнинг алоҳида таҳсинларига сазовор бўлди.

Бугун эса қалбларимизда жудолик оғриғи ила улуғ Устозимизнинг хотираларига бағишланган яна бир махсус сонни тайёрлаб, сизларнинг эътиборингизга тақдим этиб турибмиз. «Омина» журнали Ҳазратимиз бош бўлган, ўз дуолари билан қўллаб-қувватлаган ишларнинг олдида дарёдан бир томчи, холос. Биз muslimaat.uz сайти ходималари ушбу қилаётган ишимиздан ҳосил бўладиган ажру савобларни улуғимизнинг руҳи покларига бағишлаймиз. Аллоҳ таоло у зотни Ўз раҳматига олсин. Бизларни у кишига муносиб шогирд, бошлаб кетган хайрли ишларининг давомчилари бўлишимизни насиб айласин. Омин!

«Омина» электрон журнали ходималари

Жаннат оналар оёғи остидадир

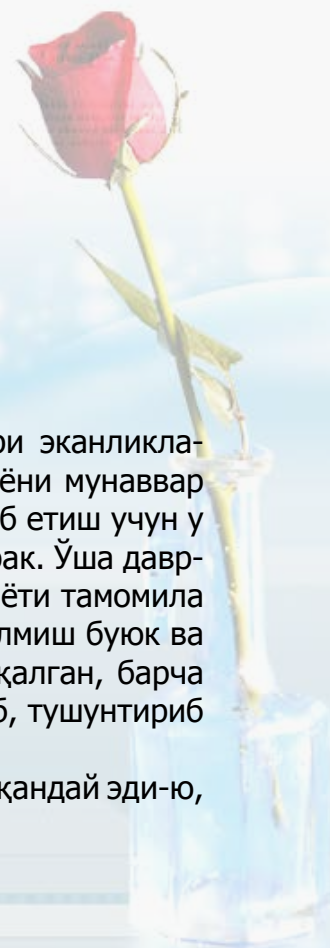
**Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг
мавлиди шарифдаги сўнги хутбалари**

2015 йил 3 январь,
1435 йил 24 рабиъул аввал

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам оламларнинг сарвари эканликларини, у зотнинг туғилишлари нурнинг туғилиши эканини, бутун дунёни мунаввар қилганини, ҳам бу дунёни, ҳам у дунёни мунаввар қилганини тушуниб етиш учун у зоти бобаракотдан аввалги дунёнинг аҳволига бир назар ташлаш керак. Ўша даврда дунё жаҳолат зулматида, жаҳолат ботқоғига ботган эди. Инсон ҳаёти тамомила издан чиққан эди. Ҳаётнинг барча соҳасида инсоният Инсон деб аталмиш буюк ва шарафли номни иснодга ботирган эди. Барча ёмонликлар кенг тарқалган, барча яхшиликлар йўқолган эди. Ҳаётнинг барча соҳасини айтиб, сифатлаб, тушунтириб чиқишга жуда кўп вақт керак бўлади.

У зоти бобаракот келишларидан аввал аёлларга бўлган муносабат қандай эди-ю, ундан кейин қандай бўлди, ҳозир шу соҳани таққослаб кўрамиз.

Жаҳолат пайтида бутун дунёда аёл зоти одам ўрнида кўрилмас эди. Аёл зотининг барча ҳақ-ҳуқуқлари поймол қилинган эди. Хоҳ шарқда бўлсин, хоҳ ғарбда бўлсин ёки Пайғамбар алайҳиссалом туғилиб ўсган, у зотга Қуръон нозил бўлган диёрда бўлсин, ҳамма жойда аёл зотини хорлаш, одам ўрнида кўрмаслик, уни ҳақоратлаш, унинг барча ҳақ-ҳуқуқларини поймол қилишда дунё ўзаро мусобақалашмоқда эди. Шарқий халқлар ичида энг қадимги маданият билан қадрланадиган, инсониятга маданият қонунларини тортиқ қилганидан фахрланиб, ҳозиргача мадҳ этилади-ган Ҳиндистонни оладиган бўлсак, эр ўлиб қолса, насибаси ўзи билан кетсин деб, тирик хотинни қўшиб боғлаб, ўтда куйдиришар эди. Аёл кишининг одамийлик ҳаққи шу даражада топталган эди. Ҳозирги кунда инсон ҳуқуқлари, хусусан аёл ҳуқуқларининг таъминоти билан оғиз кўпиртириб гапираётган Европада аёлларни ҳақорат қилиш, уларни шахс сифатида кўрмаслик шу даражага етдики, уларнинг ўша вақтдаги қўштирноқ ичидаги алломаларини тўплаб, катта бир анжуман ўтказилиб, битта масала қўйилди. Унда «Аёл нима?» деган савол ўртага қўйилди. Эътибор беринглар, «Аёл ким?» эмас, «Аёл нима?». Демак, уларнинг аёлга инсон сифатида муносабатда бўлиш лозимлиги борасидаги иттифоқи тугаб бўлган. Унинг нима эканлигини билмай, ҳайрон. Шу сабабли ўша вақтнинг пешволари «Нима?» деган саволга жавоб беришлари керак. Ана шу «анжуман» узоқ вақт давом этди, турли баҳслардан кейин «Аёл эркакни йўлдан уриш учун яратилган шайтоннинг малайидир» деган хулосага келишди. Ўша давр тарихини ўрганган европалик тарихчилар айтишадикки, мана шу фикр ҳукм сурган даврда одамлар сони кескин камайиб кетди. Чунки эркаклар аёлларни узоқдан кўрса ҳам бошини кийими билан буркаб, бошқа кўчага қочиб кетадиган, шайтондан ҳазар қилгандан кўра аёл кишидан ҳазар қиладиган ҳолат юзага келди.

Пайғамбаримиз алайҳиссаломат уассаломат туғилиб ўсган, Қуръон нозил бўлган Арабистон яриморалини оладиган бўлсак, у ерда ҳам аёл зотига шунга ўхшаш муносабат бор эди. Дунёнинг чор атрофида ҳукм сураётган аёлни хорлаш намуналарининг ҳар бир кўриниши Арабистонда ҳам бор эди. Арабларда аёл киши одам ўрнида кўрилмас эди. Агар хонадонда қиз туғилса, мотам тутилар эди. Қиз туққан келинлар, аёллар дашномга қоларди. «Нимага қиз туғдинг?» деган таҳдидли саволга жавоб беришлари лозим эди. Қизларни

ор-номус рамзи деб билишар эди. Шунинг учун кўпчилик жоҳиллар кейинчалик бизга ор-номус келтиргандан кўра ҳозирнинг ўзида қутулиб қўя қолайлик деб, қизларни тириклайин кўмиб ташлашар эди.

Аёл киши ўзи хоҳлагандек яшаш, ҳар қандай инсоний ҳуқуқлардан манфаат олиш ҳаққидан маҳрум қилинган эди. Аёлга мутлақо мерос берилмас эди. Лекин аёлнинг ўзини эрининг эчки, қўй, туяларига қўшиб, мерос қилиб тақсимлаб беришарди. «Фалончи вафот этибди, ундан мунча қўй, бунча эчки, шунча хотин қолибди. Иккита қўйи, битта эчкиси, битта хотини фалончига», деб бўлиб берилар эди. Хуллас, аёлларнинг ҳеч қандай ҳақ-ҳуқуқлари йўқ эди. Уларнинг устига турли-туман зулм юкланганди. Ана шундай зулматли бир пайтда Аллоҳ таоло инсониятни жаҳолат ботқоғидан Ислоннинг омонлик қирғоғига, жаҳолатнинг зулматларидан Ислоннинг нурига олиб чиқишни ирода қилди ҳамда Ўзининг охирги ва афзал пайғамбари Муҳаммад алайҳиссаломат уассаломатни танлаб олиб, у зотга Ўзининг охирги ва қиёматга қадар боқий қолувчи мўъжизавий Китоби – Қуръони Каримни нозил қилди. Пайғамбаримиз алайҳиссаломат уассаломат Қуръон таълимотлари асосида инсониятни тўғри йўлга бошлаш, инсон ҳаётининг барча жабҳаларини Аллоҳ ирода қилган савияги кўтариш, жумладан, аёл зотини унга Аллоҳ берган ҳақ-ҳуқуқлар билан қайтадан таъминлаш, уни шарафлаш, улуғлаш, эъзозлаш, латофатини сақлаш, аёллик гўзаллигини кўкларга кўтариш учун ҳаракат бошладилар. Қуръони Каримда ҳам ўша пайтдаги аёлларга бўлган нотўғри муносабатни қаттиқ танқид қилиб, оятлар нозил бўлди.

Жумладан, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло марҳамат қилиб айтади:

Аъзу биллаҳи минаш шайтонир рожийм.

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

«Агар улардан бирига қиз туғилганлик суюнчилиги етса, ғазабнок бўлганидан юзлари қизариб кетар эди», дейди Аллоҳ таоло.

Шундан кейин ўйлай бошлайди ва ўзига ўзи «Буни ор-номус сифатида олиб юрсаммикан ёки тириклайин кўмиб юборсаммикан» деган саволни беради. Кўмиб юбориш фикри кўпроқ устун чиқади ва жигаргўшасини тириклай кўмиб юборади. Ана шу қизларни тириклай кўмиш одатини кейинчалик Ислон билан шарафланиш бахтига сазовор бўлган саҳобаларнинг ўзлари сўзлаб берганлар, булар ҳадисларда келган. Бу одатни Қуръон қаттиқ танқид қилади. Кейин бу дунёда қутулиб кетса ҳам, бу иши

учун охиратда жавоб бериши борлигини таъкидлайди. Қиёмат даҳшатларини сифатлаб, «Осмондан юлдузлар узилиб тушса, денгиз-дарёлар олов бўлиб ёнса, у бўлса, бу бўлса», деб туриб, «Қачонки тириклай кўмилган қиздан сўралса, «Нима гуноҳи учун қатл қилинибди бу қиз?» дейди.

Расули акрам алайҳиссолату вассалом ҳам ўз ҳадисларида мана шу маъноларни такрорладилар: «Аёллар эркакларнинг туғилганларидир», дедилар.

Эркак ота-онадан туғилган инсон, Аллоҳнинг бандаси бўлгани каби, аёл ҳам отаонадан туғилган инсон, Аллоҳнинг бандасидир. Оятлар, ҳадислар ва шариат таълимотлари асосида аёл ҳам эркак каби Аллоҳнинг бандаси эканлиги, Аллоҳнинг бандаларининг обрўси ва афзаллиги уларнинг эркак ёки аёллигига қараб эмас, иймон-этиқодига, тақво ва ибодатига қараб белгиланиши Қуръони Каримда эълон қилинди. Аллоҳ таоло: «Албатта, Аллоҳнинг ҳузурида энг ҳурматлийингиз энг тақводорингиздир», деди. Эркакларга берилган барча ҳақ-ҳуқуқлар аёлларга ҳам жорий этилди. Жумладан, яқиндагина қўй, эчкиларга қўшилиб мерос бўлиб тақсимланаётган аёллар мерос олиш ҳуқуқига эга бўлдилар. Шахсий мулкка эга бўлди, савдо қилиш, бой-бадавлат бўлиш, ҳатто эрларига закот берадиган даражага етди. Шунингдек, ҳаётнинг барча жабҳаларида аёллар эркаклар билан тенг қилинди, ҳатто аёллиги эътиборидан кўп соҳада улардан устун қилинди.

Қуръони Каримнинг энг узун сураларидан бири «Нисо», яъни «Аёллар» деб аталади. Қуръонда «Эркаклар» деган сура йўқ. Аллоҳ таоло бандаларига фарзанд бериш борасидаги оятда аввал қизларни тилга олган: «У Зот хоҳлаган кишисига қизлар ҳадя этур ва хоҳлаган кишисига ўғиллар ҳадя этур». Аввал қизларни айтиб, кейин ўғилларни айтади. Бундан уламоларимиз муслмон уммати оилада қиз туғилганда хурсандчиликни, шодиёнани ўғил туғилгандан кўра ортиқроқ қилиши керак, деган хулосага келган.

Қуръони Карим оятлари, Расули акрам алайҳиссолату вассаломнинг суннатлари, шариатимиз таълимотлари асосида аёл киши инсон жамиятида, Ислом жамиятида яшар экан, умрининг бирор лаҳзасида қаровсиз қолмайдиган бўлди. Қиз боланинг нафақаси, яъни яшаши учун кетадиган барча сарф-ҳаражатлари отасига вожиб қилинди. Уша қизни турар жой билан, кийим-кечак, озиқ-овқат билан, дам олиш, даволаниш, таълим олиш каби ҳаётий тақозоларга кетадиган ҳаражат билан таъминлаш отанинг зиммасига вожиб амал бўлди. Шу

ишни ихлос билан Аллоҳнинг амри, шариатнинг ҳукми, Расулulloҳнинг кўрсатмалари деб қилса, вожиб амални қилган киши сифатида ажр-савоб оладиган бўлди.

Агар қизнинг нафақасидан бош тортса, гуноҳкор, нуқсонга йўл қўйса, айбдор бўладиган бўлди. Худди шу мисол бошқа масалаларга ҳам тадбиқ қилинади. Аёл зоти сингил бўлса, нафақаси акасига, опа бўлса, укасига, хотин бўлса, эрига, она бўлса, ўғлига, ҳеч кими бўлмаса, жамиятга юкланади.

Мўмина, муслима аёл-қизлар ҳаётининг барча лаҳзаларида ўзи учун ҳеч нарса қилмасдан, роҳат-фароғатда яшаш ҳаққига эгадир. Уларни таъминлаш эркакларга юкланган. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Одам Ато билан Момо Ҳаввони жаннатга киритганда, улар осий бўлиб, жаннатдан қувилганда Аллоҳ таоло Одам Атога хитоб қилиб: «Мана шу нарсалар бўлди, энди сен тўғри юргин. Яна машаққатга учрамагин» деган. Ўзи ноз-неъматга Одам Ато ва Момо Ҳавво иккови шерик бўлди, исённи ҳам иккови қилди. Лекин масъулиятни Одам Атога юкляпти, «фаташқо», яъни «Сенга машаққат юкланади». Яъни оиланинг ҳамма оғирлигини эркак киши кўтаради. Аёл киши бирга юрибди, жаннатга бирга кирапти, неъматдан фойдаланяпти, лекин машаққат Одам Атога юкланяпти.

Худди шу нарса бутун инсониятга татбиқ этилади: аёл киши оилада эр билан бирга яшайди, роҳат топади, ҳурмат топади. Аммо машаққат ҳар доим эркакнинг зиммасида. Бу ҳолат Одам Ато билан Момо Ҳавводан бошланган. Ана шундан бизда қиз фарзанд туғилса, хурсанд бўлиш, қизларни эъзозлаш, қиз боққанларга бу дунё ва охиратнинг бахт-саодати ва буюк мартабалари ваъда қилиниши мерос бўлиб қолган. Бу нарсалар ҳаётга татбиқ қилинганда аста-секин ўз самарасини бера бошлади. Расули акрам алайҳиссолату вассаломнинг даврида яшаган саҳобия оналаримизнинг ҳаётларидаёқ бу нарса яққол кўзга ташлана бошлади. Ҳавла бинти Саълаба розияллоҳу анҳо қариб қолганда эри ундан зиҳор қилди. «Зиҳор» дегани аёл эрига ёқмай қолса, «Сен менга худди онамнинг орқасидексан», яъни биздаги баъзи эсипастларнинг «Онам хотиним бўлсин» деганидек гап. Эркакнинг оғзидан шу гап чиқдими, ҳалиги ёқмай қолган хотиндан қутулади. Энди абадий у билан яшаб, бирга бўлиши мумкин эмас. Қоида шундай эди. Ҳавла бинти Саълаба розияллоҳу анҳога эри бир куни шу гапни айтди. Исломни тушуниб қолган, ҳурриятнинг лаззатини тотиб кўрган, кечагина мутеъ бўлиб юрган аёл бу сўзни қабул қила олмадилар.

«Йўқ, қандай қилиб бир оғиз сўз билан бу иш бўлиши мумкин? Ахир мен сенинг хизматингни қилдим, болаларингга қарадим, уларни қорнимда кўтариб юрдим, ювиб-тарадим, эмизиб катта қилдим, нонини ёпдим, кирини ювдим, энди ёшим ўтиб қолганда мен кўчада қоламанми?!» Эр яна ўша гапини такрорлади. Ҳавла бинти Саълаба розияллоҳу анҳо тортишиб-тортишиб бўлиб, «Мен шикоятимни Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васалламга айтаман», дедилар-да, қўшниларидан ёпинғични қарзга олиб, бошига ёпиниб, Расулulloҳнинг олдларига бордилар. «Эй Аллоҳнинг Расули, эрим мени зиҳор қилди», дедилар. «Менимча, сен унга ҳаром бўлибсан», дедилар у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам. «Эй Аллоҳнинг Расули, қандай қилиб бир гап билан мен унга ҳаром бўлиб қоламан? Ахир у менинг ёшлигимни олди, болаларини қорнимда кўтардим, эмизиб катта қилдим, нонини ёпдим, кирини ювдим, хизматини қилдим, бугун бир аҳволга тушиб қолганимда энди шунақа бўладими?» дедилар Ҳавла бинти Саълаба розияллоҳу анҳо.

«Менимча, сен унга ҳаром бўлибсан», дедилар Расулulloҳ яна. Аёл тинмай тортишаверди. Узининг ҳужжати, далилини айтаверди. Расулulloҳ ҳам бир гапни такрорлайвердилар. Охири Ҳавла бинти Саълаба розияллоҳу анҳо: «Ундай бўлса, мен шикоятимни Аллоҳга айтаман. Аллоҳ эшитиб турибди, кўриб турибди, билиб турибди», деди-да, ёпинғичини ёпиниб, орқасига қайтди. У аёл бир неча қадам юрганидан сўнг Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга Жаброил алайҳиссалом орқали ваҳий келди.

Аллоҳ таоло Мужодала сурасининг охирги оятларини нозил қилди.

Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожийм.

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

«Албатта, Аллоҳ сен билан ўз эри ҳақида тортишаётган ва Аллоҳга шикоят қилаётган аёлнинг сўзини эшитди. Ҳа, Аллоҳ икковингизнинг ўзаро суҳбатингизни эшитмоқда. Албатта, Аллоҳ ўта эшитувчидир, ўта кўриб турувчидир», деди.

Ҳалиги «зиҳор» деган нарса бўлмағур нарса эканлигини, бундан кейин энди ким хотинидан зиҳор қилса, каффоротини бериб, қайтадан яшаши кераклигини баён қилувчи оятлар нозил бўлди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ҳалиги аёлни чақиринлар», дедилар. Ҳавла бинти Саълабани чақириб келишди. У зот: «Сен ва эринг ҳақида Аллоҳнинг оятлари нозил бўлди», деб Мужодала сурасининг аввалги оятларини ўқиб бердилар. Бир аёлнинг тортишуви, ўз ҳурриятини

ҳис этгани, ҳаққини талашгани учун Аллоҳ таоло унинг номидан Мужодала, яъни «Талашиб-тортишувчи аёл» номли бутун бошли сурани нозил қилди. Аёл зотини кўкка кўтарди, улуглади, бу ҳолат Узининг абадий дастуридан жой олди. Ҳозиргача ким уни тиловат қилса, савоб оладиган, намозларда, хатми Қуръонларда ўқиладиган Қуръоннинг собит оятлари бўлиб қолди. Бундай ҳолат ҳеч қаерда йўқ, ҳеч бир халқда йўқ, ҳеч бир китобда йўқ, ҳеч бир динда йўқ.

Ҳазрати Умар розияллоҳу анҳу забардаст инсон эдилар. У кишини кўрганда ҳар қандай жабборнинг ҳам оёғи қалтираб, тили калимага келмай қолар эди. Ўғри, муттаҳам, қиморбозлар ҳам у кишини узоқдан кўриши билан қочар эди. Шундай забардаст одам эдилар. Бир куни катта саҳобалар, давлат аъёнлари билан кўчада кетаётган эдилар. Деворнинг тагида, бурчакда турган ёпинчиқли бир аёл: «Ҳой Умар! Бу ёққа кел», деди. Ҳазрати Умар тезлаб бордилар. Ҳалиги аёл гап бошлади: «Кечагина Умарча эдинг, сўнгра Умар бўлдинг, бугун мўминларнинг амири бўлибсан. Аллоҳдан кўрқин, Умар, халққа зулм қилмагин Умар, у қилгин, Умар, бу қилгин», деб қаттиқ-қаттиқ гапирди. Ҳалиги забардаст инсон бошини қуйи солиб, «Хўп», дейишдан нарига ўта олмадилар. Хотин хоҳлаганича гапирди, узоқ гапирди. Охири, гапириб-гапириб чарчаб, ўзи юриб кетди. Сўнг Умар розияллоҳу анҳу у кишини кутиб турган катта саҳобалар, давлат аъёнларининг олдига қайтиб бордилар. Шунда Абдуллоҳ ибни Динор «Эй мўминларнинг амири, бир кампирга шунча қулоқ тутасизми, ўзиям жуда чўзиб юборди-ю», деди. Шунда у киши: «Эй биродарлар, сизлар бу кампир кимлигини биласизларми?! Бу Ҳавла бинти Саълабадир. Аллоҳ таоло унинг каломини етти осмон устидан туриб эшитган-у, Хаттобнинг ўғли эшитмасинми?! Аллоҳга қасамки, агар у кечгача гапирса ҳам, фарз намозидан бошқа вақтда эшитар эдим», дедилар.

Ислом аёл зотини шунчалик улуглади, кўкларга кўтарди, шунчалик буюк бир шарафга сазовор қилди. Ана ўша фойдалардан руҳланган, шарафланган муслима аёллар инсоният тарихида мисли кўрилмаган буюк ишларнинг соҳибалари бўлдилар. Улуғ инсонларни туғиб, боқдилар, вояга етказдилар. Инсоният тарихидаги энг буюк оналар, момолар муслималардан бўлди. Уларнинг тарбиялари, уларнинг амрлари, қилаётган ишлари бутун дунёда шарафли бир ишга айланди. Уламоларимиз айтадиларки, ўша даврларда муслималар ишга, меҳнатга, касб қилиб, мол-мулк топишга кетаётган

эралари, оталари, ака-укаларини «Боринглар, ой бориб, омон келинглар! Лекин бизга ҳалол нарса топиб келинглар, ҳаром нарсаларни олиб келманглар. Биз бу дунёнинг очлигига чидаймиз, лекин қиёматнинг қийноғидан қўрқамиз», деб жўнатиш экан. Аёл зотини шарафлаш, улуғлаш ва уларга Аллоҳ берган барча ҳуқуқларни қайтариш – ушбу ҳолатларнинг ҳаммаси ўз самарасини берди.

Ислом дини, Қуръони Карим, Ҳазрати Муҳаммад мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламнинг аёлларни улуғлаш маъносида, уларни инсон сифатида қадрлаш борасида олиб борган меҳнатлари, уринишлари охири «Жаннат оналар оёғи остидадир» деган ҳадиси шариф билан тож кийди. Ким жаннатга кирмоқчи бўлса, ўзини онасининг ҳузурда худди оёғининг тагига ётиб ёлвораётгандек тутсин, деган гап тарқалди. Бу мусулмонларнинг шиорига айланди. Расули акрам алайҳиссалоту васаллом келтирган Қуръон, ўзлари айтган ҳадисларнинг ҳаммаси аёлни улуғлашдан, уни шарафлашдан иборатлигини бугунги кунда динсиз, диёнатсиз, на Қуръондан, на Муҳаммад алайҳиссаломдан, на Исломдан хабари йўқ одамлар ҳам таъкидлашяпти, бўйин эгишяпти. Канаданинг Торонто шаҳрида «Жамъияту ториқ ал-Исламия» деган жамият бор. Ториқ Исломий – бу мусулмонлар жамияти. Ушбу жамиятнинг раиси Хорун Саламат исмли одам бизнинг оғайнимиз бўлади. У киши узоқ йиллардан бери мазкур жамиятни бошқаради. Охирги пайтда Фарбда Исломга нисбатан, Қуръонга нисбатан, Расулulloҳга нисбатан беодоблик бўлаётгани, ҳар хил бетамизликлар қилаётганлари эътиборидан у жамият ҳам «Ўзимиз яшаб турган Торонто Канададаги ғайридинларга бир оз маълумот етказайлик, шояд улар ҳам инсофга келса», деган маслаҳат билан мажлис қилишибди. Шунда мажлисдаги мулоҳазаларни дискка ёзиб, тарқатиш маслаҳати бўлибди. Уни ўқиш «Сиз ибодатли, тақволи одамсиз, шоядки ўқиган нарсангиз ўшаларнинг ҳам кўнглига етиб борса» деган маънода Хорун Саламатнинг ўзига топширилибди. У кишининг Қуръони Каримдаги Марям сурасининг инглизча маънолари таржимасини ўқиш нияти бор экан. Шунда Хорун Саламат Канаданинг машҳур дикторларидан бирига телефон орқали боғланиб, «Сиз билан бир маслаҳатли ишим бор эди, учрашсак бўладими?» деб учрашибди. «Мен шу маттни ифодали ўқиб, овозимни ёзмақчиман. Лекин тажрибам йўқ. Қандай ўқиш ҳақида менга маслаҳат берсангиз», дебди. Диктор: «Олдин маттни менга бер! Мен ўзим уйда ўқиб, қаерини қандай ўқишни белгилаб келаман-да, ке-

йин сенга ўргатаман», дебди. Маттни олиб кетиб, иккинчи учрашувга келганда бирданга «Сен кимсан ўзи, бу маттни қаердан олдинг?» деган гаплар билан савол бера бошлабди. «Мен фалончиман, матн биз мусулмонларнинг ўзимизнинг китобимиздан» дебди Хорун Саламат.

«Лекин бу одамнинг гапига ўхшамайди», дебди ҳалиги диктор.

«Нега ундай деяпсан?» дебди Хорун Саламат.

«Тўғриси айт, бу нима ўзи?» дебди диктор.

«Бу Муҳаммад алайҳиссалом келтирган Қуръон», деб жавоб берибди Хорун Саламат.

«Ҳа, энди тушундим. Бу ердаги гаплар оддий инсоннинг гаплари эмас. Агар Муҳаммад Пайғамбар инсонлигидан келиб чиқиб гапирадиган бўлса, аёл зоти ҳақида сўзлайдиган бўлса, ҳамма одамларга ўхшаб онасидан, ё опасидан, ё синглисидан, ё қизию хотинидан сўзлар эди. Бу одам етти ёт бегона – Марямни мақтаяпти. Демак, бу ўша оддий инсоннинг оғзидан чиққан гап эмас. Бундай гапларни фақат Аллоҳ таоло айтиши мумкин», дебди диктор.

Эътибор беринг, Марям онани Марямга ибодат қилганлардан кўра, мусулмонлар яхши сифатлашади. Буни ўша кофир одам ҳам билибди. Марямни бунчалик улуғлаш Одам боласининг қўлидан келмайди. Одам боласининг ўзига қўйиб қўйсақ, ё онасини мақтайди, ё энасини мақтайди, ёки жуфти ҳалолани, опаси, синглиси, қизи, набирасини мақташи керак эди. Ушбу ҳақиқатлар, иншааллоҳ, кундан-кунга тушуниб бориляпти, яхшиланиб боряпти. Буларнинг ҳаммаси, иншааллоҳ, яхшиликка, хайр-баракага сабаб бўлади. Шунинг учун биз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни яхши танишимиз керак. У зотнинг сифатлари, сийратлари, шариатларини чуқур ўрганишимиз лозим. Мавлиди шариф деб аталган маросим ҳам айнан шунинг учун жорий этилган.

Юқоридаги сўзлар тор доирадаги аёлларга тақдим этилган эди, унинг фойдасидан Сиз азиз мухлислар ҳам манфаатдор бўлишингизни истаб, эътиборингизга ҳавола этдик.

Шайх ҳазратларини эслаб...

Аллоҳ таоло мени Шайх ҳазратларидек зот билан ҳамаср этиб, у кишининг келинлари сифатида озми-кўпми, хизматларини қилиб, дуоларига мушарраф бўлишни насиб этгани учун У Зотга беадад шукрлар бўлсин.

Шайх ҳазратлари ота-оналарини қаттиқ ҳурмат қилар, доимо уларнинг кўнгилларига қараб, дуоларини олар эдилар. У киши биз аёлларга, келинларга жуда яхши муносабатда бўлар эдилар. Мен ушбу муборак уйга кадам босиб келганимдан буён бирор марта уришганларини ёки танбеҳ берганларини эслай олмайман. Болаларга, айниқса ёш қизларга чиройли муносабатда бўлар, уларни «хола» деб эркататар эдилар. Сафардан келсалар, совғаларни қиз болалардан бошлаб тарқатар эдилар. Менинг қизим Ҳамидахонни ҳазиллашиб, «буви» дердилар.

Ёшларнинг таълим-тарбиясига, ўқишига ниҳоятда эътиборли эдилар. Агар болалардан бирортаси Қуръон тиловат қилиб берса, ҳақларига дуолар қилиб, мақтаб қўяр эдилар. Ўқиган қизларни эътибордан четда қолдирмас эдилар. Ме-

нинг иккала келинимни ҳам ўзлари танлаб, тўйларимизга бош бўлиб ўтказиб берганлар. Хотин-қизларнинг ҳақ-хуқуқларини қаттиқ туриб ҳимоя қилар эдилар. Баъзи қайноналарнинг келинлари бетоб бўлиб қолса, уйига жўнатиш одатларини қоралаб, «Соғлигида яхшию, бетоб бўлиб қолса, уйига жўнатишадими?» деб норизо бўлардилар. Аёлларига, келинларига, қизларига доимо яхши муносабатда бўлар эдилар.

Шайх ҳазратлари Ислом дини ўғитларига амал қилиб, оналарининг ҳурматини ўрнига қўярдилар. Бирга бўлганларида ҳар куни оналарининг зиёратларига кириб, одоб билан салом берар, кўзларига қараб турар эдилар. Мободо бирор хизмат буюрсалар, дарҳол бажо келтирар эдилар. Шайх ҳазратлари оналари билан айрилиқда умр кечирган пайтларидаги ички кечинмаларини оналарига бағишлаб ёзган марсияларида изҳор қилганлар. Онамиз фарзандларининг ҳаққига доимо дуода эдилар. У киши бутун ҳаётларини фарзандларига бахшида қилган эдилар. Ўзларини ўйламас, доимо фарзандлари ҳақида қайғурар, дуолар қилардилар. Бетоб бўлганларида ҳам «болам» дердилар. Бир йили оғир бетоб бўлиб қолдилар. Ўшанда фарзандлари ҳақида хушхабарни эшитиб, яхши бўлиб, оёққа туриб кетган эдилар. Фарзандлари, айниқса, Шайх ҳазратлари онамизнинг бундай илтифотларига, меҳрибончиликларига муносиб фарзанд бўлдилар.

Шайх ҳазратлари бутун ҳаётлари давомида динимиз арконларига қаттиқ эътибор бериб, амал қилиб яшадилар. Айниқса, аёлларимиз, хотин-қизлар

ҳақ-хуқуқларини ҳимоя қилар эдилар. Буни келинларимизнинг маҳри масаласида ҳам кўрсак бўлади. Шундай даврлар бўлдики, халқимиз ўртасида маҳр масаласи йўқолиб кетаёзди. Унинг ўрнига шариатимизда умуман кўрсатма келмаган «сут пули», «қалин пули» каби бидъатлар кенг тарқала бошлади. Шайх ҳазратлари бунга алоҳида эътибор қаратиб, фарз ҳисобланган маҳрни қайта тирилтирдилар, десак, муболаға бўлмаса керак. Айниқса, ўзлари никоҳини ўқиётган ёшларга никоҳ, талоқ масалалри билан бир қаторда маҳрнинг ҳам фарз амаллардан эканлигини тушунтириб борар эдилар. Ҳозирда келинларимиз ўз маҳрларига Шайх ҳазратлари таълиф қилган китобларни ихтиёр қилаётганлари бежиз эмас.

Отамиз бўлмиш Муҳаммад Юсуф ҳожидада-нинг вафотларидан кейин Ҳазратимизни ҳам ота, ҳам ака ўрнида кўриб, суяниб қолган эканмиз. Икки ўғлим ва икки қизимни ўқитиб илмли қилишда, тўйларини қилишда бизга бош бўлган эдилар. Маслаҳатгўй, дуогўйимиз бўлгандилар. Энди, кенжамизга келганда, у кишининг ўринлари жуда билиняпти. Аллоҳ таоло Ҳазратимизнинг охиратларини обод қилсин! Жаннатдаги мақомларини улуғ қилсин. Менинг фарзандаримга ҳам у кишининг йўлларини берсин!

Хайринисо Омил Маҳдум қизи

